

๒
แจ้งความ

หนังสือเรื่องเซอเซมดบรูกน คณบดีบมอยู่ในกระทรวง
มหาดไทย ๓ เด่มดมุดไทย ได้มาจากพระยาบำเรอก๊กด
อีกเด่ม ๑ รวมเปน ๔ เด่ม แต่คำสันทนาในระหว่างเซอเซมด
บรูกกับเจ้าพระยาพระคลัง กับจมนไวยวรรณารถ แดกับ
ประชุมเสนาบดีซึ่งจรวมกันไว้ต่างหากเด่ม ๑ แดกระแด
พระราชดำริห์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่ง
จดแยกไว้อีกเด่ม ๑ นั้น เปนหนังสือของดมเด็จพระยา
บรมมหาพิไชยญาติ ซึ่งพระยาไกรเพชรรัตนทูตเกล้า ๆ ถวาย
แดโปรดเกล้า ๆ พระราชทานมาพร้อมกบคณบดีบ จดหมาย
หดวงอดมดมบคิ ซึ่งได้ดงพิมพ์แล้วนั้น ได้นำมาดง
พิมพ์ไว้ด้วย

บุคคลที่ปรากฏในหนังสือเรื่องเซอเซมดบรูกน ผู้อาน
จะรู้ว่าผู้ใดใดจะมบาง ที่จะรู้ไม่ได้ก็จะมี จึงได้ดบดง
จดบาญช้ดงไว้ข้างท้ายเท่าที่จะดบรูได้

หอพระดมุดวชิรญาณ

วันที่ ๑ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘

วัน ๗ เดือน ๙ ขึ้น ๒ ค่ำ จตุศักราช ๑๒๑๒ ปีจอโทศก
 พญาพิชิตณรงค์ พญารามกำแหง บอกชนมาเถิงกรุง ฯ
 เพดาบาย ๔ โมงเศษว่า กำปั่นไฟมาเถิงหลังเต่าฤก ๒ ดำ
 ดำหนึ่งกำปั่นเล็กเข้ามาทอดคอยู่หน้าคาน กับคนวอดเล็กแจ้งว่า
 เชอเสมตบรุกให้ ถอหนังสือ มาเถิง ผู้รักษาเมือง สมุทปราการ
 ฉบับ ๑ ขอคนนำร่องให้ออกไปนำกำปั่นดำใหญ่เข้ามา

รุ่งขึ้นณวัน ๑ เดือน ๙ ขึ้น ๓ ค่ำ เพดาเข้า ๔ โมงเศษ
 จมื่นไวยวรนาถให้พระอโภย พดรบ ขี่เรือ ดำปั่น เก่งภัง ดำ ๑
 แห่งทรายดำ ๑ ดงไปรับหนังสือที่กำปั่นไฟ ขึ้นมาที่โรง
 รับแขกเมือง ๒ ฉบับแล้ว ยิงปืนรับ ยิงปืนตั้งกันข้างละ ๒๓ นัด
 จึงให้หมื่นแมน กับไพร่ ๒ คน ออกไปเถิงร่องน้ำ ให้หมื่น
 จรเจนชดาเปนด้ามไปด้วย ครนออกไปเถิงกำปั่นใหญ่แล้ว
 กับคนนายกำปั่นให้ กำปั่นดำเล็ก เข้ามาทอดคอยู่ ชายช้ำแระ ข้าง
 ไนตรงร่องน้ำ คอยยกธงให้ดำคัญ

ครนเพดาบาย ๔ โมง กำปั่นดำเล็กยกธงขึ้น กำปั่น
 ดำใหญ่เห็นธงสัญญาที่ถอนตมอไซ้กำปั่นเข้ามา หมื่นแมน
 ให้หมื่นจรเจนชดาต้ามบอกว่า น้ำชนยังไม่เต็มที่เขาไปยัง
 ไม่ได้ คันทนไม่พียงชนแต่ชามต้นคอนเข้ามา กำปั่นดำใหญ่
 ครือคิน จักรพัดโคตนพุงชนเต็มกรอบจักร ฯ ไม่เดิน พอเถิง
 ปีกรว กำปั่นคิตคณอยู่แต่เพดา ๒ ทุ่มน้ำดง กำปั่นคี่แปลง
 คินมุนข้างกำปั่นสูงชนประมาณคอกเศษ

ครนเพลาเขานาชน เอากำปั่นไฟ ดำเด็ก เขาชัก ก็ไม่ออก
 จมื่นไวยวรณารถจึงให้พญาอุไทยธรรมราช จมื่นราชามาตย์
 ขี่เรือแกร่งทรายคนตะดำ ออกไปเยี่ยมเยียนเซอเซมด้บรุกที่
 กำปั่นติด

ครนณวันเดือน ๙ ขึ้น ๖ ค่ำเพลา ๕ โมงเช้า เซอเซม-
 ด้บรุกดงกำปั่นไฟดำเด็กเข้ามาทอคอยู่หน้าด่าน เซอเซม-
 ด้บรุกให้กบี่ตันบรุก มิค้เซนยอน ขึ้นมาหาจมื่นไวยวรณารถ ๗
 บอกว่า เจ้าพญาพระคดงยังอยู่ณกรุง ฯ ได้บอกขึ้นไป
 ว่ากำปั่นเซอเซมด้บรุกติดอยู่ที่ชายชำระข้างใน เจ้าพญา
 พระคดงมีความวิตกมาก ด้วยเป็นเมืองไมตรีกัน จึงตั้ง
 ดงมาว่า ถ้าเซอเซมด้บรุกจะต้องการตั้งอันใด ก็จะให้
 จมื่นไวยวรณารถจัดแจงให้ อย่าให้ขัดสน เจ้าพญาพระ
 คดงจะดงมาวันพรุ่งนี้

คำแปล หนังสือเซอเซมด้บรุก ถึงเจ้าพระยาพระคดง

* * *

หนังสือ เซอเซมด้บรุก มายังท่านเจ้าพญาพระคดง
 เต็นาบตีผู้ใหญ่ ณกรุงพระมหานครศรีอยุธยาให้ทราบ
 ด้วยข้าพเจ้าไซ้ให้พี่น้องข้าพเจ้า ซอกบี่ตันบรุกคน ๑
 ซอกมิค้เซนยอนคน ๑ ถือหนังสือมาแจ้งกับท่านให้ทราบ ว่า
 เจ้าวิดาศให้ ข้าพเจ้า เข้า มา จำเวญู ทาง พระราชไมตรี ไทยกับ

อังกฤษซึ่งเปนมหาไมตรีกันมาช้านาน   จะได้จัดแจงทาง
 ค้าขายให้ดูการค้าได้   ไปมาค้าขายแก่กันเป็นสุขสบาย   มี
 ประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย   กับเจ้าวิดาศร์บังคับให้มั่งหนั่งดี
 ดอดไวเกาปดมะดคันชุนนางผู้ใหญ่ในชาติอังกฤษ   มาถึง
 ท่านผู้เป็นเดนาบดี   ณกรุงพระมหานครศรีอยุธยาฉบับหนึ่ง
 เมื่อข้าพเจ้าเข้ามาถึงแล้วจะดั่งหนึ่งดื้อให้คอมือท่าน   ความ
 ในหนึ่งดื้อนั้นว่าด้วยความไมตรี   ขอให้ท่านนำเอาความ
 ในหนึ่งดื้อชนกราบบังคมทูล   แก่พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
 อยู่หัว   ณกรุงพระมหานครศรีอยุธยาให้ทราบ   กับขอให้
 ท่านรับธุระพูดฝ่ายกรุงพระมหานครศรีอยุธยา   จะพูดจา
 คิดอ่านกับข้าพเจ้าการงานทั้งปวงก็จะสำเร็จได้   โดยง่าย   ทาง
 ไมตรีทั้ง ๒ ฝ่ายก็จะได้ ยินนาน   แดเมื่อข้าพเจ้าจะเข้า
 มานี้   เจ้าวิดาศร์ก็ใคร่จะให้จัดเอากำปั่นไฟกำปั่นรบที่อินเดีย
 เข้าไปให้หลายลำ   ให้สัมยศสัมเกียรติ   ด้วยกรุงพระมหานคร
 ศรีอยุธยาแด่เมืองวิดาศร์เป็นเมืองใหญ่   จะได้เป็นเกียรติ
 เป็นยศทั้ง ๒ ฝ่าย   ข้าพเจ้าปรึกษา กับแม่ทัพฝ่ายชเด   ซึ่ง
 ดำริราชการอยู่นอินเดีย   เห็นว่าไฟรบานพดเมืองที่กรุงพระ
 มหานครศรีอยุธยา   ไม่เคยเห็นกำปั่นไฟกำปั่นรบหลายลำ
 ก็จะตกค้นหาควรมิ   ข้าพเจ้าจึงจัดแจงเอาแต่กำปั่น
 ไฟ ๒ ลำเข้ามา   ถ้าในสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุง
 พระมหานครศรีอยุธยา   แดท่านจะเห็นว่าข้าพเจ้าเป็น

ขุนนางผู้น้อยจึงมีกำปั่นไฟ ๒ ตำ ไม่ควรที่จะเข้ามาว่าด้วย
 การงานทั้งปวง ถ้าการเบียดเบียนภายหลังก็ต้องมาให้
 มากหลายตำ ข้าพเจ้าเข้ามาครองนเจ้าวิธาศให้แทนตัวเข้า
 มา ขอให้ท่านเห็นแก่ทางไมตรีรับรองให้ควรแก่ประเทศ
 อันใหญ่ การไมตรีทั้ง ๒ พระนครก็จะได้ปรากฏแก่หา ๆ
 ประเทศทั้งปวง

แต่ข้าพเจ้ามีธุระอยู่ในใจที่จะมาพบแก่ท่านโดยมาก จะ
 เขียนได้มาในหนังสือก็หาควรไม่ ต่อเมื่อใดข้าพเจ้าเข้ามา
 เถลิงท่านแล้ว ก็จะได้พูดจาชี้แจงให้ท่านแจ้ง หนังสือฉบับนี้
 เขียนที่กำปั่นไฟชื่อ เพนินวา ณวันเดือน ๘ แรม ๑๔ ค่ำ
 ศักราชฝรั่ง ๑๘๕๐ ปีจอโทศก

ครั้นวันเดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ เจ้าพญาพระคลังให้
 จัดเรือเก่งภงบิตทอง ยาว ๓๐ วา ๒ ตำ ยาว ๘ วา ๓ ทัพ
 เซอเซมดัมรุก กับขุนนาง อังกฤษ ขันมา ที่โรงปลูกไว้ รับแขก
 เมือง ยาว ๘ ห้องมีเครื่องรอบดาษเพดานผ้าขาวแต่งรับ ที่
 หน้าโรงรับแขกเมืองมีทหารปืนยืน ๒ ฟากถนน มีทหารไล่เดื่อ
 แดง ไล่หมวกแดง ถือบิน ถอทวน ถองาว ถอคาบ นั่งอยู่หน้า
 โรง ๒๐๐ คน เซอเซมดัมรุกขันมาหาเจ้าพญาพระคลังถามว่า
 ขันจริงเท็จ มาตามขเดดบายอยู่ฤา เซอเซมดัมรุกตอบว่า
 มาแต่เมืองวิธาศ ๒ ปี มาอยู่เมืองสระแก้วมาอยู่เมืองใหม่

มาจากเมืองใหม่ & วันเถลิงเมืองสมุทรปราการ ว่ามีรับสั่งเจ้า
 วิดาศจะใคร่เป็นไมตรีกับกรุง ฯ ให้ذنินท ให้ขุนนางอังกฤษ
 ปกษาพร้อมกันเห็นว่า พระมหากษัตริย์จะมีพระราชดำรัส
 มาว่าด้วยทางไมตรีก่อนนัยาก ให้ขุนนางพูดจากันเสียให้ตก
 ดงก่อน ถูกคำวานิชไปมาค้าขายเถิงกันแล้ว ภายหลังจึงจะ
 ได้มีราชดำรัสไปมาเถิงกัน จึงมีรับสั่งเจ้าวิดาศให้ ดอดไวเกา
 ปลดมะดักขุนนางผู้ ใหญ่ มีหนังสือเข้ามาเถิงเจ้าพญาพระคดง
 เสด็จมาด้วย ใหญ่ เซอเซมดัมรุกจะได้พูดกันกับเจ้าพญาพระ
 คดงให้ตกดง เจ้าพญาพระคดงถามว่า อังกฤษกับกรุง ฯ เป็น
 ไมตรีกันมาแต่ปีจออิฐุคก คักราชฝรั่ง ๑๘๒๖ ปี กบปีคั้น
 บารนี้ เข้ามา ทำ หนังสือ ตัญญา ทางค้าขาย คำตัญญา ก็ยัง อยู่
 ทำไมความดงนี้เจ้าวิดาศไม่ทราบถา เซอเซมดัมรุกตอบว่า
 ความอนนเจ้าวิดาศก็รู้อยู่ แต่เป็นความของกัมปนี เจ้าพญา
 พระคดงจึงว่า กรุง ฯ ไม่เข้าใจดงนนี้ เข้าใจว่าทำไมตรีกับ
 ชาติอังกฤษ เซอเซมดัมรุกจึงว่าชอบอยู่ ความซึ่งทำไมตรี
 กันนนี้ เจ้าวิดาศก็ทราบ แต่อุปมากัมปนีเหมือนเมืองนคร
 เมืองวิดาศอุปมาเหมือนหนึ่งกรุง ฯ เจ้าวิดาศว่ากรุง ฯ เป็น
 มหากษัตริย์จะทำไมตรีให้ذنินท กษัตริย์ต่อกษัตริย์
 เป็นพระราชไมตรีกันจึงสมควร พูดจากันแล้ว เซอเซมดัมรุก
 ก็กลับไป ขอขุนนางผู้ ใหญ่ ๒ นาย ไปรับหนังสือที่กำนัน

จดหมายคำสอนทนายในระหว่างเจ้าพระยาพระคลัง
กับเชอเซมด้บรุก

* * *

วัน ๖ เดือน ๕ ขึ้น ๘ ค่ำเพลาบ่าย ๒ โมง เชอเซม-
ด้บรุกขึ้นมาหาเจ้าพระยาพระคลัง ๆ พูดกับเชอเซมด้บรุก
ข้อหนึ่งเจ้าพระยาพระคลังถามว่า มาจริงถึง มา
ตามขเดดบายอยู่ฤ

เชอเซมด้บรุกตอบว่า มาแต่เมืองวิดาศ ๒ ปี มาอยู่
เมืองสระแก้วมาอยู่เมืองใหม่ มาจากเมืองใหม่ ๕ วันถึง
เมืองสมุทรปราการ

ข้อหนึ่งเจ้าพระยาพระคลังว่า เชอเซมด้บรุกไม่เคย
เข้ามา กำปั่นคิดค้น เจ้าพระยาพระคลังรู้ความไม่มีความ
ดบายจึงดงมา

เชอเซมด้บรุกตอบว่า กำปั่นมาคิดกิดเดี่ยอก จะได้
รู้ใจขุนนางนครุง ๆ จะช่วยฤไม่ช่วย ถ้าเห็นแก่ทางไมตรี
ก็จะช่วยมาก ๆ

เจ้าพระยาพระคลังตอบไปว่า เพราะรู้ความว่าเรือคิดจึง
ดงมา ขุนนางซึ่งอยู่ที่เมืองสมุทรปราการนั้น ได้ช่วยเห็ด
อย่างไรบ้าง

เชอเซมด้บรุกว่า ได้ดงไปช่วยสมควรที่เมืองเปน
ไมตรีกันแล้ว

เจ้าพญาพระคลังว่า เที่ยวนเป็นคราวนำตาย กดาง
เดือนหน้าจึงจะมาก ถ้าเถิงเพดานามากชน จะให้จมนไว
วรนารถลงไปช่วยเอากำปั่นออกจากคณ

เซอเซมส์บรูกว่า อย่าให้ออกไปเลยดำบาก การ
ไม่ควรที่จะไป

ขอหนังสือพญาพระคลังถามว่า มาอยู่ที่อนเคีย ๒ ปี
แล้ว มีหนังสือมาแต่เมืองวิดาศฤา จึงได้ถือหนังสือเข้ามา

เซอเซมส์บรูกว่า มีรับสั่งเจ้าวิดาศ จะใคร่เป็นไมตรี
กับกรุงฯ ให้สนิท ให้ขุนนางอังกฤษปรึกษากัน ขุนนาง

ปรึกษากันเห็นว่า พระมหากระษัตริย์จะมีพระราชดำذنมาว่า
ด้วยทางไมตรีก่อนนัยาก ให้ขุนนางค้อขุนนางพูดกันเสีย

ให้คกกลงก่อน ดูกค่านิชไปมาค้าขายเถิงกันแล้ว ภายหลัง
จึงจะได้มีพระราชดำذنไปมาเถิงกัน จึงมีรับสั่งเจ้าวิดาศ

ให้ถอดใจเกापดมะดคณขุนนางผู้ใหญ่ มีหนังสือเข้ามาเถิง
กรมพาสุดมูหพระกตา โหมเจ้าพญาพระคลัง เซอเซมส์บรูก

จึงได้พูดกันกับเจ้าพญาพระคลังให้คกกลง

เจ้าพญาพระคลังจึงว่า ความในหนังสือมีมาประการใด
จะฟังความในหนังสือก่อน

เซอเซมส์บรูกจึงตอบว่า ไมตรีไม่อยู่ที่หนังสือ ไมตรี
อยู่ที่ใจ ใจรักจะเป็นไมตรีจึงจะได้เป็นไมตรีกัน ปากเป็น
ไมตรี ใจไม่เป็นไมตรีก็ไม่เป็นไมตรีกันได้

เจ้าพญาพระคดงคอบไปว่า ไทยนี้ใจซื่อ ปากอย่างไร
ใจก็อย่างนั้น

เซอเซมด็บรุกจึงว่า อังกฤษก็เหมือนกัน ปากอย่างไร
ใจก็อย่างนั้น

เจ้าพญาพระคดงคอบไปว่า ซึ่งเซอเซมด็บรุกว่า ปาก
อย่างไร ใจก็อย่างนั้น ขอบใจนักหนาแล้ว เจ้าพญา
พระคดงถามว่า อังกฤษกับกรุง ฯ เป็นไมตรีกันมาแต่
บิโจอัฐศก ศักราชฝรั่ง ๑๘๒๒ ปี กบัตันบารันเข้ามาทำ
หนังสือสัญญาทางค้าขาย คำสัญญาก็ยังอยู่ ทำไม
ความอนนเจ้าวิดาศไม่ทราบฤ

เซอเซมด็บรุกคอบว่า ความอนนเจ้าวิดาศก็รู้อยู่ แต่
เปนของกัมปนี

เจ้าพญาพระคดงจึงคอบว่า กรุง ฯ ไม่เข้าใจดังนั้น
เข้าใจว่าทำไมตรีกับชาติอังกฤษ

เซอเซมด็บรุกจึงว่าชอบอยู่ ความซึ่งทำไมตรีกันน
เจ้าวิดาศก็ทราบ แต่อุปมากัมปนีเหมือนเมืองนคร เมือง
วิดาศอุปมาเหมือนหนึ่งกรุง ฯ เจ้าวิดาศว่ากรุง ฯ เปนพระ
มหากษัตริย์ จะทำไมตรีให้สนิท กษัตริย์คอกษัตริย์
เปนพระราชไมตรีกันจึงจะสมควร

เจ้าพญาพระคดงจึงคอบว่า เซอเซมด็บรุกว่า ดมควร
เปนผู้มีสติปัญญาเข้ามาพูดจาทางไมตรีแล้ว

เซอเซมส์บรูกว่า ความดี ๆ อยู่ในใจเซอเซมส์บรูก
 อยู่หลายอย่าง จะใคร่พูดให้เจ้าพญาพระคตังฟัง ท่านรัก
 จะฟังก็จะพูดให้ฟัง ถ้าท่านไม่รักฟังก็จะตากลับไป ถ้า
 ท่านมีการอยู่จะไม่ได้มาพบกับเซอเซมส์บรูก ถ้าท่านมีธุระ
 ดั่งไรก็ใช้ให้ขุนนางที่ควรจะพูดการได้ ก็ให้ลงไปพูดกับ
 เซอเซมส์บรูก ถ้าเซอเซมส์บรูกมีธุระจะพูดกับเจ้าพญา
 พระคตัง ไม่สบายด้วยป่วยไข้ จะขอให้กลับคืนบรูกที่ ๒
 ขนมาพูดจากับเจ้าพญาพระคตัง

เจ้าพญาพระคตังจึงว่า เคยวนใจของเซอเซมส์บรูก
 คิดอย่างไร จะอยู่ที่เมืองส้มทุปรากการนฤจะได้ออกจากนี้ที่
 เมืองส้มทุปรากการ

เซอเซมส์บรูกตอบว่า ดุคแต่ใจเจ้าพญาพระคตังจะให้
 ขนไปกรุง ๆ ก็จะไป จะให้อยู่ที่เมืองส้มทุปรากการก็จะอยู่
 ฤจะให้กลับออกไปอยู่กำบ้านใหญ่ก็จะกลับออกไป เซอเซม-
 ส์บรูกว่า คิวเปนขุนนางวิดาศเข้ามาถึงกรุง ๆ แดวกก็เหมือน
 เปนขุนนางที่กรุง ๆ เหมือนกัน เซอเซมส์บรูกว่าไม่รู้จักอย่าง
 ธรรมเนียมกรุง ๆ จะพูดจาผิดตงเห็นอกเห็นใจประการใด
 ขอดอย่าให้ถือโทษเลย ช่วยตั้งสอนบอกกล่าวให้ด้วย

เจ้าพญาพระคตังตอบว่า เซอเซมส์บรูกเข้ามาพูดทาง
 ไมตรี ๒ พระนครอันใหญ่มีอาณาไศรัยดังนี้ ส้มคตังที่จะเป็น
 ทูตขออยู่แล้ว

เซอเซมดัมรุกยมแฉวักตากดัมไป

ขอขุนนางที่

ผู้ใหญ่ ๆ ดงไปรับหนังสือ ๒ คน

จึงให้พญาพิไชยรณฤทธิ์ พญาพิชิตณรงค์ ดงเรือแก้ว
 บัดทองยาว ๓๒ วาดำ ๑ เรือยาว ๓๐ วาดำ ๑ ดงไปรับ
 หนังสือตลอดคปดมะดคัน ขุนนางผู้ใหญ่อังกฤษผู้ใดว่า
 การต่างประเทศ ค่อมือเซอเซมดัมรุก ๆ ให้ กบัตันบรุกที่ ๑
 มิศ์เซนยอนที่ ๒ มิศ์บรานที่ ๓ ตามหนังสือขณมาดงณโรง
 รับแขกเมือง พญาวิเศษสงครามไคทา ไคะไปเดียงที่กำป็น

คำแปล หนังสือตลอดคปดมะดคัน ถึงเจ้าพระยาพระคลัง

* * *

หนังสือ ตลอดใจเกापดมะดคันกักรอกคอดนิโมคเนา
 เปออรืบัด เจ้าพญาอรรคมหาเดณาผู้ใหญ่ ซึ่งอยู่ในไคบังคับ
 เจ้านางพญารวิจคออเวีย ทรงอยู่บนแท่นเจ้ากรุงอังกฤษ ที่มี
 อาญาดีทริบงคบบฝ่ายเหนือฝ่ายไคเมืองอรदनคแดเมืองฮินดูดคัน
 นอกคณนเมืองอน ๆ เหนือดมไคดม ซึ่งอยู่ในบังคับเจ้า
 อังกฤษ แดเจ้าพญาอรรคมหาเดณาของนางพญารวิจคออเวีย
 นน ปรนบัติมาเปนทางพระราชไมตรีต่อกัน แดผู้ว่าที่
 กรมพาหุสัมหพระกตาโหมเจ้าพญาพระคลัง ซึ่งอยู่ในบังคับ
 ของพระราชโองการ ที่ทรงพระประชมอยู่เหนืออาคัณอัน
 ประเศรัฐ แด้อรรคมหาเดณาผู้ใหญ่น้อยคิตราชการ

พร้อมกัน ปกษาเห็นทางพระราชไมตรีต่อกัน เพื่อจะให้
 ขอบพระไทยเจ้ากรุงเทพ ฯ ศรีอยุธยา แดเจ้ากรุงอังกฤษ
 จึงใช้ให้หิศเอกด์เดนซีเยี่ยมสับรุกเนกคะมันเคออดอนิโมคเนา
 เปออริบัด เปนเจ้าเมืองสระแถมเมืองดาบอน ซึ่งจะให้
 เจ้าชวครณกรุงศรีอยุธยาขอบพระไทย แก่หิศเอกด์เดน
 ซีเยี่ยมสับรุกเนกคะมันเคออดอนิโมคเนาเปออริบัด เจ้าเมือง
 สระแถมเมืองดาบอนเปนอันมาก แดซึ่งขอราชการ
 ในกรงนเพื่อจะให้เปนไมตรีต่อกันไป แดสินค้าของอันใด ๆ
 ที่มีภาษาเปนอันมาก ถ้าขุนนางผู้ใหญ่ผู้น้อยคิดเห็นชอบ
 ด้วยกันแล้ว จึงทำหนังสือไว้ต่อกัน แดเจ้ากรุงเทพ ฯ
 ศรีอยุธยา กับเจ้ากรุงอังกฤษนางพญาริวกตอเรียจะได้
 เปนทองแผ่นเดียวกันหมดได้ รัชกาล แดซึ่งขอภาษนนเพื่อจะ
 ให้เปนประโยชน์แก่กันทั้ง ๒ ฝ่าย แดเจ้ากรุงศรีอยุธยา
 ด้วยเจ้ากรุงอังกฤษจะได้เปนไมตรีกันเปนอันมาก ฝ่ายรัก
 มาณวัน

รุ่งขึ้นวันเดือน ๙ ขึ้น ๙ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ
 เจ้าพญาพระคดั่ง ให้จมนไวยวรรณารถ พญาอุไทยธรรมราช
 จมนราชามาตย์ ซึ่งเรียกนยายาว ๓๓ วาดงไป ๆ พุดกับ
 เซอเซมสับรุกที่กำบัน เซอเซมสับรุกพุดว่า จมนไวย
 วรรณารถดงไปนั้นมีความยินดีมาก จะพุดจากถ้อยความสิ่งไร

จะได้พูดกับจมีนไวยวรรณารถ   แต่ว่าเขามาครงนปราถนา
 จะคิดการกับท่านเจ้าพญาพระคลัง   ทำนุบำรุงทางไมตรี
 กรุง ๆ กับอังกฤษให้สนิทกันเข้า   ดูกำพานิชจะได้มีความ
 คู้ช   มีได้ คิดหาประโยชน์ ได้ตัวเองเหมือนดูการค้าทั้งปวง
 ใจ ดูการค้า ทั้งปวง เขามา ปราถนา จะหา ผดประโยชน์ ได้ตัวเขา
 อย่างเดียว   หาได้ คิดถึงผู้อื่นไม่   จมีนไวยวรรณารถว่า
 เชอเสมดื่บรุกคิดคงนทชอบอยู่แล้ว   การงานทั้งปวงจะ
 ดำไว้ก็ด้วยปัญญาตัวเอง   หาดำไว้ด้วยถ้อยคำคนอื่นมา
 เปนอารมณ์ไม่   ถ้าเอาถ้อยคำคนอื่นมาเปนอารมณ์แล้ว
 การงานทั้งปวงก็จะพินเพื่อนเสียไป

จดหมายคำสอนทนายในระหว่างจมีนไวยวรรณารถ
 กับเชอเสมดื่บรุก

* * *

วันเดือน ๙ วัน ๙ คำเพดาเช้า ๕ โมง   จมีนไวย
 วรรณารถลงไปกำปั่นไฟ   เชอเสมดื่บรุกให้ขุนนางอังกฤษ
 ที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ แต่งตัวดำหรับยศ   ขึ้นมารับนปากเรือ เชิญ
 ดงไปในห้องข้างท้ายกำปั่นที่เชอเสมดื่บรุกอยู่   เห็นเชอเสม-
 ดื่บรุกแต่งตัวรบเหมือนกันกับแต่งตัวชนมาหา ๆ พณ ๆ แล้ว
 ยนรับจับมือบอกไเหนง ไต่ถามเดียวกัน   เชอเสมดื่บรุก
 ว่า   ดงไปนหมักความยินดีนุกหนา   จะพูดจาถ้อยความจะ

ไต่พูดกับจมีนไวยวรรณารถ แดอย่างธรรมเนียมอังกฤษ
กับไทยไม่เหมือนกัน อังกฤษนับถือย่น ไทยนับถือหง
ถ้าเซอเซมดื่บรุกจะไปมาหา ๆ พณ ๆ จะผิดอย่างธรรมเนียม
เห็ดอเกนไปบ้างเด็กน้อยประการใด ขอให้จมีนไวยวรรณารถ
กราบเรียน ๆ พณ ๆ อย่าให้ถือโทษเดย

ขอหนึ่งเซอเซมดื่บรุกว่า เปนขุนนางเข้ามาครั้งน
ปราถนาที่จะคิดการกับ ๆ พณ ๆ ทำนุบำรุงทางไมตรีกรุงเทพ ๆ
กับอังกฤษให้สนิทกันเข้า ถูกค่าพานิชจะได้ มีความคู้ช
มิได้ คิดหาประโยชน์ ได้ตัวเองเหมือนถูกค่าทั้งปวง ใจถูกค่า
ทั้งปวงเข้ามา ปราถนา จะหาผลประโยชน์ ได้ตัวเขา อย่างเดียว
หาได้ คิดถึงผู้อื่น ๆ ไม่

จมีนไวยวรรณารถว่า เซอเซมดื่บรุกคิดตั้งหนักชอบ
ด้มควรเปนผู้ใหญ่อยู่แล้ว การงานทั้งปวงจะสำเร็จก็ด้วย
ปัญญาตัวเอง หาสำเร็จด้วยถ้อยคำคนอื่นมาเปนอารมณ์
ไม่ ถ้าเขาถ้อยคำผู้อื่นมาเปนอารมณ์แล้ว การงาน
ทั้งปวงก็จะพินเพื่อนเดี่ยไป

ขอหนึ่งเซอเซมดื่บรุกว่าเข้ามาครั้งน ปราถนาจะใคร่
ขึ้นไปถึงกรุง ๆ จะได้อยู่เย้าเรือนให้สบาย

จมีนไวยวรรณารถถามว่า จะขึ้นไปอย่างไร
เซอเซมดื่บรุกว่า จะใคร่เอากำปั่นไฟดำเด็กน ขึ้นไป
จมีนไวยวรรณารถว่า เอาขึ้นไปไม่ได้ กำปั่นไฟ

เป็นเรือบบ ไพร่บ้านพดเมืองที่ไม่เคยเห็นก็จะตั้งตระเทือน
ตกใจ แต่ขุนนางแดนคนที่มีบุญญาธิการงานนั้นหากตัวไม่ตอก
เชอเสมด้บรุกเขามาครน ตั้งใจอยู่ว่าจะมาให้คนทั้งปวงมี
ความเย็นใจ จะมาทำให้คนที่ไม่มีบุญญาได้ความร้อนใจนั้น
หากควรที่จะเอากำปั่นไฟขึ้นไปไม่

เชอเสมด้บรุกว่า ไม่ให้เอากำปั่นไฟขึ้นไปก็ไม่เอาไปตอก
จะขอเรือสัก ๒ ลำบรรทุกหีบผ้าเครื่องใช้ด้วย กับคนใช้
ขึ้นไปก่อน เพดาพรุ่งนี้จะขอให้มิศบรุกที่ ๒ มิศเสนยอน
ที่ ๓ ขึ้นไปจุดแจ่งเข้าเรือนเสียให้เสร็จก่อน มิศบรุก
มิศเสนยอนกลับตงมาแล้ว เชอเสมด้บรุกจึงจะขึ้นไปที่
ภายหลัง

ข้อหนึ่งว่า เชอเสมด้บรุกขึ้นมา ๑ พณฯ จะให้
จมนไวยวรรณารถลงไปช่วยดูแลที่กำปั่นนั้น ขอบใจ ๑ พณฯ
นักหนา แต่คนที่กำปั่นเป็นคนมาแต่เมืองจิดาค์ใหม่ จะ
ไม่มีอชณาไศรย จึงขอไว้ว่าอย่าให้ลงไปเลย วันขึ้น ๑๑ ค่ำ
เพดาเข้าเชอเสมด้บรุกจะออกไปที่กำปั่น ให้จมนไวย
วรรณารถออกไปเที่ยวเดินด้วยเถิด กับคนที่กำปั่นถึงเป็น
นายกำปั่นก็จริง แต่เป็นลูกขุนนางผู้ใหญ่

จมนไวยวรรณารถก็รับว่าจะออกไป

ข้อหนึ่งเชอเสมด้บรุกถามว่ากรุงเทพ ฯ เมื่อศักราช

ด้วงมาแด้วได้ ๑๘๐ ปีเศษ ที่กรุงเทพฯ ๗ แด้งทูตไปเมือง

ฝรั่ง ๒ ครั้ง จมื่นไวยวรนาทรผู้ข้างขวาไม่

จมื่นไวยวรนาทรว่า ร้อย

แด้วเซอเซมลับรุกเด่าว่า เมื่อปีกตายนเจ้าเมืองนิพอน

อยู่ปตายนาเมืองมังกล่าตอกกับแดนจีน แด้งทูตขุนนาง ๔ คน

เซอเจ้าคน ๑ เข่ากัน ๕ คน ไปเปนไมตรีกับเจ้าวิดาศ

เมืองนิพอนถือดำด้นาเหมือนไทย แต่พูดภาษาดังดักฤค

กับขอหนงเด่าว่า เมื่อปีกตายนเจ้าเมืองญวนให้

ไปขอตราตงมาแต่เจ้าปักกิ่ง เจ้าปักกิ่งแต่งให้ขุนนางคนหนึ่ง

ตงมาตงเจ้าเมืองญวน กับเด่าว่าที่เมืองจนเดยจนกเปดิยน

เจ้าเมืองใหม่ บุตรเจ้าปักกิ่งที่ ๔ ไคเปนเจ้า แต่ขุนนาง

เด่นาบคู้ผู้ใหญ่เปนคนเก่าหาไคเปดิยนไม่ ฉบับธรรมเนียม

บ้านเมืองกยงย่นอยู่เหมือนตงเก่า แด้วว่าผลไม้ ที่กรุงเทพฯ ๗

เขาเด่าภาว่าบริบูรณ์นัก มีด้ารพิดทุกอย่างรศต่าง ๆ กัน

ที่เมืองดรวะดุกไม้ มีน้อย มีขุมอยู่แต่ทุเรียนอย่างเดียว จะใคร่

หาพรรณออกไปปลูกสร้างไวบ้าง เมื่อจะไปจึงจะเอาไป

จมื่นไวยวรนาทรจึงว่า เซอเซมลับรุกกินผลไม้ สิ่งไร

รอบใจ เมื่อไปจะหาค่นออกไปให้

พูดจากันแด้วจมื่นไวยวรนาทร พญาอุไทยธรรมราช

จมื่นราชามาตย์ กกถับมา พญาราชวงศ์รศ ได้จัดผู้กร

เบ็ด ไก่ ไปดั่งให้ กับไคให้ผลไม้ ไปแจกกันกินที่กำปั่น

ทั้ง ๒ ตำบล ตั้งทุกวัน กำปั่นดำเด็กชนมาจอดอยู่หน้าเมือง
 คุ้มทปภาการ ยุงกัดไม่มุ้งจะนอน เจ้าพญาพระคตัง
 ไต่จคมุ่งไปให้ นาย ๖ หดั่ง ไฟร์ ๑๒๐ หดั่ง รวม ๑๒๖
 หดั่ง เซอเซมด้บรุกขอเรือดำเดี่ยวออกไปถ่ายของไฟดำ
 กำปั่นที่คต พญาราชวงศ์รวค ไต่จคเรือดำเดี่ยวอาดำจาม
 ออกไปถ่ายของที่กำปั่น ๗ ตำบล รับถ่ายถ่ายไซร์ ถ่าน ปืน
 ชนจนกำปั่นเบาชน กำปั่นคตอยู่แคว้นเดือนเดือน ๙ ชน ๓ กำ
 จนเดือนเดือน ๙ แรม ๓ คำน่าเกิดมาก กำปั่นจึงออกจาก
 ทิศนไต่จคด้บออกไปทอดอยู่หน้าภูก ๗ วา

รายงานนา

* * *

วันเดือน ๙ ชน ๓๑	คำเพดา ๒	ทุ่มเค็ช	จมันมหา
ต้นทชนมาแจ้งว่า	จมันไวยวรนารถให้ผู้คายนิม		ออก
ไปหยงนาทกำปั่นคต	ที่รื่องภูก	ที่กำปั่นคตภูก	
	๘ ๓๐	๖ ๓๐	
วันเดือน ๙ ชน ๑๒	คำเพดาเข้า ๔	โมงเค็ช	ชน
ประดีททราชชนมาแจ้งว่า	ที่กำปั่นคตนาชน ๖	นว	นา
ที่รื่องภูก	ที่กำปั่นคตภูก		
๘ ๓	๖ ๔		
ครนวันเดือน ๙ ชน ๑๒	คำเพดา ๒	ทุ่มเค็ช	จมันคักคต
บริบาดชนมา	ไต่คความน่าเหมอนเพดาเข้า		

วันเดือน ๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ จมื่น
ราชาบาทชนมาแจ้งว่า น้าววันเดือน ๙ ขึ้น ๑๒ ค่ำ หน้าที่

กำปั่นคิดภก ๐๖ | ที่ห่างกำปั่นออกมา ๕ วา ภก ๐๖ | ดม

เปนตำเภาพดกตาคต้นใหญ่ เอากำปั่นเล็กเข้าชกกำปั่นใหญ่
กำปั่นใหญ่ก็คุดไฟชนด้วย แดวกวานถ่ายส้มอกะแต่นาชน
จนน้ำซุด จะให้น้ำเรือตงร่อง ก็ไม่ออกจากที่

วันเดือน ๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ จมื่น
มณฑียรพทกษมาแจ้งว่า น้าววันเดือน ๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำ

๙ ขึ้น ๑๒ นิ้ว หน้าที่รองภก ๐๖ | ที่กำปั่นคิดภก ๐๖ |

วันเดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ จมื่น
ดิทรแด่นยารกษ ชนมาแจ้งว่า น้าววันเดือน ๙ ขึ้น ๑๔ ค่ำ

๙ ขึ้น ๑ นิ้ว หน้าที่รองภก ๐๖ | ที่กำปั่นคิดภก ๐๖ |

วันเดือน ๙ แรม ๑ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ จมื่น
อินทรเด่นาชนมาแจ้งว่า น้าววันเดือน ๙ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ๕ นิ้ว

หน้าที่รองภก ๐๖ | ที่กำปั่นคิดภก ๐๖ |

วันเดือน ๙ แรม ๒ ค่ำ เพลาเช้า ๕ โมงเศษ ชน
ประดิทรราชชนมาแจ้งว่า น้าววันเดือน ๙ แรม ๑ ค่ำ ๑๗ นิ้ว

หน้าทรงภก ๑๐ | ทักขณคติกภก ๑๐ | เรือออกจากที่ ๓ เดือน
๑๑ | ๑๑ |

วันเดือน ๕ แรม ๓ ค่ำเพดาเช้า ๕ โมงเศษ จมื่น
ราชาบาดชนมาแจ้งว่า หน้าวันเดือน ๕ แรม ๒ ค่ำซุด ๒๒ นิ้ว

หน้าทรงภก ๑๐ | ทักขณคติกภก ๑๐ | เรือไม่ออกจากที่
๑๑ | ๑๑ |

วันเดือน ๕ แรม ๔ ค่ำเพดาเช้า ๔ โมงเศษ จมื่น
มณฑัยรพิทกษมาแจ้งว่า หน้าวันเดือน ๕ แรม ๓ ค่ำชน ๑ คอก

หน้าทรงภก ๑๑ | ทักขณคติกภก ๑๐ | เรือออกได้ ๗
๑๑ | ๑๑ |

กระแด้พระราชดำริห์

* * *

วัน ๓ เดือน ๕ ชน ๑๒ ค่ำปัจจโทศก เพดาบ่าย ๓
โมง โปรดพระราชทานกระแด้พระราชดำริห์ ให้พญาพิพัฒน์
โกษา พญาจุฬาราชมนตรี จดชอรับตั้งออกมา
ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้งว่า ความฝรั่ง
ครังนี้ควรเด้นาบตีจะได้ไปถูกษาหาฤกษ์นี้ ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ ดำรัสไว้แล้วแต่ชอค่าธรรมเนียมชอเดยว ว่า
จะเข้ามาชอให้ลด จะชอน้อยที่ไหน จะชอกก็ชอมาก ๆ
เราจะยอมลดให้ตามใจดีฤกษ์จะไม่ยอมลดให้ดี เจ้าพญาพระ

คดงเป็นเต้านาบคี่ผู้ใหญ่กว่าเต้านาบคี่ทั้งปวง แดงก็เป็นเจ้า
 พนักงานด้วย เจ้าพญาพระคดงกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า
 เขาเข้ามาโดยทางไมตรีจะขอตักค่าธรรมเนียม จะขอแล้ว
 เห็นจะขอมากสักหน่อย เหมือนอย่างทรงพระกรุณาโปรด
 เกิด ๆ ครั้นจะไม่ตักให้ก็จะเสียทางไมตรีไป ถัดคดง
 ให้แล้ว ค่อไปข้างหน้าเถิงมาทว่าจะมีกำปั่นเข้ามาค้าขาย
 ก็เห็นจะไม่มากชนิดกขดานกหนา คงจะมีเข้ามาค้าขาย
 แต่กำปั่นดื่บมไป กับกำปั่นเมืองใหม่เข้ามาบรรทุกของ
 คนอยู่ทนต์กดำหนิง ๒ ตำ ความข้างฝ่ายกรุงเทพ ฯ
 กยงเกยวของอยู่ด้วยเขตรแดนเมืองกระ เราจะได้ยกขึ้น
 ว่ากับเขาบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกิด ๆ คำว่า
 ยังไม่ทรงเห็นด้วย จะทรงพระราชดำริห์ดูก่อน ถัดคดให้
 จะมีคุณอย่างไร จะมีโทษอย่างไร ถ้าไม่ตักให้จะมีคุณ
 อย่งไร จะมีโทษอย่างไร จึงโปรดเกิด ๆ ทรงปลุกษา
 พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนเศชอดิศร์ แดพญาศรีพิพัฒน์
 พญาพิพัฒน์ โภษา พญาจุฬาราชมนตรี จะเห็นอย่างไร
 บ้าง พระเจ้าน้องยาเธอ กรมขุนเศชอดิศร์ พญาศรีพิพัฒน์
 พญาพิพัฒน์ โภษา พญาจุฬาราชมนตรี กราบบังคมทูล
 พระกรุณาตองค้ำกั้นว่า ไม่ชอบใจที่จะตักให้ ความจึง
 ยังเป็นแก่งแย่งกันอยู่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกิด ๆ ว่า
 ราชการเป็นการแผ่นดิน ตองที่จะปลุกษาหาฤากัน พญา

ราชดำริว่าดี พญาสุรเสนา พญาเพชรพิไชย แด
 ข้าราชการผู้น้อยนอกกวางหนัดเสนาบดีเคยใช้ด้วย เห็นว่า
 ผู้ใดมีสติปัญญาสมควรจะเอาเข้ามาเป็นที่ปรึกษาด้วย การ
 ครองนงเป็นการฝรั่ง ส้มเค็ญพระเจ้านองยาเซอ เจ้าฟ้า
 กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ทราบอย่างธรรมเนียมฝรั่งมาก
 ควรจะเอาเป็นที่ปรึกษาใหญ่ได้ ก็แต่ว่าคิดประจำปีนอยู่
 ที่เมืองสมุทรปราการ จมื่นไวยวรนาถเดาก็เป็นคนสนิทดี
 หนักในอย่างธรรมเนียมฝรั่ง ก็ตั้งไปรักษาเมืองสมุทร
 ปราการอยู่ แต่ทว่าเห็นจะได้พูดจาปรึกษาหาฤกษ์กับเจ้าพญา
 พระคดงแล้ว ก็จะได้เห็นถูกต้องกันกับเจ้าพญาพระคดง ยิ่งแต่
 พญาอุไทยธรรมราช ก็เป็นบุตรเจ้าพญานครศรีธรรมราช
 อายุก็เป็นผู้ใหญ่อยู่บ้างแล้ว ดำรงพิศจะรู้การครองเจ้าพญา
 นครศรีธรรมราชเจรจากับฝรั่งทุกสิ่งทุกประการ ก็ต้อง
 ตั้งไปอยู่เมืองสมุทรปราการ ให้พญาศรีพิพัฒน์แต่งคนดี
 มีสติปัญญาเข้าใจความ เชิญกระแด้พระราชดำริให้ตั้งไป
 ปรึกษา เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ พญาอุไทยธรรมราช
 ที่เมืองสมุทรปราการ พญาสุรเสนาที่เมืองนครเขื่อนขันธ์ด้วย
 แดกระแด้พระราชดำริให้โปรดเกล้า ฯ ให้เสนาบดีข้าราชการ
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยที่อยู่กรุงเทพ ฯ แดที่ลงไปรักษาราชการ
 อยู่ณเมืองสมุทรปราการ เมืองนครเขื่อนขันธ์ก็ดี ให้
 ประชุมกันปรึกษาหาฤกษ์พร้อมมูลปรองดองกัน อย่าได้

ถ้อยคำมานะแก่งแย่งให้ได้ยราชการไป ถ้าผู้ใดจะเห็นว่า
 ให้ลดค่าธรรมเนียมดี ถ้าไม่ลดให้จะดี พวกที่เห็นว่าจะลด
 ให้นำนั้นแต่จะมิดักชคน ที่เห็นว่าไม่ลดให้นำนั้นแต่จะมิดัก
 ชคน พวกที่เห็นว่าลดให้คนนั้น ให้ศรีภคตรองการนำ
 การหลังดูจงรอบคอบ จะมีคุณอย่างไรบ้าง จะมีโทษ
 ใดบ้าง ที่พวกที่เห็นว่าไม่ลดให้คนนั้น ก็ให้ศรีภคตรอง
 การนำการหลังดูให้รอบคอบ จะมีคุณอย่างไรบ้าง จะมี
 โทษอย่างไรบ้าง ฉนั้นโคธมณชัพราหมณไฟว์ฟ้าชาแผ่นดิน
 จะได้อยู่เย็นเป็นสุขนั้นและเป็นอย่างดี ถ้าผู้ใดจะว่าเข้ามา
 ว่าการอันใหญ่โตนักเหลืออดคิปัญญา ตมควรแต่พระบาท
 ตมเด็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัวจะทรงพระราชดำริห์ ก็ให้ศรีภคตรอง
 ดูเสียก่อนว่า ซึ่งเขมดंबरุกเข้ามาพูดจาคร่งน เจ้าวิดาต
 ก.ปนเจ้าผู้หญิง จะคิดราชการให้เข้ามาพูดจาหาเหตุพาด
 วิวาทเถียงเพียงนใดเจียวฤา ๆ จะเป็นแต่ขุนนางเขาปฤกษา
 หาถาพพร้อมกันให้เข้ามา ถาจะเป็นการของเขมดंबरุกกับชระ
 ลูกเข้าเข้ามาพูดจาชู้เดินตามดบายใจดอกกรรมัง ถ้าเห็นว่า
 เป็นการของขุนนางเขาให้เข้ามา ก็จะต้องเป็นการของ
 ขุนนางฝ่ายเราบ้าง ถ้าผู้ใดคิดเห็นการแล้วก็อย่าให้ทำคม
 ในฝักไว้ ประหนึ่งว่าเกรงใจเจ้าเกรงใจนาย จึงไม่พูด
 ให้แจ่มแจ้งตามใจของตัวเห็นของตัวรัก ถ้าคิดดังนี้ คน

ณนถอนาพระพิพัฒน์ดีจจา   กนกกว่าเหมือนหนังสือทศกวี
กนเหมือนกนเกิด

วัน ๔ เดือน ๙ ขึ้น ๑๓ ค่ำปีจอโทศก   เพดาบาย ๓

โมงเศษ   โปรดพระราชทานกระแด้พระราชดำริห์ ให้พญา
พิพัฒน์ โภษา พญาจุฬาราชมนตรี จดข้อรับตั้งออกมา

เมื่อเซมดื่บรุกจะมาพูดจา จะถามว่าเซมดื่บรุกเข้ามา
ครงนจะทำทางไมตรีฤา   เซมดื่บรุกจะพูดจาประการใด
ก็ตามใจเขาจะว่าไป   ขอบเราจะว่าเมื่อศักราชฝรั่ง ๑๘๒๒
ปีจออัฐศก   กับคณบารมีเข้ามาขอทำหนังสือสัญญา

ไทยก็ยอมให้ทำหนังสือสัญญา   ด้วยเข้าใจว่าทำไมตรี
กับชาติอังกฤษ   ความชอบเซมดื่บรุกว่ากับเราที่เมือง

ดมทปรการว่า   ไมตรีททำไว้ครنگกับคณบารมีเป็นการของ
เจ้าเมืองมังกดากับกมปนีดอก   เมืองมังกด่าเป็นเมืองน้อย

อุปมาเหมือนหนังสือเมืองนคร   กรุงเทพ ๆ กับเมืองวิดาศ
เป็นเมืองใหญ่   ขอบจะทำไมตรีกันตามเมืองใหญ่จึงจะดี

เราคิดว่าเซมดื่บรุกว่าดังนี้   ดมควรทมดื่บสัญญาเข้ามา
พูดจาทางไมตรี   เราจะเล่าให้ฟัง   เื่อเมื่อครنگกับคณบารมี

เข้ามาพูดจาทางไมตรีครنگน   ก็ว่าตัวเป็นขุนนางผู้ใหญ่
ดาร์พดจะอวดอ้างไปต่าง ๆ   ว่าเข้ามาแทนตัวเจ้าเมืองมังกด่า

เราคิดว่าเมืองมังกด่าเป็นเมืองน้อย   จะทำหนังสือสัญญา
การบ้านการเมืองจะดีทชชาติได้แต่ฤา   กับคณบารมีจึงว่า

เมืองวิดาศอยู่ไกล ฝ่ายข้างอินเดียเจ้าวิดาศได้มอบกับ
เจ้าเมืองมังกดาเป็นดีทรชาติ เจ้าเมืองมังกดาจะต้องการ
ตั้งไร้เหมือนกับเจ้าวิดาศเหมือนกัน เราจึงได้ยอมทำ
หนังสือสัญญากับชาติอังกฤษ เซมด้บรุกเข้ามาว่าดงน
ดูประหนึ่งว่ากับคนบารนเข้ามาพูดจาไว้แต่ก่อนนพองเอาไม่ได้
ให้ถามว่าเคยวณกับคนบารนอยู่ที่ไหน ถ้าบอกวากับคน
บารนยังอยู่ที่เมืองนน ก็ให้ว่าเซมด้บรุกเข้ามาจะทำ
หนังสือสัญญากรุงน กรุงเทพ ฯ เมืองเดียว แต่มี
เมืองชนเมืองออกมาก จะรับทำหนังสือสัญญาทั้ง ๒ แยก
๓ แยกดงน ยากที่จะรักษาความสัญญาทางไมตรี ให้
เซมด้บรุกกลับออกไป พาดวกับคนบารนเข้ามาถอน
หนังสือสัญญาเดิมเดี่ยก่อน เราจึงจะยอมทำหนังสือสัญญา
ตามคำเซมด้บรุกซึ่งว่าจะให้คิดด้วยกันนได้ ถ้าบอกว
กับคนบารนตายเสียแล้ว ก็ให้ว่าเซมด้บรุกเข้ามาจะทำ
หนังสือสัญญากรุงน กรุงเทพ ฯ เมืองเดียว แต่มี
เมืองชนเมืองออกมาก จะรับทำหนังสือสัญญา ๒ แยก
๓ แยกดงน ยากที่จะรักษาสัญญาทางไมตรี ให้
เซมด้บรุกกลับออกไปหาเจ้าเมืองมังกดา ๆ ก็อยู่ในบังคับ
เมืองวิดาศ ให้เจ้าเมืองมังกดาหนังสือแต่งตั้งคนเข้ามาถอน
หนังสือสัญญาเดิมเดี่ยก่อน เราจึงจะยอมทำหนังสือสัญญา
ตามคำเซมด้บรุกซึ่งว่าจะให้คิดด้วยกันนได้ ถ้าเซมด้บรุก

จะว่าไม่ถอนหนังสือสัญญาเดิม จะขอสัญญาเดิมขึ้นอีก
 ก็ให้ว่าหนังสือสัญญาเดิมก็มากหลายข้ออยู่แล้ว จะมา
 เดิมสัญญาขึ้นอีกยากที่จะรักษาสัญญาได้ ถ้าจะว่าจะขอ
 ถดข้อสัญญาเดิมลง ก็ให้ว่าหนังสือสัญญาเดิมหลายข้อ
 เป็นความบ้านความเมืองและการค้าขายติดต่อกัน จะถด
 ข้อไหนเดี่ยก็เห็นจะไม่ได้ จะมาทำหนังสือสัญญาเป็นพุดจา
 ไม่รู้แต่อย่างนี้ หากสมควรที่จะเป็นเมืองใหญ่ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่
 ถ้าจะว่าที่กรุงเทพฯ มีหนังสือออกไปถึงเจ้าเมืองมังกลา ขอ
 ถอนหนังสือสัญญาข้อ ๓๓ เดี่ยข้อหนึ่งน เป็นไรจึงถอนได้
 ก็ให้ตอบว่าซึ่งถอนหนังสือสัญญาข้อ ๓๓ นั้น ด้วยพระบาท
 ใต้เจ้าพระพุทธิเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณา โปรดเกล้า ฯ พระ
 ราชทานเมืองคนใหญ่กับพญาไพร หนังสือสัญญาข้อ
 ๓๓ ถอนเดี่ย แล้วมีค้บอนำได้ มีหนังสือเป็นพยานเข้ามา
 ขอให้พญาไพรได้มาอยู่บ้านเมืองตามเดิม

ณวันเดือน ๕ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เชอเซมด้บรุกจะขึ้นมา
 ณกรุง ฯ จดเรือที่เมืองสมุทรปราการตั้ง เรือเชอเซมด้บรุก
 นายคิตดาม ชิดำบั้นเก้งกังบัตทองยาว ๓๑ วา หดวงจง
 พยุหปลัดจางวางทหารปืนซ้ายเป็นนายดำ
 เรือกบัตนบรุก มีค้เซนยอน ชิดำบั้นเก้งกังบัตทอง
 ยาว ๓๐ วา หดวงยกบัตนบรุกปลัดทหารปืนขวา เป็นนายดำ

เรือมิศบราน นายทหาร ขีดำบนแก่งยาง ๕ วา
 หลวงไกรธามาตย์ปลัดกรมทหารปืนขวา เป็นนายดำ
 เรือพวกทหารตีพาย คนใช้ ขีเรือแ่งทราย ๒ ดำ มีธง
 บั๊กท้ายเรือทง ๒ ดำ ปลัดกรมทหารปืนซ้าย เป็นนายดำ
 เรือพระอภัยพลรบ หลวงราชมานู ขีเรือดำบน
 เป็นเรือบองกันคนละดำ

เรือแซเมืองนครเขื่อนขันธ์ กรมการเป็นนายดำ บ้อง
 กันชนมาตั้งด้วย ๔ ดำ เขากันเป็นฝรั่งควนาย ๔ ฝรั่งทหาร
 ดีพาย คนใช้ ๓๒ รวม ๓๖ คน ขึ้นมาทางคลองขุดใหม่ปาก
 ควนออก ถึงปากคลองออกแม่น้ำ เจ้าเมืองกรมการ เมือง
 นครเขื่อนขันธ์ ได้จดกับเขาของกันผลไม้ต่าง ๆ มาทักให้ ก็น
 ขึ้นมาตามทาง ครั้นมาถึงกรุง ฯ เซอเซมด้บรุกขึ้นมาอยู่บน
 คึก ขุนนางที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ กับนายทหารตีพายอยู่ที่เรือนเครื่อง
 ไม้จากปลุกไฉรับ เซอเซมด้บรุกอยู่ที่กรุง ฯ ได้มาคำนับ
 ท่านเสนาบดีพร้อมกันทูลจวนเจ้าพญาพระคลังครั้ง ๓ ปราได้ย
 กันโดยทางไมตรี ไม่ได้ว่าถ้อยความอันใด

จดหมายคำสัตตนาในระหว่างเสนาบดีกับเซอเซมด้บรุก

* * *

วันเดือน ๘ แรม ๓ ค่ำปีจอโทศก เพดาบาย ๔ โมง
 เคษ พร้อมกันณจวน ฯ พณ ฯ เซอเซมด้บรุก กับที่ ๒

ที่ ๓ ที่ ๔ นายทหารชนมาหา ๆ พณ ๆ

พณ ๆ ถามว่า เซอเซมดื่บรุกมาอยู่ที่กรุง ๆ ๓ คิน
 แล้ว อยู่ที่นั่นกับอยู่ที่เมืองสมุทรปราการใครจะสบายกว่ากัน
 เซอเซมดื่บรุกว่า อยู่ที่นั่นสบายกว่าอยู่ที่เมืองสมุทร
 ปราการ

พณ ๆ ว่า ท่านเด้นาบตทงปวงรู้ว่า เซอเซมดื่บรุก
 มาทางไกล ก็พร้อมกันมาต้อนรับด้วยความยินดี

เซอเซมดื่บรุกว่า ท่านเด้นาบตมมีความยินดีกับ
 เซอเซมดื่บรุก ๆ ดีใจนักหนา ขอให้ท่านเด้นาบตเป็นมิตร
 ไม่ตรีกันโดยแท้ โดยจริง

ท่านเด้นาบตตอบว่า เซอเซมดื่บรุกว่าหนักแล้ว

เซอเซมดื่บรุกให้เรียน ๆ พณ ๆ ว่า ๆ พณ ๆ ให้
 ขนมาจับกับทุเรียนไปนมความยินดีนัก

พณ ๆ ว่า เซอเซมดื่บรุกเคยกินแล้ว แต่มีศบรุก
 กับขุนนาง ๔ คนเป็นคนมาแต่เมืองวิดาศใหม่ไม่เคยกิน จึง
 อุด้าห้หาไปให้กิน จะได้รู้จักรสทุเรียน

เซอเซมดื่บรุกกับขุนนางว่า ขนมาจับมีรสหนัก

พณ ๆ ว่า มีของสิ่งไรก็จะเอาไปให้ อย่าถือว่า
 มากกว่าน้อยเลย

เซอเซมดื่บรุกกักมตงค่านับ

พณ ๆ จึงว่า มาพบกันวอนนเป็นความชื่นชมยินดี

คอ^๒กัน เมื่อ^๒มี^๒ความ^๒ดั่ง^๒ไร ก็^๒ให้^๒ทำ^๒หนังสือ^๒ให้^๒กับ^๒ต้น^๒บรูก
 มา^๒ย่น^๒กับ^๒จมี^๒น^๒ไวย^๒วร^๒นา^๒ร^๒ถ ๓ จะ^๒ได้^๒เอา^๒ความ^๒มา^๒เร^๒ียน ๑ พ ๓ ๑
 แ^๒แล้ว^๒ว่า^๒ถ้า^๒จะ^๒เขียน^๒หนังสือ^๒มา^๒ให้ จะ^๒เขียน^๒เป็น^๒อักษร^๒อง^๒ก^๒ษ
 ไทย^๒ก็^๒ไม่^๒รู อ^๒ักษร^๒อง^๒ก^๒ษ^๒ไม่^๒ใคร^๒จะ^๒ไว้ ใจ จะ^๒แปล^๒ไม่^๒เ^๒ถึง
 ความ ถ้า^๒จะ^๒เขียน^๒มา^๒ให้^๒เป็น^๒อักษร^๒ไทย^๒ฉบับ^๒ ๑ อ^๒ักษร
 อก^๒ษ^๒ฉบับ^๒ ๑

เซอ^๒เซม^๒ด^๒บ^๒รูก^๒ว่า จะ^๒เขียน^๒มา^๒เป็น^๒อักษร^๒ไทย^๒ฉบับ^๒ ๑
 อ^๒ักษร^๒อง^๒ก^๒ษ^๒ฉบับ^๒ ๑ ถ้า^๒ถ้อย^๒คำ^๒ผิด^๒ดั่ง^๒ประการ^๒ใด^๒บ้าง
 ขอ^๒ได้^๒ไป^๒ร^๒ค^๒อ^๒ย^๒่า^๒ถ^๒อ^๒เด^๒ย แ^๒แล้ว^๒เซอ^๒เซม^๒ด^๒บ^๒รูก^๒ว่า ซึ่ง
 เซอ^๒เซม^๒ด^๒บ^๒รูก^๒บ^๒่วย^๒น^๒น^๒ค^๒อ^๒ย^๒ค^๒ด^๒าย^๒ช^๒น^๒แ^๒แล้ว แต่^๒ยัง^๒หา^๒ส^๒บาย^๒ค^๒ไม่
 วน^๒น^๒ได้^๒พ^๒บ^๒ก^๒กับ^๒ท่าน^๒เด^๒น^๒า^๒บ^๒ดี^๒พ^๒ร^๒อ^๒ม มี^๒ความ^๒ส^๒บาย ความ^๒ที่^๒เจ็บ
 บ^๒่วย^๒ค^๒อ^๒ย^๒หา^๒ย^๒มา^๒ก^๒ซ^๒น^๒ก^๒ว่า^๒เก่า แ^๒แล้ว^๒เซอ^๒เซม^๒ด^๒บ^๒รูก^๒ก็^๒ดา^๒ไป
 เซอ^๒เซม^๒ด^๒บ^๒รูก^๒ก^๒ด^๒ับ^๒ไป^๒แ^๒แล้ว ทำ^๒หนังสือ^๒มา^๒ย^๒น^๒ค^๒ร^๒ง^๒ห^๒น^๒
 ๔ ฉบับ คร^๒ง^๒ห^๒น^๒ ๒ ฉบับ ว่า^๒ด้วย^๒จะ^๒ทำ^๒ดี^๒ญ^๒ญา^๒ความ ๘
 ขอ^๒ ท่าน^๒เด^๒น^๒า^๒บ^๒ดี^๒ป^๒ฤ^๒ก^๒ษา^๒พ^๒ร^๒อ^๒ม^๒กัน ทำ^๒หนังสือ^๒ค^๒อ^๒บ^๒ให้^๒ไป
 ๕ ฉบับ

ณ^๒วัน^๒เด^๒ื่อ^๒น ๘ แร^๒ม ๑๒ ค^๒่า^๒บ^๒ี^๒จ^๒อ^๒โท^๒ศ^๒ก กับ^๒ต้น^๒บ^๒รูก
 มี^๒ค^๒เซ^๒น^๒ย^๒อ^๒น มี^๒ค^๒บ^๒ร^๒อ^๒น เอา^๒หนังสือ^๒มา^๒ด^๒ั่ง^๒ให้^๒จ^๒มี^๒น^๒ไวย^๒วร^๒นา^๒ร^๒ถ
 ที่^๒บ้าน ๔ ฉบับ

หนังสือเชอเขมต์บรุก ถึงเจ้าพระยาพระคลัง

ฉบับที่ ๑

* * *

หนังสือของเชอเขมต์บรุก มาถึงเจ้าคุณเจ้าพญา
พระคลังว่าที่ตมฺหพระกตา โหม ด้วยเชอเขมต์บรุกเห็นควร
จะเรียนเจ้าคุณให้ทราบ ด้วยความปราถนาอันให้เป็นราชทูต
เข้ามานั้นเป็นเหตุประการใด หวังมิให้เป็นเหตุตั้งได้ด้วยความ
ความอันจะใคร่ปรึกษากัน แดครั้นปรึกษากันแล้วจะได้
กราบทูลพระมหากษัตริย์ณกรุงเทพ ฯ ศรีอยุธยาให้ทรง
ทราบ เพื่อพระองค์จะได้เห็นชอบด้วย เมื่อพระมหากษัตริย์
เจ้าเมืองอังกฤษ ครัดตั้งให้เชอเขมต์บรุกเป็นราชทูตมา
ในมหานครศรีอยุธยา ก็ครัดตั้งให้กราบทูลพระองค์
ผู้เป็นกษัตริย์ ในกรุงพระมหานครศรีอยุธยาว่า ท่านเจ้า
เมืองอังกฤษมีจิตผูกพันมิตรไมตรีเป็นต้นท หวังจะให้
ความคฺุขแห่งเมืองทั้ง ๒ จำเริญด้วยตั้งราชไมตรี แดจะ
ได้มีโอกาศไปมาหาสู่ค้าขายแปดดวง ถ้าเป็นคุณเป็น
ประโยชน์พร้อมด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย พระราชไมตรีจึงจำเริญ
นานได้ ถ้าเป็นฝ่ายเดียวไม่หน้าที่จะจำเริญได้ ถ้าแต่ง
หนังสือสัญญาเป็นไมตรี ตั้งเอาแต่ประโยชน์ฝ่ายเดียวก็หา
จำเริญไม่ ความชอบเจ้าคุณทราบอยู่แล้ว เหตุดังนี้
เชอเขมต์บรุก ขอเจ้าคุณได้กราบทูลพระเจ้าอยู่หัวให้ทราบ

ไต่พระบาท ให้ทราบว่าเซอเยียมต์บรูกเห็นแก่ราชการบ้าน
 เมืองกดี เห็นชอบแก่หน้าใจคนกดี ก็ยังปรารถนาจะแด้วง
 หาประโยชน์แดความคู้ซ ทงเมืองอังกฤษให้เล้มอกัน เมื่อ
 เซอเยียมต์บรูกเข้ามาอาไศรยในกรุงเทพ ฯ ดงนแด้ว บดง
 ใจดงจะใครให้เห็นจริงว่า เซอเยียมต์บรูกไต่ค่านับบถอ
 ในท่านผู้เปนเจ้าเมืองอังกฤษตามควรฉนใด จะใครนับถอ
 ในท่านผู้ เปนกระษัตริย์ ในกรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยา ดุจ
 เดียวกัน แดในการงานแดกิริยาทงปวงท่จะทงนนั้น จะ
 ใครดำแด้งให้ประจักษ์ว่า เมืองอังกฤษด่มพนมมิตรไมตรี
 ค่อเจ้ากรุงเทพ ฯ ศรีอยุธยาอนน หวังจะให้ปรากฏด้วย
 กิริยาแดการทำ ค่กว่ดำแด้งแด้ด้วยถอยค้ำเท่าอนน เซอ
 เยียมต์บรูก มิไต่ คิดเห็น ว่าจะ บังเกิด มีเหตุ ความ ประการใดท่
 จะขัดขวางห้ามไว้ เพื่อจะมีไต่ทำหน่งด้อเปนพระราชไมตรี
 แดเบ็ดทางซอขายแก่กันให้ดำเร็จกนด้วยดี แดทว่าทาม
 ซอใดทมิไต่เห็นพร้อมใจกัน เซอเยียมต์บรูกก็เชื่อใจว่า
 เจ้าคุณจะพิจารณาหาฤกนด้วยดี ปราศจากเหตุ อย่าให้
 เคืองใจไต่ แดฝ่ายเซอเยียมต์บรูกก็จะอดำหกระทำ
 เหมือนกัน ในการไมตรีแดการซอขายแก่กัน ดั่งใด ๆ
 ท่เปนคุณเปนประโยชน์ฝ่ายเมืองอังกฤษ ก็เปนคุณ
 แดประโยชน์ฝ่ายเมืองไทย เปนอนหน่งอนเดียวกัน
 จะแปลกกันท่ห้ามไต่ บคนเปน ๒๘ บ่มาแด้ว นับแต่

เมษะเบอนี้ รัชไช้แตกมปนีอันครองเมืองอินเดย์เข้ามา
 แดได้แต่งหนังสือสัญญาเปนราชไมตรีกัน คุณแต่ประโยชน์
 อันเกิดแต่ก่อนนั้น เปนปรากฏอยู่แต่ทั้ง ๒ ฝ่าย ถ้า
 หนังสืออันนั้นไม่มีแล้ว ก็ขาดจากประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่ายเหมือนกัน
 ครั้นการปรากฏอยู่ดังนี้ ก็เป็นเหตุที่จะให้มีใจปราถนา
 ทั้ง ๒ ฝ่าย หวังจะคิดอ่านตั้งพระราชไมตรีให้ ยิ่งมั่น
 มั่นคงจำเริญไว้มาก จะได้อพยพย้ายลงมา
 หามิได้ เมื่อการเป็นดังนี้ เชอเยียมส์บรุคจึงเข้ามาว่า
 ในการที่จะปรึกษาหาฤกษ์วัน ครองเห็นแต่ความที่จะ
 เปนคุณแต่ประโยชน์แก่เมืองทั้ง ๒ ฝ่าย เชอเยียมส์บรุค
 ได้ว่าในข้อนี้ เจ้าคุณจะเห็นพร้อมด้วย อนึ่งเชอเยียมส์บรุค
 เห็นว่าเรื่องความเป็นข้อ ๆ ดังที่ใคร่กล่าวนั้น ครั้น
 เข้าใจแล้วจะเป็นที่ชอบ จะได้เห็นว่าหน้าที่จะให้ราชไมตรี
 อันตั้งอยู่กับกมปนีอันครองเมืองอินเดย์ให้ยั่งยืนดี เป็นเหตุ
 ที่จะบ่อนกนกรุงเทพฯ ฯ ศรีอยุธยาให้ปราศจากไทย แดให้
 บ้านเมืองจำเริญความศุขเปนอันมากแล้ว การชอชขาย
 กับพวกอังกฤษ จะเปนประโยชน์แก่เมืองไทยยิ่งมากกว่า
 ทุกวัน อนึ่งซึ่งจะตั้งทำดาหยหนังสือสัญญาอันแต่งไว้
 ในจุลศักราช ๑๑๘๘ ปี ศฤศศักราช ๑๘๒๗ นั้นก็หามิได้
 แต่ว่าจะใครให้สัญญาอันยิ่งมั่นมั่นคงไป อันจะคิดแปลง
 เปดียนนั้นเปนแต่คำกล่าวด้วยการชอชขาย อันมีอยู่ที่ปลาย

หนังสือสัญญาฉบับนี้ แด่เชื้อเยียมส์บรูกนิกเห็นว่าค่านับจะ
 เปลี่ยนแปลงได้บ้าง แด่วกยงไว ใจว่าเมื่อเจ้าคุณพิจารณา
 ดูแล้ว เจ้าคุณยังจะเห็นว่าที่จะเปลี่ยนนั้น ก็จะเป็น
 อาณาประโยชน์แก่ราชสมบัติ แห่งพระมหากษัตริย์ใน
 กรุงพระมหานครศรีอยุธยา แด่จะเป็นที่ชอบพระไทย
 แก่พระองค์ เพราะราชประสงค์โปรดพระไทยแล้ววงหาคุณ
 แด่ประโยชน์ของคนทั้งปวงจะได้บำรุงความสุขให้ทั่ว ความ
 นิภาเดื่องไปรู้เถ่งประเทศไกลแต่ไกล เถ่งกระหนนถากษัตริย์
 ทั้ง ๒ ฝ่าย จะตั้งแต่งหนังสือสัญญาเป็นฉบับดำแดงราชไมตรี
 คือกั้น ว่าด้วยความอันสมควรแก่กษัตริย์ผู้เป็นใหญ่ ถ้า
 กระทำใดคิงสมควร เมื่อยังมิได้ว่าการชอการชาย เจ้าคุณ
 มิเห็นควรด้วยฤา หนังสือสัญญานี้ว่ามานับคุณเป็นลักษณะ
 ดำคิมคองด้วยพระเกียรติยศแห่งกษัตริย์ทั้ง ๒ ฝ่าย เห็นว่า
 จะเป็นที่ชอบแก่ท่านผู้ครองเมืองไทย ทั้งผู้ครองในเมืองอังกฤษ
 ในข้อนี้เชื้อเยียมส์บรูกจะตั้งได้ยกก็หาไม่ได้ แด่จะว่าด้วย
 การชอการชายชอนน จึงจะค่อยคิดค้อยว่าค้อยกายหตั้ง อัน
 จะตกดงกันนั้นจะได้ถูกคองกันตลอดไป ครั้นเชื้อเยียมส์บรูก
 ดำแดงความแก่เจ้าคุณคิงนี้ ก็ยังค้อยที่ค้อยทางจะได้แก่ ไช
 ค้อยไป แด่จะแต่งร่างคำสัญญาฉบับนี้ จะได้ตั้งให้เจ้าคุณ
 พิจารณาตฤกครองในที่ประชุมเสนาบดีผู้ใหญ่ ในกรุงเทพ
 พระมหานครศรีอยุธยาเป็น ๓ ประการ คือว่าหนังสือสัญญา

ปดุงตั้งพระราชไมตรีเป็นอันดีหนักดีเด็ด ตามซึ่งชอบแก่ท่าน
 ผู้เป็นกระษัตริย์ครองเมืองอังกฤษฝ่ายข้างหนึ่ง แต่ซึ่งชอบแก่
 ท่านผู้เป็นกระษัตริย์ครองกรุงเทพ ฯ ฝ่ายข้างหนึ่งนบนประการ
 หนึ่ง หนึ่งจะแปลกเปิดนคำที่ว่าด้วยทางอันจะช้อจะขาย
 อันเป็นคำเบ็ดเตล็ดระจคคตามหนังสือ ด้วยมหากษัตริย์
 ณกรุงเทพ ฯ ฝ่ายหนึ่ง แต่กับป็นที่ครองเมืองอันเคี้ยฝ่ายหนึ่ง
 แต่งไว้ ในปี ๑๘๒๗ ตามคฤศคักกราช จุดศักกราช ๑๑๘๘ ปี
 นบนประการหนึ่ง แต่ว่าเซอเยียมต์บรุกยังไว้ ใจว่า การน
 จะได้เถ่งที่ต่ำเรจด้วยดี จะได้เป็นคุณแดประโยชน์แก่เมือง
 ทั้ง ๒ เมือง แต่จะได้เป็นเกียรติยศแก่กระษัตริย์ทั้ง ๒ เป็น
 อันมาก เซอเยียมต์บรุกจึงขอเจ้าคุณดำริห์ ตรีตรองความ
 ความสมควร แต่ขอคำนับเจ้าคุณตามถ้อยยานุัติย์ ในทาง
 ไมตรีเป็นอันดี หนังสือต่อมาณวัน ฯ

หนังสือเซอเซมต์บรุก ถึงเจ้าพระยาพระคลัง

ฉบับที่ ๒

* * *

ในหนังสือ ฉบับก่อน ที่เซอเยียมต์บรุก ส่งฝากแก่เจ้าคุณ
 เจ้าพระยาพระคลัง แต่เซอเยียมต์บรุกได้กล่าวไว้แต่ว่า
 ถ้าเห็นแก่การรักษาสेत्रแดนกนกดี แต่การช้อการขายกัน

ก็ดี สิ่งใด ๆ ที่จะเป็นคุณแต่ประโยชน์ฝ่ายข้างหนึ่ง ดั่งนั้น
คงเป็นคุณแต่ประโยชน์พร้อมกันทั้ง ๒ ฝ่าย จะแตกกัน
แตกกันก็ห้ามได้

บัดนี้ เสด็จเยี่ยมล้นบรุษ จะ วิถาร ดำแดง ด้วยการอื่นน้อย
หนึ่งให้เจ้าคุณทราบ เมื่อการศึกพม่ากับอังกฤษสงบเดี๋ย
กันแล้ว เขตแดนอังกฤษแผ่มาคือเขตแดนนครกรุง ฯ เหตุ
ดั่งนี้ต้องทำหนังสือสัญญากัน เพื่อมิให้เกิดเหตุวิวาททู่
เถียงกันได้ เมษะเบอนี้ จึงรบไซแกกมปพฤกครองเมืองอินเดีย
ฝ่ายข้างอังกฤษเข้ามาในกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ช่วย
แต่งหนังสืออื่น ๆ ยอมรับว่า กรุงพระมหานครเป็นเมืองใหญ่
มิได้ ขันแก่ประเทศใด แต่ว่าให้ระงับดับความอันเป็นเหตุ
เคืองกันกับพวกมลายู ข้างเมืองไทรเมืองตานเมืองกตมตัน
เป็นต้น แล้วจำเดิมแต่ขึ้นมา พวกไทยได้เห็นรู้ว่า พวก
อังกฤษที่ต่อแดนกันประพฤคเป็นอันดีด้วยไมตรี มิได้วุ่น
วายปองร้ายเหมือนพม่าแต่ก่อน ครั้นเป็น ๒๔ ปีมาแล้ว
ทางไมตรีได้จำเริญมา มิได้เกิดเหตุวิวาทกันด้วยแดนต่อแดน
เมื่อก่อนพวกพม่าเคยยกดั่งงเข้ามารบชิงไชยกัน คราวหลัง
นดั่งบัดนี้ อันจะได้เป็นความกันกับขุนนางอังกฤษในเมือง
สิงห์บุรีนั้นห้ามมิได้ แล้วขาดจากไมตรีกันเพราะความนั้น
แดนคดปองร้ายกันมิได้เป็น แต่พวกอังกฤษยังได้ช่วยให้
อาณาจักรข้างกรุงพระมหานครยังมั่นอยู่ในเมืองไทร แล้ว

ครั้นเกิดการรบถโกดาหัดในพวกมลายูแห่งใด ๆ อังกฤษก็ได้
 ป้องกันไว้มิให้เกิดโทษต่อมหากระษัตริย์กรุงเทพรุหนนได้ ดัง
 แต่ทำหนังสือสัญญาขอเปนทางพระราชไมตรีต่อกัน แด
 หนังสือว่าด้วยการซื้อขายกันในคฤศศักราช ๑๘๒๗ ปี คตยค
 มาจนวนนเปน ๒๔ ปี กำบั้นณกรุงเทพรุพระมหานครจะออก
 ไปค้าขาย แดทอดอยู่ณเมืองสิงหบุรีนนั้น แดเมืองใด ๆ
 แขวงใดตำบลใดก็ดี อันอยู่ในบังคับของเจ้าเมืองอังกฤษน
 ไม่ขัดไม่ข้องสิ่งใด ๆ แดประโยชน์อันเกิดเพื่อหนังสือ
 สัญญาเปนปรากฏอยู่แล้ว แดบัดนี้พวกอังกฤษจึงได้ ถอไมตรี
 อันซื่อสัตย์ จึงขออย่าให้การฝ้ายอังกฤษเดี่ยประโยชน์นไป
 เพราะผู้ใดมิได้ ถอคำสัญญาที่ทำไว้ ในปี ๑๘๒๗ หนังสือ
 สัญญานั้นได้เปนคุณแดประโยชน์ ณกรุงเทพรุพระมหานคร
 เปน ๓ ประการ คือ ให้ปราศจากการคักดงคราม ๑ ให้
 ปราศจากข้าศึกแต่ประเทศเมืองอื่น ๑ แดการซื้อขายได้
 จำเวียนนเปนอันดี ๑ เปน ๓ ประการด้วยกัน เมือง
 ทัง ๒ ฝ้ายเปนสัมพันธไมตรี มิได้เคองกันเปนชานานมา
 แล้ว ถ้าจะขาดกันห่างกัน เดยจนถึงจะมีเปนเหตุน่ากลัวไทย
 ก็ยังจะเปนเหตุให้สงไสยน้อยใจแก่คนทังปวง แต่ทว่าถ้าได้
 เอาหนังสือสัญญามาตั้งขึ้นใหม่ ดำแดงว่าท่านผู้เปนกระษัตริย์
 ครองเมืองอังกฤษ แดท่านผู้เปนกระษัตริย์ครองชันทเดสมา
 ณกรุงเทพรุพระมหานคร ยังทรงพระไทยถอพระราชไมตรี

สันนิท คิดเห็นว่าอันนั้นจะมีคุณแด่ประโยชน์แก่เมืองทั้ง ๒ เมือง
 ยิ่งมาก แด่พระเกียรติยศแห่งกระษัตริย์ทั้ง ๒ ฝ่ายจะยืนมั่น
 มั่นยังใหญ่ ครั้นพิจารณาเหตุการดังนั้นแล้ว เซอเยียมส์บรุค
 ก็เห็นเป็นแน่ว่า การอันจะเป็นประโยชน์แก่เมืองไทย ก็
 เป็นประโยชน์แก่เมืองอังกฤษ แด่ซึ่งเป็นประโยชน์แก่
 เมืองอังกฤษก็เป็นประโยชน์แก่เมืองไทย ด้วยเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกัน ถ้าจะแยกกันให้แตกกันเป็นไม่ดักดับเป็นร้ายไป
 ฝ่ายท่านผู้เป็นเสนาบดีทั้งหลายในกรุงเทพพระมหานคร
 อันนั้น ท่านจะได้มีน้ำใจปราณาจะทำลายทางสัมพันธมิตร
 ไมตรีอันใดจาเริญเนนนานมาแล้วดังนี้ได้ฤฯ ฝ่ายเมืองอังกฤษ
 ก็เป็นเมืองใหญ่แต่มีได้ปราณาตั้งใด ๆ เว้นแต่ที่ควรแก่
 ทางธรรม ทางอันให้เป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย
 เสนาบดีทั้งหลายณกรุงฯ จะห้ามได้ฤฯ ฝ่ายท่านเจ้าคุณ
 เจ้าพญาพระคลังท่านประกอบด้วยใจอารีรักที่ชอบธรรม จึง
 มีได้กอดไว้ตั้งใด อันนุกยอมแจ้งอยู่กับใจเซอเยียมส์บรุคแล้ว
 แล้วท่านผู้เป็นมหากษัตริย์ณกรุงเทพพระมหานคร ทรง
 พระไทยกอบปรด้วยพระมหากษัตริย์อันมหาประเดวีรัฐ ความ
 อันนั้นเดอองภาไปทั่วทั้งโลกแล้ว เซอเยียมส์บรุคเข้าใจว่า
 ควรท่านผู้เป็นเสนาบดีที่อยู่ใต้ฝ่าพระบาทนั้น จะได้มีน้ำใจ
 เป็นเหมือนกัน ถ้าเกิดความเอนง ๆ ทุกปีด้วยการชอช้าย
 ก็ต้องเอาเป็นธุระปลูกษาหาฤกกันเอนง ๆ เหมือนกัน เป็น

การลำบากเป็นต่าง ๆ เป็นอันมาก แต่เดี๋ยวนี้จะจัดแจง
 หมดคราวเดียว ให้เสร็จกันด้วยดีได้จะให้ง่ายกว่าเมื่อ
 ทัง ๒ แล้ว จะเป็นเหตุให้ราชไมตรีฝ่ายกระษัตริย์ทัง ๒ จำเวณ
 ยิงสนิทดี อันคงประจักษ์แจ้งแก่เจ้าคุณ หนังสือสัญญา
 เป็นพระราชไมตรี แต่คำสัญญาที่จะว่าด้วยการชอกการชาย
 แก่กัน ที่เชอเยี่ยมด้บรุกจะใคร่ส่งฝากให้ท่านเด่นาบดี
 ทงหลายพิจารณาตฤกตรองดูนั้น จะทำให้กรุงเทพพระมหา
 นครศรีอยุธยาเป็นไมตรีสนิทกันกับเจ้ากรุงอังกฤษ ด้วย
 มีพาหนะพหุมาก อาไ้รยแต่ที่ชอบธรรม จะได้จำเวณคู่ช
 ด้วดีปราศจากไทยเป็นเนื่องนิจ

หนังสือเชอเยี่ยมด้บรุก ถึงเจ้าพระยาพระคลัง
 ฉบับที่ ๓

* * *

ในหนังสือฉบับก่อน เชอเยี่ยมด้บรุกได้ว่าด้วยชอ
 ความ ๓ ประการ ประการหนึ่งแต่ที่ ๒ นั้นว่าด้วยหนังสือ
 ด้ญญาราชไมตรี แต่หนังสือด้ญญาด้วยการชอกการชาย
 เชอเยี่ยมด้บรุกนี้เห็นว่า จะจัดแจงชอความในหนังสือ
 ทัง ๒ ไปได้ ให้เป็นที่ชอบแก่เจ้าคุณเจ้าพญาพระคลัง แต่
 ชอบแก่เด่นาบดีทงหลาย ที่อยู่ใต้พระบาทพระพุทธิเจ้าอยู่หัว
 ณกรุงเทพพระมหานคร

ทนเชื่อเยียมต์บรุก จะใคร่ ว่า ด้วยเหตุอันให้เข้า มา คิด
 ความกันครองหน้อยหนึ่ง หวังจะให้ดำเร็จกันด้วยดี ครั้น
 แต่งหนังสือสัญญาแล้วในคฤศศักราช ๑๘๒๗ ปี ต่อภายหลัง
 ฝ่ายผู้มหากระษัตริย์ในเมืองอังกฤษที่ดวงเดี่ยแล้วนั้น
 ท่านพิจารณาด้วยจะเป้นประโยชน์แก่บ้านเมือง แดเห็นแก่
 ก่าตั้งทให้กมป็นทครองเมืองอินเดีย จึงประกาศอนุญาต
 ให้ใคร ๆ ผู้ใดที่อยู่ไต่บังคับ ก็เห็นประกษว่าคำสัญญานั้น
 จะได้เป้นประโยชน์แก่เมืองไทยตามที่ควรก็ห้ามมิได้ จะเป้น
 ประโยชน์แก่เมืองอังกฤษตามที่ควรก็หาไม่เหมือนกัน แล
 ถ้าทำหนังสือสัญญาขึ้นใหม่ ก็จะได้เอาการซึ่งจะเป้น
 ประโยชน์ใหญ่ในการซื้อขายกันเป้นคุณทั้ง ๒ ฝ่าย แดจะเป้น
 อันดีด้วยพระเกียรติยศแห่งกระษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ เชื่อเยียม
 ตบรุกเห็นว่าถ้าทำได้ดังนี้จะเป้นที่ชอบ เป้นการประกอบ
 ด้วยคุณแดประโยชน์แก่กรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยา แด
 แก่เมืองอังกฤษเหมือนกัน มิได้ขัดข้องประการใด จะให้
 ดัมพันธมิตรไมตรีแก่กันเท่าเดิมอกัน เป้นที่ไวเเนอเชื่อใจได้
 เชื่อเยียมต์บรุกยังจะใคร่ว่าซ้ำให้แน่ว่า อันขุนนางฝ่ายข้าง
 อังกฤษจะได้ ก็นแห่งส่งได้ยศอุนนางฝ่ายข้างกรุงเทพ ๆ นั้น
 ห้ามมิได้เลย ความที่ความัน ครั้นจะรวบรวมเข้าเป้น ๓
 ประการ คือว่า ที่จะทำเหมือนอย่างกำหนดไว้ น เป้นอันดี
 ด้วยพระเกียรติยศแห่งมหากระษัตริย์ในกรุงนั้น ประการหนึ่ง

จะ เป็น ความจำเริญ ความสุข ดำรง แก่ เมือง ทั้ง ๒ เมืองนั้น
 ประการหนึ่งเจ้ากรุงอังกฤษ ถ้ามีใจปรารถนาไปค้าขายใน
 ประเทศอินเดีย ประเทศจีน แลประเทศอื่น ๆ ฝ่ายทิศตะวันออก
 ให้ไปได้ ครั้นการเป็นดังนี้แล้ว ก็เห็นเป็นควรแก่
 เสนาบดีในเมืองอังกฤษ จะปลงใจตั้งรักษาซึ่งประโยชน์
 ของคนทั้งปวง ที่จะได้มาค้าขายตามหนังสือที่เมษะเบอนี้
 จัดแต่งไว้ แต่ว่าครั้งนั้นพวกจีนประทุษร้ายต่อผู้คนแลต่อ
 การซื้อขาย ข้างอังกฤษจึงเกิดการศึกสงคราม พวกขุนนาง
 อังกฤษเป็นภาระชุกชุมมาก เหตุดังนี้นับแต่ศักราช
 ๑๘๕๐ ปี เมื่อบังเกิดเหตุผิดคำสั่งสัญญาประการใด พวก
 ขุนนางอังกฤษมิได้มาเรียนท่านผู้เป็นเสนาบดีในกรุง ฯ อัน
 ขอผิดนั้นขอใด ก็เห็นว่าพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทราบ มิได้เห็น
 ชอบด้วยสักสิ่ง ก็เห็นว่าท่านผู้เป็นเสนาบดีทั้งหลายมิได้
 เห็นชอบด้วย อันขุนนางฝ่ายเมืองไทยจะมีถือตามคำสั่งสัญญา
 ให้ครบถ้วน ขอนจะเป็นที่ตั้งได้แก่ขุนนางฝ่ายเมืองอังกฤษ
 ก็หาไม่ได้ แต่ว่าครั้นพวกอังกฤษตั้งใจซื้อตรงพิจารณาดูใน
 คำสัญญาที่เมษะเบอนี้ช่วยแต่นั้น จะทำให้ได้ ประโยชน์
 ในการซื้อขายแก่กัน ฝ่ายเมืองไทยแลเมืองอังกฤษให้ใหญ่ชน
 มากกว่าทุกวชนประการหนึ่ง เป็น ๓ ประการด้วยกัน
 เชอเยียมด์บรูก ขอคำนับเจ้าคุณเจ้าพญาพระคลัง
 ตามทางไมตรีเป็นอันดีนิต มาณวัน ฯ

หนังสือเชอเขมต์บรุก ถึงเจ้าพระยาพระคลัง

ฉบับที่ ๕

* * *

หนังสือ เชอเขมต์บรุก กราบเรียนมายังเจ้าคุณ
เจ้าพระยาพระคลัง

ด้วยว่าเมื่อเชอเขมต์บรุก เอร่าหนังสือสัญญา
ตั้งให้เจ้าคุณพิจารณาคุณนั้น เชอเขมต์บรุกยังจะใคร่ว่าซ้ำ
อีกว่า ฝ่ายขุนนางข้างอังกฤษเมื่อจะหาอุปถุษาความ
มือยากทำตั้งอันใด เว้นแต่ทำได้ด้วยทางอันควรจะบำรุง
ราชไมตรีให้เจ้าเวญไวกับเมืองทั้ง ๒ ถ้าได้บำรุงรักษา
ราชไมตรีให้ ยิงแม่หมันคง แดจิดแรงทางซอชายแก่กัน
ให้ยิ่งง่าย มีประโยชน์ยิ่งมากทั้ง ๒ เมือง การนตั้งเดียด
ถูกตองกันกับกระแต่รับตั้ง อันเชอเขมต์บรุกได้รับแต่เจ้า
กรุงอังกฤษนั้น จะได้อากด่าวดังใด ๆ เกินจากเจ้ากรุง
อังกฤษก็ห้ามได้ ถ้าผู้ใดมาว่าอย่างอื่น ผู้นั้นเป็นแต่ลวง
คนใจพาดเป็นศัตรูต่อเมืองทั้ง ๒ เชอเขมต์บรุกไว้ใจว่า
ท่านผู้เป็นเสนาบดีในกรุงเทพ ฯ เห็นจะไม่ฟังคำแต่ข้างเดียด
เดียด ยิ่งเหลือแต่จะว่าถ้าในร่างหนังสือสัญญาข้อใด ๆ อัน
มิได้เข้าใจโดยแท้ เป็นเหตุที่สงสัยได้อยู่ เชอเขมต์บรุก
จะแก้ไขให้แจ้ง แลดูถ้าเห็นชอบดี จะเอาคำแก้พินมา
เขียนลงกำกับในหนังสือสัญญาไว้ให้ สิ้นสงสัยได้ แลดูเพื่อ

จะได้อ่านใจง่าย ควรที่จะหมายไว้ว่า หนังสือสัญญาที่ทำ
 ไว้ ในคฤศคศักราช ๑๘๒๗ ปีมีได้เสีย แต่ว่าข้อ ๖ กับข้อ ๑๐
 ในหนังสือนั้นทำให้ ยดยาวหน้อยหนังสือใหม่ แต่
 ข้อ ๗ กับข้อ ๘ ในหนังสือก่อน ๒ ข้อเท่านั้น เป็นเหตุจะยก
 ขึ้นว่าใหม่ ข้อ ๗ ในหนังสือที่เมษะเบอนทำไว้ว่า ถ้า
 ขุนนางในกรุง ฯ มิชอบใจ ให้คนอังกฤษคนใดที่อยู่ในเมือง
 ไทยให้ ไปจากเมืองให้ฟังก็ได้ แต่ถาขุนนางข้างอังกฤษ
 มิชอบใจ จะให้คนไทยอยู่ในแดนอังกฤษ จึงให้ไปจากแดน
 ให้ฟังก็ได้ ขอนกเด็กได้ เอาข้อ ๒ ในหนังสือใหม่มาใช้
 แทน ขอนว่าอนคนอังกฤษจะได้ที่อยู่ในเมืองไทย แดคนไทย
 จะได้ที่อยู่ในแดนอังกฤษก็ควร แดครนว่าเมืองไทยก็
 เมืองอังกฤษก็ ได้ตั้งเอาความว่าจะได้ที่อยู่ในหัวเมือง
 ในเมืองขันทง ๒ ฝ่ายเหมือนกันตลอดไป ครนว่าที่อยู่ก็เข้า
 ใจว่าที่คน พอที่ปลูกโรงปลูกเรือนก่อคักก็พออยู่แต่ทำการ
 ดบาย อันท่านผู้ครองกรุงเทพ ฯ จะกำหนดที่คนดำหรับคน
 อังกฤษแต่คนอื่น แต่ประเทศยุโรปจะอยู่ แดที่จะได้ฝั่งศพ
 เขาช่วยการัน เซอเยี่ยมด้บรูกเห็นว่าจะทรงพระกรุณากระทำ
 ได้ด้วย ทอนพระองค์จะทรงกำหนดไว้ให้คนอังกฤษ
 เข้าตามราคาอันควร แก่ธรรมเนียม เป็นหลายปี ตามที่จะตกลงกันได้
 ฤถาจะให้ ซอกข้อเอาพอจะปลูกบ้านโรงแดเรือน ตาม
 แต่จะต้องการ ฝ่ายคนไทยในแดนอังกฤษได้ ถาจะซอกที่คน

กิด จะเข้าเอากิด ไม่มีอันใดจะขัดขวางสิ่งใดห้ามได้โดย
 อื่นคน อังกฤษ จะขอไรรักษา แต่ที่ตนมากเกินไปจากที่ความมานนกก
 มิได้ห้าม ว่าแต่ที่กำหนดไว้แล้วเท่านั้น ครนดูข้อ ๘ ใน
 หนังสือที่เมชะเบอนี้แจ้งไว้ว่า เมื่อเรือพ่อค้าชาวอังกฤษ
 ถ้าใดมาถึงที่จอดแล้ว นายเรือดำนั้นจะมาให้การแก่เจ้า
 เมืองกรมการแลผู้ใดรักษาเมืองที่จอดนั้นให้ทราบ แต่ว่าใน
 ข้อ ๒ หนังสือใหม่นี้ว่า พ่อคานนจะค้าขายฤจะไม่ค้าขาย
 ดูดแต่พ่อคานนเห็นชอบแต่ตนเอง เมื่อเชื่อเยี่ยมด้นรุกได้
 ไว้เหนือเชื่อใจในเจ้าคุณเจ้าพญาพระคลัง เด่นาบตั้งหลาย
 ฝ่ายกรุงเทพพระมหานครเป็นอันดี

ร่างหนังสือสัญญา เซอเซมด้นรุก ตั้งให้เจ้าพระยาพระคลัง

* * *

ท่านผู้เป็นกระษัตริย์ครองเมืองอังกฤษ คือว่า เครตบริคินแด
 อีรอนด อุนเซากนเป็นเมืองใหญ่แห่งหนึ่ง แดยงครอง
 เมืองอันคู่สถานนั้นฝ่ายข้างหนึ่ง กับท่านผู้เป็นอธิปไตย
 ครองราชสมบัติในมหานครศรีอยุธยาฝ่ายข้างหนึ่ง ตั้ง
 พระไทยพร้อมประสงค์จะระงับคืบเหตุ อันมิได้เข้าใจถึงกัน
 ด้วยค้อย่าให้สัญญาปรารภ แดวรักษาบ้านเมืองทั้ง ๒ ฝ่าย
 ให้เป็นสุขสำราญ จึงปลงพระไทยตั้งแต่งหนังสือสัญญากัน
 เปน ๘ ประการดังนี้ คือ —

ข้อ ๑ ตั้งแต่นั้นไปจะได้ความคุ้มครองอำนาจอธิปไตย
 ไม่ตรีจำเวญไวแก่เมืองทั้ง ๒ ตราบเท่าที่กล่าวด้าน
 ดัญญาคองน คือกระษัตริย์ผู้ครองเมืองนครบริตน์ เมือง
 อีรตันด์ แดเมืองอินคุดสถานฝ่ายข้างหนึ่ง แดท่านผู้เป็น
 อธิปไตย ครองราชสมบัติ มไหศวรรย์ โนมมหานคร ศรีอยุธยา
 ฝ่ายข้างหนึ่ง แดราชวงศ์สืบ ๆ กันไปเบื้องหน้าควรจะถือ
 ตามกันทั้ง ๒ ฝ่าย

ข้อ ๒ ฝ่ายคนอันอยู่ใต้วงคัม อังกฤษ ยอม จะให้มา
 แดมทอยู่แดค้ำชายในเมืองไทย แดหัวเมืองที่เป็นขอบเขต
 เต็มมาแห่งท่านผู้ครองกรุงเทพ ฯ แดพวกประเทศอื่น ๆ
 ได้คุณแดโอกาสในการซื้อขาย แดการอื่น ๆ เป็นคุณ
 ประการใด จะได้แก่คนอันอยู่ใต้วงคัมอังกฤษเหมือนกัน
 อนึ่งถากคนอันอยู่ใต้วงคัมกรุงเทพ ฯ จะไปมทอยู่ค้ำชาย
 ในแดนอังกฤษทว้เขตแดนก็ยอมให้ทำได้ แดวคนประเทศ
 อื่น ๆ ได้คุณแดโอกาสในการซื้อขาย แดการอื่น เป็นคุณ
 ประการใด ก็จะได้แก่คนไทยเหล่านี้เหมือนกัน

ข้อ ๓ ฝ่ายท่านผู้เป็นกระษัตริย์ครองกรุงเทพ ฯ พระ
 องค์ดัญญาไว้ว่า ถ้าผู้ใดถือตำด้นาแห่งพระเยซูคริสต์ได้
 นมดการตามพระตำด้นานัน ในแคว้นแคว้นแห่งเมืองที่พระองค์
 ทรงครองอยู่ พระองค์อนุญาตให้ทำไต่มีไต่ซด แดวพระองค์
 จะประทานให้มทอนควรจะฝังศพของคนทลอดคองน อนึ่ง

ฝ่ายท่านผู้เป็นพระษัตริย์ครองเมืองอังกฤษนั้นก็สัญญาว่า ถ้า
คนถือพระพุทธศาสนาในแดนเมืองอังกฤษ คนเหล่านั้นจะได้
นมัสการตามลัทธิของคนไม่ขัดตั้งใด แต่จะประทานให้ มีที่
จะฝังที่จะเผาศพของคนถือพระพุทธศาสนาเป็นอันสมควร

ข้อ ๔ ท่านผู้เป็นอธิปไตย ครองเมืองเครตบริตันเมือง
อิรตนด์ แดเมืองฮินดูสถานฝ่ายข้างหนึ่ง แดท่านผู้เป็น
พระษัตริย์ครองกรุงเทพ ๆ ฝ่ายข้างหนึ่ง ยังปดงพระไทย
พร้อมกันจะตั้งคำสัญญาอีกฉบับหนึ่ง ว่าด้วยทางค้าขายแก่
กัน บรรารภจะให้การนมัสการประโยชน์ ยิ่งมากชนแก่เมืองทั้ง ๒

ข้อ ๕ ฝ่ายท่านผู้เป็นพระษัตริย์ครองเมืองเครตบริตัน
เมืองอิรตนด์ แดเมืองฮินดูสถาน ท่านสัญญาไว้ว่าตั้งแต่นั้น
ไปภายหน้า ถ้าคนที่อยู่ใตบังคับกรุงเทพ ๆ ไปค้าขายในแดน
อังกฤษ พวกอังกฤษจะทำตั้งอันใดขัดขวางให้คนไทยเสีย
ประโยชน์ ในการซื้อการขายก็ห้ามได้ ก็ห้ามเสียมิให้ทำได้
แดฝ่ายท่านพระษัตริย์ผู้ครองกรุงเทพ ๆ ศรัทธยาเด้า ท่าน
สัญญาไว้ว่าตั้งแต่นั้นไปภายหน้า เมื่อคนอยู่ในบังคับอังกฤษ
เข้ามาค้าขายในกรุงเทพ ๆ ฝ่ายกรุง ๆ นั้นจะทำตั้งใดขัดขวาง
ให้พวกคน อังกฤษพ่อค้า เหล่านั้น เสียประโยชน์ ในการซื้อขาย
นั้นก็ห้ามได้ ก็ห้ามเสียมิให้ทำได้

ข้อ ๖ ฝ่ายท่านผู้เป็นพระษัตริย์ครองกรุงเทพ ๆ ก็
อนุญาตว่า ถ้าข้างอังกฤษได้เห็นชอบจะตั้งกงซุด คือ

ผู้สำหรับ เอาธุระเป็นพนักงาน จะว่ากล่าวในการ ซ้อขายให้มา
 อยู่เมืองใด ๆ อันเป็นท่าจอดในแคว้นแคว้นกรุงเทพ ฯ ก็ให้
 มาได้ แลพนักงานของกงซุดเหล่านั้น ก็ว่าถ้าพวก
 อังกฤษอันอยู่ในกรุงเทพ ฯ เป็นความกันเองก็ดี เป็นความ
 กันกับชาวกรุง ฯ กงซุดเหล่านั้นจะเอาเป็นธุระพิจารณา
 ปฤักษากันกับขุนนางในกรุง ฯ ให้ระงับด้วยความให้สัตย์จริงได้
 แล้วย้ายท่านผู้เป็นอธิบดีในมืองอังกฤษเล่า ท่านก็อนุญาต
 ว่า ถ้าข้างกรุงเทพ ฯ ไต่เห็นชอบจะตั้งกงซุดไปอยู่เมือง
 ไต ฯ อันเป็นท่าจอดในแดนอังกฤษเป็นภาระธุระเหมือนกัน
 ก็ให้ทำได้เป็นเสมอกัน

ข้อ ๗ ถ้าแต่เรือรบของเจ้าแผ่นดินอังกฤษ แลของ
 กัมปนีที่ครองเมืองอินเดีย มีเหตุจะมาถึงที่จอดแลแม่น้ำ
 แห่งใด ๆ ในแคว้นกรุงเทพ ฯ ปราธนาจะซ้อเช่าของ
 อันสำหรับจะใช้ ในเรือ คือเครื่องอาหารแด่ฟันเปนคน ย้าย
 ท่านผู้เป็นพระศรีนครราชสีมาในกรุงเทพ ฯ ท่านก็ยอม
 ด้สัญญาไว้ว่าจะทำได้แล้ว ครั้นจะซ้อเช่าของนั้นยอมให้ ซ้อ
 ตามราคาอันควรด้วยธรรม ถ้าแต่กำปั่นแลเรือรบอันเป็นของ
 เจ้าแผ่นดินกรุง ฯ มีเหตุจะมาในท่าจอดแลแม่น้ำใด ๆ
 ที่เป็นแดนอังกฤษ ย้ายท่านผู้ครองเมืองนครศรีธรรมราชเมือง
 อีรวัดแลเมืองอินทสุธาน ท่านก็ยอมด้สัญญาไว้ว่าจะทำได้
 เหมือนกัน มิได้ขัดประการใด

ข้อ ๘ ถ้าแต่กำปั่นเรือใด ๆ ที่ใช้ธงอังกฤษจะเกยหาด
 ทราบโดยเห็นแตกอับปางใกล้ฝั่งเขตรแดนกรุง ฯ ฝ่ายท่าน
 กระษัตริย์ผู้ครองกรุงเทพ ฯ นนทานยอมสัญญาไว้ว่า ถ้ามีของ
 จะช่วยได้จะให้ช่วยจนเต็มกำลัง เก็บเรือเก็บเขาของนรรักษา
 ไว้ จะได้ส่งคนให้แก่เจ้าของด้วยดี อนึ่งด้วยนายเรือถูก
 เรือที่เสียดงนบกบทางเขาของ ๆ เขา พวกไทยจะรักษาบำรุง
 ไว้ให้ปราศจากอันตรายแล้ว ถ้ากำปั่นแต่เรือดำใด ๆ ที่ใช้
 ธงไทย ได้ถึงที่แตกเสียใกล้แดนอังกฤษ ท่านผู้ครอง
 เมืองอังกฤษก็ยอมสัญญาไว้ว่า จะให้พวกอังกฤษส่งเคราะห์
 ช่วยให้ผู้คนแต่เข้าของให้ปราศจากอันตรายได้

ข้อ ๙ ถ้า เว้นไว้แต่ข้อความ ที่เปลี่ยนแล้วใน หนังสือ
 ฉบับนี้ แต่ที่จะเปลี่ยนในฉบับอื่นจะสัญญาด้วยการซื้อขายน
 ข้อใด ๆ อันอื่นเป็นคุณประโยชน์แก่เมืองทั้ง ๒ ก็คงจำไว้
 ไว้ตามหนังสือสัญญาเก่า ที่กัมปนีอันครองเมืองอินเดียได้
 สัญญาไว้กับท่านกระษัตริย์ผู้ครองกรุงเทพ ฯ ให้จำไว้แต่
 ไปตราบเท่ากตปาวสาน ฯ

วันที่ ๓ เดือน ๓๐ ขึ้น ๔ ค่ำ ปีมะจอกโทศก เพลาบ่าย ๔
 โมงเศษ กบัตันบรูก มิศ์เซนยอน มิศ์บราน ๓ คน เอาหนังสือ
 มาส่งให้ที่บ้านจมนไวยวรรณารถ

หนังสือเชอเขมต์บรูก ถึงเจ้าพระยาพระคลัง

ฉบับที่ ๕

* * *

หนังสือ ของเชอเขมต์บรูก คำนับมายังเจ้าคุณ
เจ้าพระยาพระคลัง หนังสือใบนี้เพนที่น่าน่าแตกากกับเรื่องความ
ว่าด้วยการชอขายแก่นกน ซึ่งเชอเขมต์บรูกแต่งร่างไว้แต่ตั้ง
มายังเจ้าคุณให้พิจารณา ในข้อ ๆ ที่ดำดบกันไว้ นกน
หลายตั้ง อ้นยอมไว้ ให้อาณาประโยชน์แก่กรุงเทพพระมหา
นครฝ่ายเดียว เชอเขมต์บรูกไว้ ใจว่าท่านผู้เพนเด่นาบดี
ทั้งหลายจะหมายคุดังชอเหต่านนจจะเห็นว่า อ้นยอมดงน
หวังจะให้ คัดอ่านจัดแจงให้การชอขายนนเพนอ้นคิมคุดตอด
ทั้งดองเมือง

เมื่อแต่งร่างหนังสือเพนข้อ ๆ ดำดบกันดงน ก็ตั้ง
เอาความว่า ครนคนปราถนาจะชอสินค้าเพนมากไป คน
ที่จะขายก็จะจัดแจงทำสินค้าให้มาก ถ้ากำปั่นพ่อค้าอังกฤษ
เข้ามาค้าขายในกรุง ๆ เพนอ้นมาก กำปั่นพ่อค้าข้างกรุง ๆ
จะไปค้าขายในเมืองแดนอังกฤษยิ่งมากชนเหมือนกัน แดว
ถ้าการค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ทวชนมาก ก็จะเป็นเหตุ
ให้เมืองกรุงเทพ ๆ เพนดบายปรกคิตี ด้วยว่าพวกจีนแดนคน
ชาติอื่น ๆ ที่อยู่ใตบงคิบชองกรุง ๆ ก็จะมีการทำเต็มมือเต็ม

ใจ การอันหมกคุณ แดเงินภาษีด้วยสำอากรที่จะเข้าคลัง
หลวงก็จะยิ่งช้นมากกว่าทุกวชน

ในเมืองใด ๆ ถ้าบ้านเมืองสงบบายตลอดขอบขัณฑ
เต้มาเป้นปรกคตี้แล้ว เงินด้วยสำอากรที่จะเข้าคลังหลวง
จึงจะมากช้น ที่บ้านเมืองเดาก็จะบาย อย่างหนักอาไ้รย
เหตุการค้ำขายกนกับประเทศอื่นโดยมาก ถ้าภาษีแต่ค่า
ธรรมเนียมแรงนัก การค้ำขายก็ถอยลง อาณาประชา
ราชฏรได้ความเดือดร้อนเป้นอนมาก เงินที่เข้าคลังหลวง
กนถอยลง นาที้จะเกิดโกลาหลเดี่ยพระเก็ยรคยค้ไป ความ
อนนถุกกนกับเมืองนแต่เมืองอนทวกนไป

เชอเยียมต้บรูกมได้ตั้งได้ยว่าท่านผู้เป้นเด้นาบตีในกรุง ๆ
มิได้เขาใจความคตงน อนจะตั้งได้ยคตงนหมได้ แต่ว่า
เชอเยียมต้บรูกเห็นความนคตวแก่การที่จะปฤกษาหาฤกน จึง
ชกมาว่าในภาษาอังกฤษมีคำปราธมาว่า เมื่อไฟรพามังคตง
บริบูรณ ท่านกระษตริยบรรมคตวยคต เมื่อไฟรพายากจน
ท่านกระษตริยมีแต่จะกรรแต่่ง เหตุคตงนถาทานผู้เป้นเด้นาบตี
ปราธนาจะให้ความคู้ชแม่ไปใหญ่ช้นมากในกรุงเทพ ๆ ทงเมือง
อังกฤษ แต่ปราธนาจะให้จำเริญคู้ชล้วคตี้แก่กระษตริยทง
คตองฝ่าย จึงควรให้เด้นาบตีทงคตองเมืองอู้อ่าหพากเพ็ยร
จะให้การชอชขายแก่กนยงมากยงง่าย อย่าให้ชคชวางเพราะ
เห็นแก่ประโยชน์คนหนึ่งคตองคน ๆ เพราะใจตั้งได้ยกันแต่กัน

ใครผู้ใดมิได้กีดกันที่เป็นเพื่อนกัน ก็ไว้ใจในเพื่อน
 คนนั้นแล้ว หาไรยอันครายมิได้ แต่เพื่อนนั้นกลับไว้ใจ
 ในเพื่อนที่ไว้ใจในตน แต่ว่าถ้าคนมาส่งได้โดยเพื่อน นานที่
 จะให้เพื่อนกลับมาส่งได้แทน จึงมีแต่จะกีดกันมาทั้งต้อง
 ก้อยคำภายนอกยังหวานดี แต่ภายในก็กันห่างซึ่งกัน
 เป็นอย่างไรกับผู้คน กับบ้านเมืองก็เป็นอย่างนั้น แต่ว่า
 ฝ่ายกรุงเทพพระมหานครกับเมืองอังกฤษก็ได้ตั้งได้ยกกัน มี
 แต่จะไว้ใจแก่กัน แต่ที่ไว้ใจนั้นนับดาตให้ไว้ใจยิ่งมาก

คิงนั้นแต่พระเกียรติยศแห่งกระษัตริย์ทั้งสองจะตั้งขึ้นเป็น
 อนึ่ง เสนาบดีจะเป็นใหญ่ แลคนยากคนจนได้มีอาหาร
 กิน ในคำที่ว่าด้วยการค้าขายนั้น ความปราถนาอันจะ
 เป็นประโยชน์แก่อังกฤษแต่ต้องตั้งเท่านั้น คือว่าให้ลดค่า
 ชกรรมเนียมในกำปั้นค่าปากเรือให้น้อยลงประการ ๓ แลวอย่า
 ให้มีใครพิกัดค่าดินค้า เว้นไว้แต่เจ้าของดินค้า ให้พ่อค้า
 ไทยพ่อค้าอังกฤษซื้อขายแก่กันโดยคดอง ๆ ไม่มีใครขัด
 ทัดทานนั้นเป็น ๒ ประการด้วยกัน

ควรที่จะกล่าวไว้ว่า ค่าปากเรือเคยขึ้นเป็นมากนัก
 เหตุคิงเรืออังกฤษที่จะเข้ามาค้าขายน้อยถ้า ถ้ากำปั้นจะ
 มามากเป็นหลายค่า ก็จะทำให้ดินค้าที่มีในกรุง ๆ ยิ่งมาก
 ชน แลควรจะมาหลายค่าปากเรือเมื่อรวมกันเข้าก็จะมาก
 ชน แลควรดินค้าเกิดมากแล้วค่าภาษก็จะยิ่งมากเหมือน

แกผู้^๒ ซอ^๒ แดผู้^๒ ชาย^๒ ก็ให้^๔ มี^๒ กฎ^๒ หมาย^๒ หด^๒ วง^๒ กำหนด^๒ คำ^๒ ภาษ^๒
 ตาม^๒ ควร^๒ แก่^๒ ธรรม^๒ ครั้น^๒ ไซ^๒ ภาษ^๒ นน^๒ แด^๒ ให้^๒ เจ้า^๒ ของ^๒
 ดิน^๒ ภาษ^๒ แดผู้^๒ ซอ^๒ ตก^๒ ดง^๒ กน^๒ เอง^๒ ตาม^๒ แด^๒ จะ^๒ ได้^๒ อย่า^๒ ให้^๒ คน^๒ อื่น^๒ แทรก^๒
 เขามา^๒ ว่า^๒ ได้^๒ จง^๒ จะ^๒ ดี^๒

ถ้า^๒ แด^๒ ข้าง^๒ อังกฤษ^๒ แด^๒ กรุง^๒ ๆ^๒ คิด^๒ อ่าน^๒ เห็น^๒ พร^๒ อม^๒ กน^๒ ตาม^๒
 ความ^๒ ที่^๒ ด่า^๒ คับ^๒ ไว^๒ ใน^๒ ราง^๒ หนง^๒ สือ^๒ ตัญญา^๒ อัน^๒ ด่ง^๒ มาน^๒ ก็^๒ จะ^๒ เปน^๒
 คุณ^๒ แด^๒ ประ^๒ โยชน^๒ แก่^๒ พวก^๒ อังกฤษ^๒ เปน^๒ ประ^๒ การ^๒ ไค^๒ ก็^๒ เปน^๒
 ประ^๒ โยชน^๒ แด^๒ เพียง^๒ ว่า^๒ การ^๒ ซอ^๒ การ^๒ ชาย^๒ มี^๒ กำหนด^๒ เปน^๒ แน^๒ แด^๒ จง^๒ จะ^๒
 ทว^๒ ชน^๒ มาก^๒ แด^๒ ประ^๒ โยชน^๒ อื่น^๒ ไค^๒ แก่^๒ ชาว^๒ กรุง^๒ ๆ^๒ เหมือน^๒ กน^๒
 กับ^๒ ชาว^๒ อังกฤษ^๒

ท่าน^๒ ผู้^๒ เปน^๒ มหา^๒ ราช^๒ ษัตริย์^๒ ครอบ^๒ ราช^๒ ดม^๒ บัด^๒ ใน^๒ กรุง^๒ เทพ^๒ พระ^๒
 มหา^๒ นคร^๒ ไค^๒ ทรง^๒ พระ^๒ กรุณา^๒ ตัง^๒ พระ^๒ ไทย^๒ ปวาร^๒ ณา^๒ จะ^๒ ให้^๒ ชาว^๒
 พระ^๒ นคร^๒ อยู่^๒ เย็น^๒ เปน^๒ ศุ^๒ ข^๒ ทั่ว^๒ ไค^๒ ทรง^๒ ไป^๒ ปรด^๒ ปราน^๒ คอ^๒ พ้อ^๒ ค้า^๒
 อังกฤษ^๒ แด^๒ ตง^๒ เปน^๒ ราช^๒ ดม^๒ พัน^๒ ธิ^๒ ตรี^๒ ไค^๒ ตรี^๒ คอ^๒ แผ่น^๒ ดิน^๒ อังกฤษ^๒
 อัน^๒ ดน^๒ ิท^๒ แด^๒ เมื่อ^๒ พระ^๒ องค์^๒ ทรง^๒ พระ^๒ ไทย^๒ ประ^๒ กอบ^๒ ด้^๒ วย^๒ พระ^๒
 กรุณา^๒ กว้าง^๒ ใหญ่^๒ แด^๒ พระ^๒ ษัตริย์^๒ อัน^๒ แด^๒ ม^๒ ดง^๒ น^๒ ก^๒ ษ^๒ าท^๒ พระ^๒ องค์^๒
 จะ^๒ เห็น^๒ ชอบ^๒ ใน^๒ การ^๒ คิด^๒ ดง^๒ ว่า^๒ มา^๒ แด^๒ วน^๒ แด^๒ ยง^๒ ก^๒ ว่า^๒ น^๒ อ^๒ ก^๒ ถ้า^๒ เปน^๒
 แด^๒ ผู้^๒ ม^๒ วั^๒ ค^๒ าน^๒ น^๒ อ^๒ ย^๒ ษ^๒ ัตริย์^๒ อัน^๒ อ^๒ ย^๒ อ^๒ น^๒ จะ^๒ เปน^๒ ท^๒ ไว^๒ ใจ^๒ ดง^๒ น^๒ ก^๒ ษ^๒ าม^๒ ได้^๒
 ถึง^๒ ดง^๒ น^๒ น^๒ แด^๒ เซอ^๒ เยี่ยม^๒ ด้^๒ บ^๒ รุก^๒ ไค^๒ ต^๒ ฤ^๒ ก^๒ ครอบ^๒ ครอบ^๒ ความ^๒ เห็น^๒
 ว่า^๒ ท่าน^๒ ผู้^๒ เปน^๒ อ^๒ ธิ^๒ ป^๒ ไค^๒ ครอบ^๒ แผ่น^๒ ดิน^๒ อังกฤษ^๒ ทรง^๒ พระ^๒ ไทย^๒ ก็^๒ อ^๒
 ไค^๒ ตรี^๒ คอ^๒ ท่าน^๒ ผู้^๒ เปน^๒ ราช^๒ ษัตริย์^๒ ด้^๒ วย^๒ ราช^๒ ดม^๒ บัด^๒ ใน^๒ กรุง^๒ เทพ^๒ ๆ^๒ เปน^๒

อันดีนิต เชอเยียมต์บรูกจึงเห็นว่าควรที่จะยกสินค้าอันเป็น
 ของสำคัญถึงเจ็ดประการ ด้วยสินค้าเจ็ดสิ่งนั้น ถ้าขุนนาง
 ฝ่ายกรุง ฯ จะจัดแจงอย่างไร ๆ ขุนนางอังกฤษไม่ว่าประการ
 ใด ถ้าจะให้เจ้าชายพิกตก้าตั้งเหต่านฤาไม่พิกตก้า จะขาย
 ฤาไม่ขาย อังกฤษไม่ว่า ถ้าจะถือว่าที่ติดค้ำปากเรือ
 เป็นที่เสียประโยชน์แก่กรุง ฯ ที่ยอมยกสินค้าให้เป็นประโยชน์
 แก่กรุง ฯ ฝ่ายเดียวเป็นที่แทนกันหลายเท่า

ฝ่ายเขาเปิดอกเขาด้าร คำสัญญาอันตั้งมานั้นว่า เมื่อ
 ไซคาภาษแล้วจึงชอกันขายกันแต่เอาไปได้ เชอเยียมต์บรูก
 เขาใจว่าเมื่อแรกคุดจามันดูเหมือนเป็นเหตุที่จะขัดได้ แต่ทว่า
 เชอเยียมต์บรูกยังเห็นว่า ถ้าเจ้าคุณเจ้าพญาพระคตงกับ
 เต็นบาททงหลาย ใด พิจารณาตฤกตรองดี ๆ แล้ว จึงจะ
 ทราบว่าการนคองจะมีประโยชน์มาก เงินภาษที่จะเข้าคตง
 หดวงจะมากขึ้น แดอาหารกินในเมืองจะบริบูรณ์ ชนมาก
 ดินในกรุงเทพ ฯ เป็นที่เกิดผลคกบริบูรณ์มาก ผู้คน
 ก็มาก ถ้าเอาเขาเปิดอกเขาด้ารขายเอาไปจากเมืองเป็น
 มาก ๆ คนทงหลายจึงจะอด้าให้ท่านาให้เกิดผลเข้าให้ ยิ่ง
 มาก ครนเขามมากแล้ว ราคาแก่ชาวบ้านพดเรือนคองจะ
 ถอยน้อยลง คนจนจะได้ ชอง่าย ๆ ไม่ขัดสนเลย บัดนี้
 ถึงดินควรแดบริบูรณ์มาก คนปลงใจตงทำไร่นามันน้อย

ด้วยว่าเมื่อทำแล้วจะเอาเขาหนทำอะไรเขาไม่รู้ จะขายไป
เมืองอื่นเอาเงินเป็นกำไรไม่ได้ ห้ามเด็ดแล้ว

ถ้าเอาเข้าเป็นภาษหีบตะลั้ง คำภาษรวบกันจะเป็น
อึ้งงาม แต่เมื่อจะบรรทุกเรือกำปั่นไม่ต้องเก็บภาษเรือ แต่
ผู้ซื้อผู้ขายจะได้ ซอขายกันด้วยคดองไม่มีใครขัด

สินค้าทั้งเจ็ดประการที่ยอมให้ไว้แก่กรุงเทพ ฯ กับทั้ง
คำปากเรือแต่คำภาษต่าง ๆ จะเป็นเงินเข้าคลังหุดวงเป็นมาก
แต่เพื่อกำหนดเป็นแน่ ถ้าเงินไว้แต่บนลูกบนดินบนเทานน
แล้วให้เจ้าภาษถือแต่พิกัดค่าเหมือนทุกอันน ไม่เป็นที่ผิด
หนังสือสัญญาที่แต่งไว้ในปี ๑๘๒๗ ฤ็ การนเป็นเหตุ
ที่ดังได้ยได้ แต่ว่าที่หนักใจอย่าให้เป็นที่เคืองกันเลย ด้วยว่า
เซอเยี่ยมล่บรูก จะใคร่ กด่าวให้ เจ้าคุณเจ้าพญาพระคลัง ทราบ
เป็นแน่ว่า เมื่อเซอเยี่ยมล่บรูกเข้ามาปฤกษาหาฤ็กัณคราว
นี้ มิได้ปราณาที่จะเอาความดังใดอันมิชอบแก่เด่นาบดีข้าง
กรุงเทพ ฯ เป็นที่เคืองใจกันเอาความนั้นมาว่าห้ามมิได้
มีแต่ จะขอให้ เจ้าคุณ พิจารณา ดูใน ประโยชน์ที่ จะ เกิด แต่คำ
สัญญาตั้งว่ามานี้ แล้วเอาเหตุการทุกสิ่งกราบทูลแก่พระมหา
กระษัตริย์กรุงเทพ ฯ จะได้ทรงพระบัญญัติอันประเสริฐ
ศรีดีให้ทราบ

อนึ่งอนจะกำหนดคำภาษแห่งสินค้าต่าง ๆ ด้วยการน
หนังสือที่สัญญากับเมษะเบอนี้ได้ว่า ถ้าขุนนางฝ่ายกรุงเทพ ฯ

คาดคำภาษีมักเท่าใดก็ตามแต่เห็นชอบก็ทำได้ จึงไม่มีห้าม แต่
 ทว่าถ้าพิกัดคาดคำภาษาในสินค้าที่เกิดในกรุงเทพฯ ๑ ให้แรงนัก
 เกินเหลือ ก็เป็นที่สำแดงน้ำใจเป็นปรากฏว่า หวังจะให้
 การค้าขายกับคนอังกฤษด้วย แต่เมืองทั้งสองจะให้ขาด
 จากกัน ถ้ากำหนดคำภาษาเป็นแน่ในคำสัญญาใหม่ได้กำหนด
 ไว้แล้ว ที่หลังพอคำจะทุ่มเถียงกันไม่ได้ คดีเหตุที่จะวิวาทกัน
 ให้สัญญาสั้นที่เดียวจะคดีของดบายดี

เซอเยียมด์บรูก เห็น ว่า มิตรไมตรีที่ จำเวญมานานแล้ว
 ยังจะจำเวญยิ่งมั่นยิ่งสนิทกว่าแต่ก่อน

ฝ่ายอังกฤษ ที่ครองเมือง อินเดียนได้ ทำหนังสือสัญญากับ
 กรุงอังวะว่า อินพวกพม่าจะมาประทุษร้ายต่อกรุงเทพฯ ๑
 ก็ห้ามได้ แต่เป็น ๒๔ ปีมาแล้วก็สงบดี ฝ่ายเมืองมลายู
 เถิงเกิดการกระบวนว้ายด้วยกัน ก็ยังกันไว้มิให้เป็น
 อันตรายแก่เมืองไทย แล้วขุนนางฝ่ายอังกฤษเห็นแก่คำสัญญา
 มิได้บังคับบัญชาในเมืองเหล่านั้นเป็นประการใดเลย อนึ่ง
 คิดอ่านกันด้วยการค้าขายกัน เป็นเหตุที่จะให้ ไปมาชอ
 ขายกันยิ่งมากยิ่งขึ้น ให้ประโยชน์ ยิ่งมากแก่เมืองทั้งสอง
 เมือง อันขุนนางอังกฤษจะถือมานะหวังจะให้เมืองตนเป็น
 ใหญ่แต่ทำเดี่ยวกก็ห้ามได้ แต่ว่าตั้งใจเหมือนเป็นเพื่อนสนิท
 จะไม่ปิดซ่อนสิ่งใด ตั้งใจควรแก่ไมตรีเป็นอันดี เห็น
 ประโยชน์ข้างไหนมาชักชวนให้เข้าด้วยกันประโยชน์ด้วยกัน ใน

หนังสือที่กระษัตริย์ใหญ่ทั้งสองทรงอนุญาตคงดีญญากัน ดั่ง
 ใดที่จะเป็นประโยชน์แก่เมืองอังกฤษ ก็เป็นประโยชน์แก่
 กรุงเทพ ฯ เหมือนกัน จะแยกกันไม่ได้ ถ้าบุคคลผู้ใดเป็น
 ชาวอังกฤษก็ดี ชาวกรุงเทพ ฯ ก็ดี ได้ปราถนาให้ความ
 สุขจำเริญไว้แก่เมืองของตน ผู้หนึ่งคงปราถนาให้ความสุข
 จำเริญแก่เมืองทั้งสองฝ่ายเหมือนกัน

เซอเยียมต์บรูกชอกต่างไว้ดังนี้ หวังจะให้ท่านผู้เป็น
 เสนาบดีกรุงเทพ ฯ เข้าใจประจักษ์ว่า เสนาบดีข้างอังกฤษ
 จะใคร่ทำการแต่ด้วยดีเป็นสุจริตธรรมต้นทางนั้น แล้วเซอ-
 เยียมต์บรูกยังไว้ใจว่า ครั้นเสนาบดีได้พิจารณาดูความที่
 กล่าวมาแล้ว จะเอาไปกราบทูลท่านผู้เป็นมหากระษัตริย์
 กรุงเทพ ฯ จะได้ทรงพระดำริห์

เรื่องความ กำหนด การซื้อขายแก่กัน เป็นหลายข้อดำดบ
 กัน ที่เซอเยียมต์บรูกส่งมายังเจ้าคุณเจ้าพญาพระคังจะ
 ได้พิจารณา

ร่างสัญญาพิกัตสินค้า

* * *

ตั้งแต่แรก ตั้งพระราชไมตรีกับกัมปนี ที่ครองเมืองอินเดียน
 ฝ่ายหนึ่ง แดมหากระษัตริย์ครองกรุงเทพ ฯ ฝ่ายหนึ่ง
 ก็ไตรักษาทางพระราชไมตรีสืบกันลงมา แดครั้นในจุด

ศักราช ๑๑๘๓ คฤศศักราช ๑๘๒๒ ได้คิดอ่านกันทำหนังสือ
 กำหนดว่าด้วยค่าปากเรือและการค้าขายกัน หนังสือฉบับนี้สำเร็จ
 ในเดือนชนนุเอรี ๑๗ ค่ำปี ๑๘๒๗ นับแต่ครั้งนั้นลงมา เหตุ
 การบ้านเมืองผิดกันกับการแต่ก่อนหลายสิ่ง ไม่เหมือนแต่
 ก่อนแล้ว ครั้นเหตุดังนี้แล้ว ท่านผู้เป็นใหญ่ครองเมือง
 เกรตบริตน์เมืองอริสันต์แต่เมืองอินคูตถานฝ่ายหนึ่ง กับท่าน
 ผู้ดำรงแผ่นดินกรุงเทพฯ ฯ ฝ่ายหนึ่ง จึงปลงพระไทยพร้อม
 กันปรารภจะแต่งคำสัญญาใหม่ กำหนดว่าด้วยทางค้าขาย
 กัน หวังจะให้ไปมาซื้อขายในเมืองทั้งสองยิ่งมากยิ่งคดอง
 มีประโยชน์ ยิ่งมากทั้งสองฝ่าย แล้วคำสัญญาใหม่จะเป็น
 ที่แทนคำสัญญาเก่าก่อนที่วาดด้วยการค้าขาย แล้วให้คำใหม่
 คิดเนื่อง กันเขา ที่ปดาย หนังสือสัญญา ปดุก พระราชไมตรี กับ
 กระษัตริย์ทั้งสองพระองค์อพยพทำสำเร็จแล้วด้วยดี

ข้อ ๑ ผืน เป็นของ ต้องห้าม มิให้ซื้อขาย เดี่ยวใน แคว้น
 แคว้นกรุงเทพฯ ฯ ถ้าใครเอาผืนมาจับได้ ให้ริบผืนนั้นเป็น
 ของหลวง แต่ผู้เอามาใหม่เสียเป็นเงินเหรียญร้อยแผ่น ถ้า
 มีไต ไชงน ให้เอาตัวจำไว้กำหนดหกเดือน

ข้อ ๒ ดินคาทางเจดตั้งน คอ นามน ๑ บันดุกบัน
 แดดินปั่นรวบไว้เป็น ๑ เหล็ก ๑ กะทะเหล็ก ๑ เหล็กกล้า ๑
 ตูรา ๑ ไม้สัก ๑ เปน ๗ ประการด้วยกัน ทั้ง ๗ สิ่งนี้
 ยอมให้ ไร่แก่กรุงเทพฯ ฯ ฝ่ายเดียว จะพิกัดค้าขายไม่พิกัด

ตามแต่จะเห็นชอบในกรุงเทพฯ ฯ เรือแดงกำปั่นดำโคที่ไซริง
อังกฤษ จะเอาของเหล่านับรทุกเข้ามาขายฤจะบรรทุก
เอาไปก็มีโคห้ามเสีย เว้นไว้แต่มีบาดหมายของขุนนางไทย
อันเป็นเจ้าพนักงานยอมให้ จึ่งจะทำได้

ข้อ ๓ เข้าตำราก็ดีเขาเปิดอกก็ดี แดของอันทงปวง
ที่เป็นสินค้าอย่าให้คงค่าภาษี เว้นไว้แต่ตามที่กำหนดไว้
ในคำสัญญาใบนี้

ข้อ ๔ เว้นไว้แต่สินค้า ๗ ประการ ที่ยอมให้ไว้แก่
กรุงเทพฯ ฯ ฝ่ายเดียว คนไต่บังคับอังกฤษก็ดี คนไต่บังคับ
แห่งกรุงเทพฯ ฯ ก็ดี จะซื้อจะขายกันในกรุงบางกอกก็ดี ใน
เมืองอันอันมหาจอกก็ดี จะทำได้คิดองมิให้ขัดข้องประการ
ใด เมื่อดังนกเขาใจว่าเว้นแต่ค่าภาษีที่กำหนดไว้แล้ว
เจ้าภาษจะมากักตาคำมิได้ จะคงภาษสินค้าว่าเป็นของ
ขายไปนอกเป็นของเข้ามาแต่ออกมาขายหนีได้ ผู้ใดอัน
เว้นแต่ผู้ซื้อผู้ขายจะแทรกตัวเข้าตักทานมิให้ซื้อขายกันคดอง
ง่ายอย่าให้ทำได้

ข้อ ๕ ค่าภาษีในน้ำคาดทรายขาว บัดนี้เป็น
หาบดะดองดัง คำสัญญาจะได้ว่าให้แปดกเปิดียนกัน
ก็ห้ามได้ ด้วยสินค้าที่เขียนดำคบกนไวขวางนากเหมอนกัน
แต่สินค้าอันอันหนีได้ คิดเป็นแทนภาษีที่ไซ ในของเข้ามาแดของที่
เอาไปข้างนอกจดลงต้น ให้ถือว่าห้ามค่าภาษีไม่เดย

เข้าตำรนนให้เปนนกษั	หาบละสี่ดั่ง
นำคาตทรายขาว	หาบละ ๒ สี่ดั่ง
ครึ่ง	หาบละ ๒ สี่ดั่ง
เขาสักว	หาบละสี่ดั่ง
นำคาตทรายแดง	หาบละสี่ดั่ง
เกลือแก้วย่นละ	๒ บาท
ไม้ฝาง	หาบละเพื่อง

คิดเป็นแทน

ภาษาทไซ ในของเข้ามาแดงของที่เอาไปข้างนอก

ข้อ ๖ ถ้ากำบับอังกฤษบรรทุกของมาขาย บรรทุก
 ของไปขายข้างนอก ถ้าบรรทุกของเข้ามาทางบรรทุกออก
 ไปด้วย ต้องใช้ค่าปากเรือวาละ ๕๐๐ บาท วนนคิด
 เป็น ๑๘ นวอังกฤษ เมื่อจะวัดปากเรือให้วัดบนดาดฟ้าชน
 บนกไดชนต้องกได ให้วัดตามทกกว้างมาก ค่าปากเรือ
 ดงนให้ คิดเอาแทนภาษัของเข้าออก ค่าท่าจอด ค่าร้องนำ
 ตำรพัด ครนกำบับดำได ใช้ค่าปากเรือดงนแดง ถึงจะชน
 ของชนที่ดองแห่ง ถ้าจะบรรทุกของที่ดองแห่งตามแห่งใน
 ่วนแคว้นกรุงเทพ ฯ มิต้องใช้อะไรอีกในเทียวนั้น

อนึ่งถ้ากำบับ อังกฤษดำได จะเข้ามาในแดน กรุงเทพ ฯ
 ปรารถนาแต่จะซ่อมแปดงเรือที่เดี่ย ถ้าจะซื้อเตบียงอาหาร
 ถ้าจะใคร่ถามข่าวรู้ราคาสินค้ำเท่านนกัยอม อย่าให้เดี่ยค้ำ
 ปากเรือเลย

ยังมีเหตุอันขอเล็กน้อย จะคิดอ่านกันต่อภายหลังได้

จดหมายเหตุถวายร่างหนังสือตอบเชอเซมดัมบุรุก

* * *

วัน ๗ เดือน ๑๐ ปี ๘ ค่ำ จุฬศักราช ๑๒๑๒ ปีจอ
 โทศกเพดาบ่าย ๒ โมง เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
 พญาศรีพัฒน์นรธาโกษาธิบดี จางวางพระคลังสินค้า
 เอร่าร่างหนังสือตอบเชอเซมดัมบุรุกฉบับที่ ๓ ซึ่งกราบบังคม
 ทูลพระกรุณา หลวงศรีโยธายาษาเป็นผู้อ่านทูลเกล้าฯ ถวาย
 ด้นข้อความ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดแทรกลง
 บ้างวงกาเดียบ้างแล้ว ให้เอร่าร่างหนังสือไปส่งให้จ้มนไวย
 วรรณารท ๆ จะได้ ให้ ซึ่งกระตาศไปส่งให้เชอเซมดัมบุรุก อนึ่ง
 พระเจ้าน้องยาเธอกรมวงษาธิบดี จางวางกรมหมอ พญา
 พิพัฒน์โกษา พญาจุฬาราชมนตรี เอร่าร่างหนังสือตอบ
 เชอเซมดัมบุรุกฉบับที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๔ ซึ่งกราบบังคมทูลพระ
 กรุณา พญาจุฬาราชมนตรีอ่านทูลเกล้าฯ ถวายด้นขอ
 ความ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คัดแทรกวงกาเดียบ้าง
 แล้ว ให้เอร่าร่างหนังสือไปส่งให้จ้มนไวยวรรณารท ๆ
 จะได้ ให้ ซึ่งกระตาศไปส่งให้เชอเซมดัมบุรุก

ในทันใดนั้น หมอยอนฝรั่งแปลคำไทยเป็นคำอังกฤษ
 แล้ว ให้นายพานิชเขียนฉบับที่ ๑ ที่ ๓ นายโยเดพเขียนฉบับ

ที่ ๒ ที่ ๔ เป็นอักษรอังกฤษชนกระตาศตวัดแล้ว ได้ให้
 โยเดฟฝรั่งกับหมื่นพิพิธอักษรนายเวรกรรมทำทาน โยเดฟ
 ฝรั่งดูอักษรอังกฤษ หมื่นพิพิธอักษรอ่านฉบับไทยไปจนจบ
 ครนจบแล้วได้ถาม โยเดฟฝรั่งว่า เนื้อความถูกต้องกับ
 ฉบับไทยแล้วฤา โยเดฟฝรั่งว่าถูกต้องดีแล้ว ๆ ได้ให้
 ดมเด็จพระเจ้านองยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์,
 ทอดกระหม่อมพระ, เด่มียนิยม, ทานดอบทั้ง ๔ ฉบับอีก
 กว่าถูกต้องไม่ผิดดีแล้ว ๆ โยเดฟฝรั่งเอาอักษรอังกฤษฉบับนี้
 บัดตราฉบับประจำสำนักกำกับกัน อักษรไทยเข้าถูกต้อง
 เหลืองมีสายรุคปากถุง บัดตราประจำครึ่งประจำสายรุคแล้ว
 ได้พานกาให้ดทองปากประดับพลอย ให้หมื่นพิพิธอักษร
 นายเวรกรรมทำถือไปนำ จมื่นราชามาตย์ จมื่นทิพเด่นา
 นายจำเรศ ไปให้เชอเซมส์บรุกที่คิกหน้าวัดประยูรวงษอาวาส
 ที่เชอเซมส์บรุกอยู่

หนังสือเจ้าพระยาพระคลัง

ตอบหนังสือฉบับที่ ๓ ของเชอเซมส์บรุก

* * *

หนังสือ เจ้าพญาพระคลังว่าที่ดมุหพระกตาโหม ให้
 มายังเชอเซมส์บรุก ด้วยเชอเซมส์บรุกทำหนังสือมาให้เรา
 ๔ ฉบับ เป็นอักษรไทย บัดตราประจำมาด้วย แด่ม

อักษรฝรั่งกำกับ เราพิเคราะห์ดูใจความหาแจ่มแจ้งถูกต้อง
 ตามทำนองหนังสือไทยไม่ ว่าความซ้ำซากวนเวียนหนักด้นหน้า
 เปนหลัง ๆ เปนหน้า เปนทำนองหนังสืออังกฤษซึ่งเคยมีมา
 ถึงเราแต่ก่อน ๆ นั้น ครั้นจะให้พัฒนาพิพัฒน์ โภษาไปถาม
 คิวหรือที่ยังตั้งได้ย เซอเซมส์บุรุกก็ว่าหนังสือไทยนั้นทำไป
 จะแจ้งอยู่แล้ว อย่าให้มาถามเลย เราจึงเก็บเอาความ
 ในหนังสือของเซอเซมส์บุรุกที่เข้าใจบ้าง ทำเป็นหนังสือ
 มาให้เซอเซมส์บุรุก ใจความในหนังสือของเซอเซมส์บุรุก
 ฉบับที่หนึ่งนั้นว่า เซอเซมส์บุรุกเป็นราชทูตถือรับสั่งพระ
 มหากระษัตริย์เจ้าเมืองอังกฤษเข้ามา ว่าท่านเจ้าเมือง
 อังกฤษมีจิตผูกพันมิตรไมตรีเป็นต้นนิต หวังจะให้ความ
 คู้ซแห่งเมืองทง ๒ จำเวียนชดด้วยตั้งราชไมตรี แดจะได้มี
 โอกาสไปมาหาสู่ค้าขายเป็นต้นควก จะตั้งเอาแต่ประโยชน์
 ฝ่ายเดียวก็หาจำเวียนไม่ เซอเซมส์บุรุกเข้ามาอาไ้รยใน
 กรุงพระมหานครศรีอยุธยาตั้งน เซอเซมส์บุรุกนับถือ
 เจ้ากรุงอังกฤษนั้นใด จะใคร่นับถือในพระมหากระษัตริย์
 กรุงพระมหานครศรีอยุธยาคู้ซเดียวกัน เซอเซมส์บุรุก
 ก็เชื่อใจว่าเราจะได้ พิจารณาหาฤกษ์วันด้วยดี ปราศจาก
 เหตุอย่าให้เคืองใจได้ การที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ฝ่ายเมือง
 อังกฤษ ก็เป็นคุณเป็นประโยชน์ฝ่ายเมืองไทยเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกัน จะแปลกกันก็หาไม่ได้ แลว่านับได้ ๒๔ ปี

มาแล้ว กับคนเห็นครบบารบรบไซแต่กัมปนีอันครองเมือง
 อินเดย์ เข้ามาแต่งหนังสือสัญญาเป็นราชไมตรีกัน คุณแด
 ประโยชน์อันเกิดแต่ก่อนก็ปรากฏอยู่แล้วทั้ง ๒ ฝ่าย เซอ-
 เซมดื่บรูกว่าการที่จะปรึกษากันครั้งน ให้ของด้วยพระ
 เกียรติยศ แห่งพระมหา กระษัตริย์ ผู้ ครอง เมือง ไทยทั้งผู้ ครอง
 เมืองอังกฤษ แดซึ่งเซอเซมดื่บรูกว่าเป็นราชทูตเข้ามาครั้งน
 จะ จัด แจง ปรึกษา หาฤา กับ เสนาบดี ที่ กรุง พระ มหานคร ศรี
 อยุทธยา ทำนุบำรุงทางพระราชไมตรีกรุงพระมหานครศรี
 อยุทธยากับเมืองอังกฤษให้ ดินที่ยังชนไปกว่าครั้ง กับคนเห็นคร
 บารบรบเข้ามาทำหนังสือสัญญา เมื่อคฤศศศักราช ๑๘๒๖ ปี
 เซอเซมดื่บรูก มิได้ คิด ที่ จะ ให้ เป็น ประโยชน์ แต่ ฝ่าย เดียว หา
 มิได้ คิดแต่จะให้ มีความจำเวิญ ไพร์ฟ้าชาแผ่นดินทั้ง
 ต้องพระนครจะได้อุยเย็นเป็นสุขให้เหมือนกันทั้งสองฝ่าย ถ้า
 เซอเซมดื่บรูกทำไคตงน เราผู้เป็นเสนาบดีก็มีความ
 ยินดี ควรจะสรรเสริญว่าเซอเซมดื่บรูกเป็นผู้ มีสติปัญญา
 รอบคอบ พุดจาอยู่ในยุติธรรม อุปมาเหมือนนคราฐที่ตน
 เทียง ไม่รู้เงยไคตงไปข้างฝ่ายเขาฝ่ายเรา จะจำเวิญ
 สุขภียโยยศปรากฏชื่อเลียงไปชวักตปาด่าน หนังสือ
 จริงใจของเราให้มาเนวัน ๔ เดือน ๓๐ ชน ๓๒ ค่ำ จตุ
 ศักราช ๑๒๑๒ ปีจอหนักษัทรโทศก

หนังสือเจ้าพระยาพระคลัง

ตอบจดหมายฉบับที่ ๒ ของเซอร์เชมส์บรุค

* * *

หนังสือ เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม ให้
มายังเซอร์เชมส์บรุค ด้วยในหนังสือฉบับที่ ๒ ของเซอร์เชม
ส์บรุค เราพิเคราะห์หัดดูไม่ดูเข้าใจแจ่มแจ้ง ซึ่งเซอร์เชม
ส์บรุคว่าได้อีกดาวไว้แล้วว่า ถ้าเห็นแก่การรักษาเขตแดนกัน
กีด แดการซื้อขายกันก็คิด ดั่งใด ๆ ที่เป็นคุณประโยชน์
ฝ่ายข้างหนึ่ง ดั่งนั้นก็เป็นคุณแต่ประโยชน์พร้อมกันทั้ง ๒
ฝ่าย จะแตกกันแปลกกันก็ห้ามได้ แดว่าเซอร์เชมส์บรุคว่า
เมื่อครั้งศึกพม่ากับอังกฤษสงบเสร็จกันแล้ว เขตแดนพม่า
ต่อเขตแดนกรุงพระมหานครศรีอยุธยา เกรงจะเกิดวิวาท
กัน กรมขุนผู้ครองอินเดยจึงให้กับตนหันตราบรรณเข้ามาทำ
หนังสือสัญญา เพื่อจะมีให้ วิวาทกันด้วยเขตแดน
จำเดิมแต่นั้นมา พวกไทยจึงได้รู้ ว่าพวกอังกฤษที่ต่อแดน
ประพฤติเป็นอันสมควรด้วยไมตรี มิได้ปองร้ายเหมือนพม่า
เมื่อแต่ก่อนพม่าเคยยกดวงเข้ามาชิงไชยกัน คราวหลังนี้
ดังบัดนี้ ความซึ่งเซอร์เชมส์บรุคว่าเมื่อการศึกพม่าสงบเสร็จ
กันแล้ว เขตแดนพม่าต่อเขตแดนกรุง ๆ เกรงจะเกิด
วิวาทกัน กรมขุนผู้ครองอินเดยจึงให้กับตนหันตราบรรณเข้า
มาทำหนังสือสัญญา เพื่อจะมีให้ วิวาทกันด้วยเขตแดนนั้น

ความ^๒ข^๒อนหา^๒เป^๒น^๒อย^๒าง^๒เซ^๒อ^๒เซ^๒ม^๒ด^๒ับ^๒ร^๒ุก^๒ว^๒า^๒ไม^๒   เม^๒ือ^๒เจ^๒า^๒เม^๒ือ^๒ง
 ม^๒ิ่ง^๒ก^๒ด^๒า^๒ใ^๒ห^๒ัก^๒บ^๒ี^๒ค^๒น^๒ห^๒น^๒ศ^๒ร^๒บ^๒าร^๒น^๒เ^๒า^๒มา^๒ท^๒า^๒ห^๒น^๒ง^๒ด^๒ี^๒อ^๒ด^๒เ^๒ญ^๒า^๒น^๒ั้น   อ^๒ัง
 ก^๒ฤ^๒ษ^๒ก^๒ำ^๒ด^๒ัง^๒ท^๒ำ^๒ค^๒ึ^๒ก^๒ก^๒บ^๒พ^๒ม^๒ำ^๒อ^๒ย^๒   ย^๒ัง^๒ห^๒า^๒ด^๒ั^๒ว^๒ก^๒น^๒ไม^๒   พ^๒ว^๒ก^๒ร^๒า^๒ม^๒ัญ^๒
 ที่^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ณ^๒ก^๒ร^๒ุง^๒เท^๒พ^๒   ๑   จ^๒ึง^๒ร^๒ี^๒ย^๒น^๒ท^๒ำ^๒น^๒เ^๒ด^๒น^๒า^๒บ^๒ค^๒ี   ใ^๒ห^๒ัก^๒ร^๒า^๒บ^๒บ^๒ัง^๒ค^๒ม^๒ท^๒ู^๒ด
 แ^๒ด^๒พ^๒ระ^๒บ^๒า^๒ท^๒ด^๒ม^๒เ^๒็^๒จ^๒พ^๒ระ^๒พ^๒ุ^๒ท^๒ธิ^๒เจ^๒า^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ห^๒ั^๒ว   ซ^๒อ^๒ย^๒ก^๒ก^๒อง^๒ท^๒พ^๒้อ^๒อ^๒ก^๒ใ^๒ไป
 ก^๒ว^๒า^๒ค^๒อ^๒น^๒ค^๒ร^๒อบ^๒ค^๒ร^๒ว   แ^๒ด^๒บ^๒ร^๒ร^๒ด^๒า^๒ณ^๒า^๒ค^๒พ^๒น^๒อ^๒ง^๒เ^๒า^๒มา^๒ไ^๒ว^๒ี^๒ท^๒ก^๒ร^๒ุง   ๑
 ใ^๒ห^๒ี^๒ด^๒ี^๒น   จ^๒ึง^๒ไป^๒ร^๒ด^๒เก^๒ด^๒า   ๑   ใ^๒ห^๒ัก^๒เจ^๒า^๒พ^๒ญ^๒า^๒ม^๒ห^๒า^๒โย^๒ธ^๒า^๒ร^๒า^๒ม^๒ัญ^๒ร^๒า^๒ช
 ค^๒ุ^๒ม^๒ก^๒อง^๒ท^๒พ^๒ร^๒า^๒ม^๒ัญ^๒ย^๒ก^๒อ^๒อ^๒ก^๒ใ^๒ไป   ก็^๒ไ^๒ค^๒ร^๒อบ^๒ค^๒ร^๒ว^๒ร^๒า^๒ม^๒ัญ^๒ผ^๒้อ^๒น^๒เ^๒า^๒
 มา^๒บ^๒้าง   ก^๒อง^๒ท^๒พ^๒ก^๒ย^๒ง^๒ค^๒ง^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ที่^๒แม่^๒ก^๒ระ^๒ษ^๒ศ^๒ร^๒ิ^๒ย   เ^๒า^๒เ^๒็^๒เ^๒็^๒ว^๒า^๒การ
 ค^๒ร^๒ง^๒น^๒น^๒อ^๒ง^๒ก^๒ฤ^๒ษ^๒ค^๒ิ^๒ด^๒น^๒ำ^๒ระ^๒ว^๒ง^๒ห^๒ด^๒ง^๒พ^๒ว^๒า^๒พ^๒ว^๒ัง^๒อ^๒ย^๒ู่   เจ^๒า^๒เม^๒ือ^๒ง^๒ม^๒ิ่ง^๒ก^๒ด^๒า
 จ^๒ึง^๒ใ^๒ห^๒ัก^๒บ^๒ี^๒ค^๒น^๒ห^๒น^๒ศ^๒ร^๒บ^๒าร^๒น^๒เ^๒า^๒มา   ว^๒า^๒เจ^๒า^๒ก^๒ร^๒ุง^๒อ^๒ง^๒ก^๒ฤ^๒ษ^๒ใ^๒ห^๒ัก^๒เจ^๒า^๒เม^๒ือ^๒ง
 ม^๒ิ่ง^๒ก^๒ด^๒า^๒แ^๒ด^๒ง^๒ใ^๒ห^๒   เ^๒น^๒ท^๒ู^๒ด^๒เ^๒า^๒มา^๒ซ^๒อ^๒ท^๒ำ^๒ห^๒น^๒ง^๒ด^๒ี^๒อ^๒ด^๒เ^๒ญ^๒า   เ^๒น^๒ไม^๒ศ^๒ร^๒ก^๒บ^๒
 ก^๒ร^๒ุง   ๑   พ^๒ระ^๒บ^๒า^๒ท^๒ด^๒ม^๒เ^๒็^๒จ^๒พ^๒ระ^๒พ^๒ุ^๒ท^๒ธิ^๒เจ^๒า^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ห^๒ั^๒ว^๒ท^๒ร^๒ง^๒พ^๒ระ^๒ร^๒า^๒ช^๒ด^๒ำ^๒ว^๒ี^๒ห^๒
 เ^๒็^๒น^๒ค^๒ว^๒ร^๒จ^๒ะ^๒เ^๒น^๒ท^๒าง^๒พ^๒ระ^๒ร^๒า^๒ช^๒ไม^๒ศ^๒ร^๒ก^๒บ^๒เจ^๒า^๒ก^๒ร^๒ุง^๒อ^๒ง^๒ก^๒ฤ^๒ษ   จ^๒ึง^๒ไป^๒ร^๒ด
 เก^๒ด^๒า   ๑   ด^๒ัง^๒เ^๒ด^๒น^๒า^๒บ^๒ค^๒ี^๒ใ^๒ห^๒ัก^๒ก^๒อง^๒ท^๒พ^๒ร^๒า^๒ม^๒ัญ^๒ก^๒ด^๒บ^๒เ^๒า^๒มา^๒ณ^๒ก^๒ร^๒ุง   ๑   ซ^๒ึง
 เซ^๒อ^๒เซ^๒ม^๒ด^๒ับ^๒ร^๒ุก^๒ว^๒า^๒ด^๒อ^๒ง^๒พ^๒ระ^๒น^๒ค^๒ร^๒เ^๒น^๒ท^๒าง^๒พ^๒ระ^๒ร^๒า^๒ช^๒ไม^๒ศ^๒ร^๒ก^๒น^๒   ใ^๒ห^๒ี^๒
 ค^๒อ^๒ง^๒ระ^๒ว^๒ง^๒ช^๒า^๒ค^๒ึ^๒ก^๒ค^๒ี^๒ศ^๒ร^๒น^๒   เ^๒า^๒ก^๒เ^๒็^๒เ^๒็^๒ว^๒า^๒เ^๒น^๒ไม^๒ศ^๒ร^๒ก^๒น^๒น^๒แ^๒ด^๒ค^๒
 ใ^๒ห^๒ี^๒พ^๒ำ^๒ช^๒า^๒แ^๒น^๒ค^๒น^๒ก^๒ไ^๒ค^๒อ^๒ย^๒ู่^๒เ^๒น^๒เ^๒น^๒ค^๒ุ^๒ซ   ท^๒ุ^๒ก^๒ว^๒น^๒น^๒เ^๒ย^๒ก^๒บ^๒อ^๒ง^๒ก^๒ฤ^๒ษ
 เ^๒น^๒ไม^๒ศ^๒ร^๒ก^๒น^๒   ใ^๒ห^๒ี^๒ค^๒อ^๒ง^๒ระ^๒ว^๒ง^๒ร^๒ก^๒ษ^๒า^๒เซ^๒ค^๒ร^๒แ^๒น^๒เ^๒ห^๒ี^๒อ^๒น^๒อ^๒ย^๒ู่^๒ไ^๒ก^๒ด^๒
 ก^๒บ^๒พ^๒ม^๒ำ^๒ช^๒า^๒ค^๒ึ^๒ก^๒อ^๒ย^๒าง^๒แ^๒ด^๒ก^๒อ^๒น   แ^๒ด^๒ซ^๒อ^๒ค^๒ว^๒า^๒ม^๒ที่^๒เซ^๒อ^๒เซ^๒ม^๒ด^๒ับ^๒ร^๒ุก
 ว^๒า^๒ค^๒ว^๒ย^๒ค^๒ว^๒า^๒ม^๒เ^๒ือ^๒ง^๒แ^๒ช^๒ก^๒ม^๒ด^๒า^๒ย^๒   เม^๒ือ^๒เก^๒ิ^๒ด^๒การ^๒ก^๒ระ^๒บ^๒ถ^๒ไ^๒ก^๒ด^๒า^๒ห^๒ด

ที่เมืองไทร อังกฤษกได้บ่องกันไว้มิให้เกิดโทษต่อกรุง ฯ
 ไคพน ความชอบเมื่อศกศักราช ๑๘๒๒ ปี เจ้าพญา
 นครศรีธรรมราชลงไปจัดกองทัพที่เมืองไทร จะยกไปตี
 เมืองสดางอ ครองหนักบ่ศนหันศรबारันจะเข้ามาทำหนังสือ
 ด้ญญา ยงอยู่ทเมืองเกาะหมาก เจ้าเมืองเกาะหมากจึง
 ไซให้ กบ่ศนหันศรबारัน เข้ามาหา เจ้าพญานครศรีธรรมราชที่
 เมืองไทร ขอห้ามกองทัพมิให้ยกผ่านเมืองเกาะหมาก
 ลงไป ว่าพวกลูกค้าแขกจันท์ที่เมืองเกาะหมากจะพากันศน
 ตกใจ เจ้าพญานครศรีธรรมราชก่ดกองทัพไว้ หาได้ยก
 กองทัพลงไปตีเมืองสดางอไม่ แลวเจ้าพญานครศรีธรรมราช
 กบ่ศนหันศรबारัน ก่พากัน เข้ามาทำ หนังสือด้ญญาที่กรุง ฯ
 แลวกบ่ศนหันศรबारันขอพวกครุวารมัญ, มฤท, ทวาย, ตนาว,
 เปนคนชายหญิงใหญ่่น้อย ๑๕๓๘ คน กับเมืองแปะซึ่งเป
 เมืองชนกรุง ฯ ได้ถวายดอกไม้ทองเงิน ๒ ครั้งแลว ก็เอา
 ไปชนกับเมืองเกาะหมากด้วย ให้เซอเซมด้บ่รุกกรุกดูบ้าง
 ฤจะหารู้ความอนนไม่ แลกบ่ศนหันศรबारันได้ทำหนังสือ
 ด้ญญาว่าด้วยการบ้านเมือง ๑๕ ข้อ การค้าขาย ๒ ข้อ ใน
 หนังสือด้ญญาขอ ๑๓ นนว่าด้วยความเมืองไทร มิให้พวก
 ฬองพญาไทรเข้ามารบกวนเมืองไทร เมื่อจุศศักราช ๑๑๘๓
 บ่เกาะศรนศก พวกฬองพญาไทรยกมารบเมืองไทรครั้ง
 หนึ่ง เมื่อจุศศักราช ๑๒๐๐ บ่จอดำเรทศก ฬอง

พญาไตรภักย์มารบเมืองไตรภักย์ครั้งหนึ่ง เจ้าเมืองเกาะหมาก
 ได้ให้มาช่วยเจ้าพญานครศรีธรรมราช เอากำปั่นมา
 บิดปากน้ำเมืองไตรภักย์ ๒ ครั้ง เราก็ดำเนินหนีไป
 ถึงเจ้าเมืองเกาะหมาก ชอบใจเจ้าเมืองเกาะหมากเป็นอย่าง
 มาก เชอเซมด้บรุกยกเอาความชอบนั้นว่าเห็นว่าเราจะดีม
 เดียดยา เราก็ดำเนินคุณซึ่งได้เป็นทางไมตรีกับเจ้ากรุงอังกฤษ
 ผู้เป็นอธิปไตยในชาติอังกฤษ แต่เชอเซมด้บรุกเห็นว่าการ
 นั้นจะเป็นประโยชน์เมืองไทย ก็เป็นประโยชน์แก่เมืองอังกฤษ
 ด้วยเหมือนกัน ถ้าจะแยกกันให้แตกกันก็จะเป็น
 ไม่ได้ กัดบเป็นร้ายไป ฝ่ายอังกฤษก็เป็นเมืองใหญ่ แต่
 มิได้ปรากฏาตั้งใด ๆ เว้นแต่ที่ควรแก่ทางธรรมด้วยกัน
 ทั้ง ๒ ฝ่าย เดี๋ยวนี้ก็จะมาห้ามไต่ถาม แต่ว่าเราประกอบ
 ไปด้วยใจอารีรักที่ขอบธรรม จึงมิได้กีดกันสิ่งใด แจงอยู่
 กับใจเชอเซมด้บรุกแต่จนน ซึ่งเชอเซมด้บรุกพูดตั้งนถูก
 คองตามประเพณี เห็นว่าเชอเซมด้บรุกเป็นคนมีสติปัญญา
 วาจาก็อ่อนหวาน สัมกับคำเขาเล่าว่าเข้ามาว่าเชอเซม
 ด้บรุกจะเจรจาตั้งใดตั้งหนึ่งก็จริงจริง มิได้เจียดด้วยมารยา
 แต่อุบายจะเอาแต่ประโยชน์ฝ่ายเดียว ซึ่งจะคิดให้ต้องพระ
 นครจำเวิญทางไมตรีให้ ยิ่งสนิทนั้น เดี๋ยวนี้ก็จะห้ามปราม
 ด้วยเหตุอันใด ถ้าการทำไต่ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายก็เป็นประโยชน์
 ด้วยกัน ถ้าทำได้แต่ฝ่ายเดียว ฝ่ายข้างหนึ่งซึ่งได้ยทำ

มีได้ก็ไม่ใช่ประโยชน์ สัมด้วยคำเซอเซมส์บุรุษว่าถ้าแยกกัน
 แปรตกัน ความดกักดับเป็นร้ายไป ข้อซึ่งเซอเซมส์บุรุษว่า
 ด้วยหนังสือสัญญา ที่ว่าด้วยการชอการชายแก่กันนั้น จะ
 ใครให้ท่านเสนาบดีทงหลายพิจารณาคริครองดู จะทำให้กรุง
 พระมหานครศรีอยุธยา เป็นไมตรี สนิท กับกับ เจ้ากรุงอังกฤษ
 อนุมัติพาทนะมาก อาไ้รยแต่ที่ชอบธรรม จะได้จำเริญคู่ช
 ด้วัดดีปราศจากโทษเป็นเนื่องนิจ ความชอนเราคิดเห็นว่า
 ธรรมดาเมืองใหญ่ทง ๒ จะได้ทำหนังสือสัญญาในทางพระราช
 ไมตรีให้สนิท แดการชอการชายแก่กันจะได้ กศดยหน้าใจ
 ด้จริตชอตรงคอกันทงสองฝ่ายอย่างเคียว อันจะได้ด้วย
 ชุข่มช่นหน้าใจกันนั้นหาได้ไม่ ซึ่งว่าเจ้ากรุงอังกฤษมีพาทนะ
 มากนั้น พาทนะนภาษาไทยเรียกว่ายวดยานคานหาม รถ
 รถอศักร ตามที่แปลหนังสืออังกฤษออกเป็นคำไทยจะ
 เข้าใจว่าเป็นสัตว์กำปั่นฤ อันมีกำปั่นรบกำปั่นไฟเป็นอัน
 มากนั้น นานาประเทศทงปวงก็ยอมสรรเสริญว่าเป็นที่เกรง
 ขามสง่างามอยู่ในท้องชเดฎก อุปมาเหมือนปลาดาวพ จะ
 ได้บริโภคมังษครสารเลื้อไคร่งนั้นเป็นอันยาก ซึ่งเซอเซม
 ส์บุรุษว่าเมื่อเกิดการศึกสงครามที่เมืองจีน พวกขุนนาง
 อังกฤษเป็นภาระชุนระมาก เหตุคังนั้นนับแต่คฤศศศักราช ๑๘๕๐
 ปี เมื่อบังเกิดเหตุผิดคำสัญญาประการใด พวก
 ขุนนางอังกฤษมิได้ มาเรียนท่านเสนาบดี ในกรุงพระมหานครศรี

อยู่ทรยานน^๕ ซึ่งเซอเซมด^๕บรกว่าฝ่ายไทยทำผิดคำสัญญา^๕นั้น
 จะเป้นความอันใด จะเป้นด้วยความ^๕เงินเรือฟูกัด^๕ เมื่อ
 จุดศักราช ๓๒๐๑ ปีกุนเอกศก^๕ กองตระเวนจับเงินเรือฟูกัด^๕
 ได้ตำหน่ง^๕ เมื่อจุดศักราช ๓๒๐๘ ปีมะเมียอัฐศก^๕ กอง
 ตระเวนก็จับได้^๕ อีกตำหน่ง^๕ พวกเงินเรือฟูกัด^๕ เหล่า^๕ นบรทุก
 ผืนเข้ามาเที่ยวจอดแอบฝังแอบเกาะชาย^๕ จนริมปากน้ำเจ้า
 พญา^๕ นิดหมายก^๕กับเงินคนชั่ว^๕ ในบ้านในเมืองเราให้ออก
 ไป^๕ ซอชายกัน^๕ ไม่เข้า^๕ ซอชาย^๕ ในบ้านในเมือง^๕ แล^๕ ทั่ว^๕ เทียว
 กระทำ^๕ ฆาต^๕ ฆาต^๕ ต่าง^๕ ๆ^๕ พวกเงินเอา^๕ ผืน^๕ เข้ามา^๕ ซอ^๕ ชาย^๕ มา^๕ ทาง
 บก^๕ ก^๕ มี^๕ ทาง^๕ น^๕ ก^๕ มี^๕ จะ^๕ ห้าม^๕ ป^๕ ราม^๕ ด^๕ ก^๕ เท่า^๕ ไ^๕ ไ^๕ ๆ^๕ ก็^๕ ไม่^๕ ฟ^๕ ัง
 จับ^๕ ได้^๕ กระ^๕ ทำ^๕ โท^๕ ษ^๕ จำ^๕ ไ^๕ ไ^๕ เขียน^๕ เด^๕ ย^๕ ก^๕ มี^๕ ช^๕ ำ^๕ เด^๕ ย^๕ ก^๕ มี^๕ วิ^๕ ษ^๕ ราช
 รบ^๕ าท^๕ วั^๕ จ^๕ น^๕ นิ^๕ บ^๕ หาร^๕ ย^๕ ด^๕ ัน^๕ ท^๕ ร^๕ พ^๕ ย^๕ ด^๕ ัง^๕ ด^๕ ัน^๕ ก็^๕ ไม่^๕ เช^๕ ด^๕ ห^๕ ด^๕ าบ^๕ เ^๕ ็^๕ ัง^๕ อยู่^๕ ที่
 เมือง^๕ จ^๕ น^๕ บ้าน^๕ เมือง^๕ เด^๕ ม^๕ ของ^๕ ต^๕ วั^๕ ก^๕ น^๕ ย^๕ ม^๕ ก^๕ ัน^๕ ด^๕ ู^๕ บ^๕ ผ^๕ ืน^๕ พ^๕ าก^๕ น^๕ ย^๕ าก^๕ จ^๕ น^๕
 ไม่^๕ เป^๕ น^๕ อ^๕ น^๕ ซ^๕ อ^๕ อ^๕ น^๕ ราช^๕ เกิด^๕ โ^๕ จ^๕ ร^๕ ผู้^๕ ร^๕ าย^๕ ช^๕ ก^๕ ช^๕ ม^๕ จ^๕ น^๕ บ้าน^๕ เมือง^๕ จะ
 ด^๕ ม^๕ จ^๕ ม^๕ เด^๕ ย^๕ ด้วย^๕ ผ^๕ ืน^๕ แ^๕ ้ว^๕ จ^๕ ัน^๕ ที่^๕ เข้า^๕ มา^๕ อยู่^๕ ใน^๕ ซ^๕ อ^๕ บ^๕ ษ^๕ ณ^๕ ท^๕ เด^๕ มา
 กร^๕ ง^๕ ๆ^๕ ก็^๕ กระ^๕ ทำ^๕ ด^๕ ัง^๕ น^๕ น^๕ ช^๕ ัก^๕ ช^๕ วน^๕ คน^๕ เพ^๕ ศ^๕ อ^๕ น^๕ ภาษ^๕ ำ^๕ อ^๕ น^๕ แ^๕ ด^๕ คน^๕ ไทย
 ให้^๕ ด^๕ ู^๕ บ^๕ ผ^๕ ืน^๕ ถ้า^๕ บ้าน^๕ ไ^๕ ไ^๕ เมือง^๕ ไ^๕ ไ^๕ พ^๕ าก^๕ ัน^๕ ด^๕ ู^๕ บ^๕ ผ^๕ ืน^๕ มาก^๕ แ^๕ ้ว^๕ ก็^๕ ไม่
 จำ^๕ เร^๕ ็^๕ ญ^๕ ก^๕ บ^๕ บ้าน^๕ น^๕ น^๕ เมือง^๕ น^๕ น^๕ เด^๕ ย^๕ พระ^๕ บ^๕ าท^๕ ด^๕ ม^๕ เด^๕ จ^๕ พระ^๕ พ^๕ ุ^๕ ท^๕ ธิ^๕ เจ^๕ ำ
 อยู่^๕ ห^๕ ว^๕ ผู้^๕ ท^๕ ร^๕ ง^๕ พระ^๕ คุ^๕ ณ^๕ ธรรม^๕ อ^๕ น^๕ ม^๕ หาร^๕ ประ^๕ เ^๕ วั^๕ ร^๕ ฐ^๕ ท^๕ ร^๕ ง^๕ เ^๕ ด^๕ ย^๕ ด^๕ ช^๕ ัง
 คน^๕ ด^๕ ู^๕ บ^๕ ผ^๕ ืน^๕ น^๕ ก^๕ เด^๕ ่น^๕ าบ^๕ ต^๕ ี่^๕ แ^๕ ด^๕ ช^๕ ำ^๕ ราช^๕ การ^๕ ผู้^๕ ไ^๕ ห^๕ ญ^๕ ผู้^๕ น^๕ อ^๕ ย^๕ ช^๕ ่วย^๕ กัน^๕
 ระ^๕ วั^๕ ง^๕ ร^๕ ก^๕ ษา^๕ จะ^๕ มี^๕ ให้^๕ คน^๕ ไทย^๕ แ^๕ ด^๕ คน^๕ ใน^๕ บ้าน^๕ ใน^๕ เมือง^๕ ด^๕ ู^๕ บ^๕ ผ^๕ ืน^๕ ได้^๕ ให้^๕

เหมือนชาติฝรั่งไม่มีผู้ใด ดูบ่มีน เดย แต่ ดัก คน หนึ่ง ดื่นักหนา
 บรรดาจีนเป็นข้าแผ่นดินพระเจ้ากรุงปักกิ่ง ไปเที่ยวทำมาหากิน
 อยู่ในบ้านในเมืองใด ก็ถือว่าไพร่บ้านพลเมือง ๆ นั้น
 ไ้ทรวพย ดิ่งดินแล้วกลับไปบ้านเมืองของตัวเอง อ้ายจีนคนชั่ว
 พวกนี้ค้าขายไม่สุจริต คิดแต่จะหาผลหาประโยชน์ ได้ตัวมัน
 จะให้เมืองเป็นไมตรีว่าวฉาน เหมือนจะเดี่ยมเขาควางยให้
 ชนกัน อ้ายจีนเรือพุกัดซึ่งจับไว้ ได้ครึ่งก่อนจำไว้ มีศบอหน้า
 เจ้าเมืองสิงห์ไปรามี่หนึ่งดื้อเข้ามาขอโทษออกไป แต่ว่า
 จะห้ามปรามมิให้เอาผีเข้ามาขายต่อไป ก็ให้พนโทษ
 ออกไปครึ่งหนึ่งแล้ว อ้ายจีนเรือพุกัดก็หาเข็ดหลาบไม่
 ยังเข้ามาขายผีต่อไป กำปั่นตระเวนก็จับได้ อีกดำหนึ่ง
 กอดแนบตัววัดเจ้าเมืองสิงห์ไปรามี่หนึ่งดื้อขอโทษเข้ามา ก็
 ไล่ให้ออกไปโดยทางไมตรีอีกครึ่งหนึ่ง ได้มีหนังสือออก
 ไปให้กำปั่นว่ากล่าว อย่าให้เข้ามาเที่ยวดอบดักขายผี
 ต่อไป ทุกวันหน้างฝั่งทะเลตะวันตกจีนเรือพุกัดก็ขังบรรทุกผี
 เข้ามาในเขตรแดนเมือง ๆ มาคราวละ ๔ ดำ ๕ ดำ ๖ ดำ
 เที่ยวจอดชอขายตามเกาะทั้งอำวชเด พบปะเรือไทยเล็ก ๆ
 ซึ่งไปมาตามริมฝั่ง ก็ดงเรือชวงเอาปืนคาบศิลาได้ยิงให้คน
 หนีชนบก เก็บเอาทรวพย ดิ่งของไปแล้วกระทุ้งเรือจมน้ำเสีย
 กระทำเหมือง ๆ ต้องให้กำปั่นตระเวนแต่เรือรบเรือไล่ ออก
 ไปประจำรักษาคอยระวังปราบปรามอยู่มิได้ขาด ซึ่งเราเล่า

ความเร่งรีบพุกตะมาให้เซอเซมด้บรุกตั้งน ด้วยพระบาท
 ด้มเค็จพระพุทธิเจ้าอยู่หัว ของเรา ทรง เกิดยศชงคน ซ้อผืนชาย
 ผืนดู้บผืนย้งนั๊ก ความซ้งเรว่ามาในฉบับ ๒ น เซอเซม
 ด้บรุกเปนนผู้ มีด้คปัญญาตั้งอยู่ในยุคิธรรม ดันคานปราศจาก
 โทโสโมโห ตั้งใจเข้ามาจะปฤกษาหาฤากันแต่ด้วณความด้
 ให้ด้องพระนครเปนมไศรวีด้นิตจำเริญย้งชนไปกว่าแต่ก่อก่อน จง
 พิเคราะห์คฤกคระองคู้ ก็จจะเห็นว่าเราพุดเปนมความจริงบ้าง
 หนึ่งด้อให้มาณวัน ๔ เดือน ๓๐ วัน ๓๒ ค่ำจตุศักราช ๑๒๑๒
 ปีจอโทศก

หนึ่งด้อเจ้าพระยาพระคลัง

คอบจคหมายฉบับที่ ๓ ของเซอเซมด้บรุก

* * *

หนึ่งด้อ เจ้าพญาพระคลังว่าทด้มูหพระกดาโหม ให้
 มาย้งเซอเซมด้บรุก ด้วยในหนึ่งด้อฉบับที่ ๓ ของเซอเซม
 ด้บรุก เราพิเคราะห์คู้กไม่ด้ชเอาใจแจ่มแจ้ง ซ้งเซอเซม
 ด้บรุกว่าฝ่ายชุนนางชางองกฤษ เมื่อจะหาฤापฤกษาคความน
 มียากทำด้งอันใด เว้นแต่ทำด้ดวยทางอันควรจะบำรุง
 ราชไมศร์ให้จำเริญไวกับเมืองทง ๒ ถ้าด้บำรุงรักษาราช
 ไมศร์ให้ ย้งแม่นมันคง แดจคแจ้งทางซ้อชายแกกนให้ ย้ง
 ง่าย มีประโยชน์ ย้งมากทงด้องเมือง การนด้งเค็ยวฤก

คองกนกับกระแด้รบตั้ง อันเซอเซมด้บรุกไต่รบแต่เจ้ากรุง
 อังกฤษนั้น จะได้อากด้าวตั้งใด ๆ เกินจากเจ้ากรุงอังกฤษ
 ก็ห้ามได้ แดความซึ่งเซอเซมด้บรุกว่าพระมหากษัตริย์
 ผู้ครองเมืองนครบริคณเมืองฮิรตนครเมืองฮินดูดีถาน มีคำ
 ตั้งให้ เซอเซมด้บรุก ผู้มดด้บญญา รอบรู่ ใน ความ ที่จะเข้ามา
 จำเวญทางพระราชไมตรี มาเจรจากรบ้านเมืองให้ต้อง
 พระนครใหญ่เปนไมตรีให้ ยิ่งแม่นมั่นคงขนนพ ฝ่ายเราก็ม
 ความยินดีในถอยคำเซอเซมด้บรุกว่ามาทางน พระราชไมตรี
 จะได้อากด้าวตั้งไปชวักดป่าวด้าน แดซึ่งว่าถ้าผู้ ไคมาว่า
 อย่างอน ผู้นเปนแต่ด้วคนใจพาด เปนศัคกรแก่เมือง
 ทง ๒ เซอเซมด้บรุกไว้ ใจว่าท่านผู้เปนเด้นาบดีในกรุง ๆ
 เห็นจะไม่ฟังคำแต่ข้างเดียวเลย ความซึ่งว่าดงน คองแต่เรา
 รู้ความว่า เซอเซมด้บรุก จะเข้ามาณกรุง พระมหานครศรีอยุธยา
 ยา พวกตุกคากเข้ามาเด้อากันต่าง ๆ เมื่อเซอเซมด้บรุก
 ยังอยู่ที่เมืองสิงหโปรา เรือไทย เรือจีน เรือแขก ตุกคาก
 ซึ่งไปชอขายณเมืองสิงหโปรา กดด้บเข้ามาณกรุงพระมหา
 นครศรีอยุธยาก้พุดจว่าความต่าง ๆ กัน ครนเซอเซม
 ด้บรุกไปอยู่ที่เมืองเกาะหมาก ฝ่ายแขกเมืองไทรเมืองปดิด
 ไทยจีนเมืองพังงาเมืองถดาง ไปค้าขายเมืองเกาะหมาก
 กดด้บมากพุดจาเด้อองกกันเปนหลายอย่างมาจนทุกวันนี้ เรือ
 จีนตุกคากไปค้าขายเมืองไญ้กะตรา เมืองด้าปาหตั้ง เมืองกุกัง

กตบเขามากยิ่งพูดจากนอกออกไป   ได้พบความรู้ความแฉะก็
 มีได้เอื้อเพื่อในถ้อยคำอันนั้น   ถึงมาทว่าคนพาดจะมาหลอก
 ดวงพูดจาเอาแต่ประโยชน์คว   มีให้เป็นประโยชน์กับผู้อื่น
 จะทำให้ได้ประโยชน์ซึ่งเป็นไมตรีกันนั้น   หากจจะฟังเอา
 มาเป็นแก่นสารไม่   ที่กรุง ๆ นเด้าถูกค้ำจั้น, แฉก, ฝรั่ง,
 ต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ค้าขายมากด้วยกัน   เป็นคนดีก็มี
 เป็นคนชั่วก็มี   คนที่ชั่วจะเก็บเหตุการณ์ในบ้านในเมืองไปพูดจา
 ประการใดให้เซอเซมดื่บรุกฟัง   ก็อย่าให้ ถอเอาถ้อยคำ
 อันนั้นไว้เป็นอารมณ์   เหมือนกับเด้นาบตีมิได้ ฟังเอาถ้อยคำ
 แห่งถูกค้ำไว้   ถ้าใจเซอเซมดื่บรุกกับใจเด้นาบตีประพฤติ
 อย่างเดียวกัน   ไม่ฟังเอาถ้อยคำคนผู้น้อยมาผูกพันให้เป็น
 เหตุใหญ่ชนเด้า   ทางพระราชไมตรีทั้ง ๒ พระนครใหญ่ก็จะ
 จำเวญไปชั่วฟ้าแต่ดิน   กับว่ายังเหลือแต่จะว่า   ถ้าในร่าง
 หนังสือสัญญาได้พบข้อใด ๆ อันมิได้เข้าใจโดยแท้   เป็น
 เหตุที่สงสัยได้ขอยุ่   เซอเซมดื่บรุกจะแก้ ไขให้แจ้งเด้า   ถ้า
 เห็นชอบดี   จะเอากำแกนนมาเขียนลงกำกับหนังสือสัญญา
 ไว้ ให้ สันตงได้ยกก็ได้   เด้าเพื่อจะได้เข้าใจง่าย   ควรที่จะ
 หมายไว้ว่า หนังสือ สัญญา ที่ ทำไว้ ใน คฤศศศักราช ๑๘๒๖ ปี
 มิได้เด้า   ซึ่งเซอเซมดื่บรุกว่าหนังสือสัญญาข้อใดที่เป็นที่
 สงสัย   เซอเซมดื่บรุกจะแก้ ไขให้แจ้งนั้น   เราก้ห้ามความ
 สงสัยถึงหนึ่งสิ่งใดในข้อซึ่งจะสัญญากันไม่   แต่ซึ่งเซอเซม

ดับรูกว่าความมาว่า ข้อ ๖ กับข้อ ๑๐ ในหนังสือนั้นทำ
 ให้ ยดยาวหน่อยหนึ่งในหนังสือใหม่ แต่ข้อ ๗ กับข้อ ๘ ใน
 หนังสือสัญญาเก่า ๒ ข้อนั้นเป็นเหตุที่จะขอยกขึ้นว่าใหม่ แต่
 ซึ่งเซอเซมดับรูกว่าจะขอยกหนังสือสัญญาเก่า ๒ ข้อ จะ
 เพิ่มเติมขึ้นในหนังสือสัญญาเก่าอีก ๒ ข้อนั้น จะยกถอนไป
 เราก็จะยอมให้ถอนไปตามใจ ฝ่ายเราก็เคยไปถอนหนังสือ
 สัญญา ครัง กับคืนหนี้ครังมาทำให้ได้ว่า ด้วยความ เมืองไทย
 ข้อ ๑๓ เมื่อจุดศักราช ๑๒๐๓ ปีฉดุดรณิศก มาครั้งหนึ่ง
 แล้ว เซอเซมดับรูกจะขอเพิ่มเติมลงในหนังสือสัญญา
 ข้อ ๖ กับข้อ ๑๐ นั้นก็จะให้เพิ่มเติมลง แต่จะเพิ่มเติมความ
 ดงอย่างไร ก็ให้เข้ามาเดี่ยให้เข้าใจก่อน ถ้าเราเห็นว่า
 เป็นประโยชน์ทำไต่ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว จะเพิ่มเติมความ
 ดงแต่จะถอนความไปเราก็จะยอมให้ ถ้าเห็นการเป็นแต่
 ฝ่ายเดียวแล้วเราจะยอมให้หรือไม่ได้ ซึ่งเซอเซมดับรูกว่า
 เป็นใจความว่าคนอังกฤษจะได้ที่อยู่ในเมืองไทย แต่คนไทย
 จะได้ที่อยู่ในแดนอังกฤษก็ควร แต่ว่าพ่อค้าจะค้าขาย
 ฤาไม่ค้าขาย ตัดแต่พ่อค้าเห็นชอบกับตนเอง กับเซอเซม
 ดับรูกว่าได้ ใจ เนื้อเชื่อใจใน เรา แต่เด่นาบดี ทั้งหลาย ฝ่ายกรุง
 เทพ ๆ เป็นอันคั่น เรากับเด่นาบดีทั้งปวงก็จะปรทุกษา
 หาฤา จัดแจงโดยยุติธรรม แต่ที่ควรจะเป็นประโยชน์ด้วยกันทั้ง
 ๒ ฝ่าย ให้ไพร่บ้านพดเมืองอยู่เย็นเป็นสุขสืบไป ซึ่งว่า

ท่านผู้เป็นกระษัตริย์ผู้ครองเมืองเครตบริตน เมืองออร์ดนัค
เมืองฮินคุดถานนฝ่ายข้างหนึ่ง กับท่านผู้เป็นอธิปไตย
ครองราชสมบัติใน กรุงเทพ พระมหานคร ศรีอยุธยา ฝ่ายข้าง
หนึ่ง ตั้งพระไทยพร้อมประดั่งคัจจะระงับคบบเหตุนมิได้เข้า
ใจเถียงกันด้วยดีให้สัญญาปรารภ แด่รักษาเมืองทั้ง ๒ ให้เป็นสุข
ดำรงอยู่ จึงโปรดพระไทยตั้งแต่งหนังสือสัญญา ๙ ประการ
ดังนี้ เราจะนำความในหนังสือสัญญา ๙ ข้อของเซอเซม
ด้บรุกชกราบทูลพระราชวงษานุวงศ์ให้ทราบ จะได้มีรับ
สั่งให้ ประชุมเสนาบดีปฤกษาในข้อสัญญา ซึ่งเซอเซมด้บรุกทำ
มานี้ ถ้าปฤกษาเห็นพร้อมกันว่าถูกต้องตามพระราชประเพณี
กรุงพระมหานครศรีอยุธยาแล้ว จึงจะให้มาต่อภายหลัง
หนังสือให้มาณวน ๕ เดือน ๓๐ วัน ๓๒ คำ จุดศักราช ๑๒๑๒
ปีจอ นักษัตร โทศก

คำปฤกษาชำทูลดออง ๆ ที่ตรวจร่างสัญญา

* * *

วัน ๓ เดือน ๓๐ วัน ๙ คำ จุดศักราช ๑๒๑๒ ปีจอ
โทศก ท่านเสนาบดีแต่ชำทูลดออง ๆ ผู้ใหญ่ผู้น้อย ซึ่ง
รู้ดีที่ชัดแจ้งในการนานาประเทศทั้งปวง ประชุมกันใน
พระราชนิเวศน์มหาสถาน มีเจ้าพญาพระคดังเสนาบดี ที่
สมุหพระกลาโหมเป็นประธาน พญาศรีพิพัฒน์รัตนราชโกษา

ธิบดี พญาราชอุฎาเวศร์บรมหงษ์ เจ้าพญามหาโยธา
 รามัญราช จมื่นไวยวรนาถภักดีศรีสุริยวงษ์ พญาพิพัฒน์
 โภชาราชปลัด พญาจุฬาราชมนตรีเจ้ากรม ๆ ทำขอ
 พญาไชยภักษาศรัยเจ้ากรม ๆ ทำซ้าย จมื่นทิพเดชา
 จมื่นราชามาตย์ ปลัดกรมพระตำรวจทหารแผ่นดินเชือกซ้าย
 ขวา นายจ่าเรศมหาดเล็ก พญาด้วงดีวาริเจ้าวง
 เจ้าภาษา ปลุกษาพร้อมกันด้วยหนังสือสัญญา ๘ ข้อของ
 เซอเซมดัมรุกขุนนางอังกฤษ ซึ่งเปนทูตถือรับตั้งพระมหา
 กระษัตริย์ผู้เปนอธิปไตยในเมืองเครตบวิตันอริตันด์ แดฮินดู
 ดถาน มาขอทำหนังสือสัญญากับท่านเดชาบดีณกรุงเทพ
 พระมหานครบรรจทวาราวดีศรีอยุธยา ในหนังสือสัญญา
 ข้อหนึ่งนั้นว่า คงแต่จะไปจะให้ความศุขดำรงราชไมตรี
 จำเวญไว้แก่เมืองทั้ง ๒ คราบเท่ากตปาด้าน ที่สัญญาตั้ง
 คือกระษัตริย์ผู้ครองเมืองเครตบวิตัน เมืองอริตันด์ แดฮินดู
 ดถานฝ่ายข้างหนึ่ง กับท่านผู้เปนอธิปไตยครองราชสมบัติ
 มไหศวรย์ ในพระมหานครศรีอยุธยาฝ่ายข้างหนึ่ง แด
 ราชวงษ์ ดับ ๆ กันไปเบื้องหน้าควรจะถือตามกนทั้ง ๒ ฝ่าย ข้อ
 สัญญาของเซอเซมดัมรุกข้อ ๑ นี้ เดชาบดีทั้งปวงปลุกษา
 กันเห็นชอบด้วย ดอดวิศกันปามสัดกันขุนนางผู้ใหญ่กรุงอังกฤษ
 กับเซอเซมดัมรุกที่เป็นทูตเข้ามาจำเวญพระราชไมตรี จะให้
 ล่องพระนครใหญ่เป็นสัมพันธมิตรไมตรีวิฒนาถาวร ดันทิ

ยิ่งชนกว่าแต่ก่อนจนชั่วกิตปาวสาน ตามอย่างบูรณราช
 ประเพณีดี ๆ มา เรามักความยินดีเป็นอันมาก แต่ว่าจะ
 จาฤกพระนามพระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ พระนครลงไว้ ในหนังสือ
 ขอดัญญาหน้าหัดสมควรไม่ อันราชประเพณีกรุงพระมหา
 นครศรีอยุธยา ท่านเดชะบคี่แต่โบราณท่านจาฤกพระนาม
 พระมหากษัตริย์ทั้ง ๒ ฝ่าย ซึ่งเป็นราชไมตรีกันไว้ ในแผ่น
 พระสุพรรณบัฏ ครองเห็นสมควรที่จะจาฤกไว้ ในแผ่นพระ
 สุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระคุณธรรม
 อันมหาประเสริฐ ครอบครองศิริราชสมบัติในกรุงเทพ
 พระมหานครบรรพตวาราวดีศรีอยุธยา กับพระมหากษัตริย์
 ผู้ดาเดชะ อันเป็นอธิปไตยในเมืองนครบริศนเมืองบริศน
 แดเมืองอินดุสถาน พระมหากษัตริย์ทั้งสองฝ่ายเป็น
 มหามิตรไมตรีสุวรรณบัฏพี่เดียวกันอันสนิท ตั้งแต่ครั้ง
 จตุศักราช ๑๒๑๒ ปีจอโทศก คฤศศักราช ๑๘๕๐ ปี เซอ-
 เขมดื่บรุก เป็นราชทูตเข้ามา จำเวิญ พระราชไมตรี ณพระนคร
 ศรีอยุธยา ทั้งควรจะให้ประกาศกับเมืองประเทศราชแด
 เมืองชนราชอบชันทเดมาอาณาจักร ปากไตฝ่ายเหนือ
 ตวันตกตวันออก แดอาณาจักรราชภูรพอกำพานิชทั้งปวง
 ให้รู้แจ้งทั่วกันว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุงพระมหา
 นครศรีอยุธยา กับพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงอังกฤษ เป็น
 มหามิตรพระราชไมตรีสนิทยิ่งกว่าแต่ก่อน ถ้าเซอเขมดื่บรุก

เห็นชอบด้วยเราแล้ว กذبออกไปจงแจ้งความดั่งกับ
 ลอดวิกส์กันปามส์คันทูนนางผู้ใหญ่ในกรุงอังกฤษ ถ้า
 ลอดวิกส์กันปามส์คันทูนนางผู้ใหญ่ เห็นดีถูกต้องด้วย
 ประเพณีข้างอังกฤษอยู่แล้ว ก็ควรจะกระทำด้วยกนดิงน
 ทั้งสองฝ่าย ให้ทางพระราชไมตรีวิมมาถาวรไปชั่วฟ้าแต่ดิน

ในหนังสือสัญญาข้อ ๒ ของเซอร์เชมส์บรูกนั้เห็นว่า ฝ่าย
 คนอื่นอยู่ใต้บังคับอังกฤษ ยอมจะให้ มาแต่มี ที่อยู่แต่ค้าขายใน
 เมืองไทย หัวเมืองที่เป็นขอบเขตอันเด้มาแห่งท่านผู้ครอง
 กรุงเทพ ฯ แล้วพวกประเทศอื่น ๆ ได้คุณแต่โอกาสในการ
 ซอขายแต่การอื่น ๆ เป็นคุณประการใด จะได้แก่คนอื่นอยู่
 ใต้บังคับอังกฤษเหมือนกัน อนึ่งถ้าคนอื่นอยู่ใต้บังคับกรุง
 เทพ ฯ จะไปมีที่อยู่ค้าขายในแดนอังกฤษทั่วเขตแดนก็ยอม
 ให้ทำได้ แล้วคนประเทศอื่น ๆ ได้คุณแต่โอกาสในการซอ
 ขายแต่การอื่น ๆ เป็นคุณประการใด ก็จะได้แก่คนไทย
 เหล่านี้เหมือนกัน ความข้อ ๒ นี้ เด่นาบดีปฤกษาพร้อมกัน
 เห็นว่า คนไทยที่เป็นพ่อค้าพานิช จะไปตั้งซอขายในบ้าน
 เมืองอังกฤษห้ามมิ มีแต่คนโหยกเหยกจะญาติพี่น้องทั้งภุม
 ดำเนาไปเที่ยวอยู่ในเขตแดนอังกฤษ คนดิงนเราหาเอาเป็น
 ชุระไม่ เถ็งจะไปเที่ยวอยู่บ้านใดเมืองใด กระทำผิด
 กฎหมายบ้านเมืองประการใด ก็ให้กระทำโทษกันตามอาญา
 กฎหมายบ้านเมืองนั้นเถิด ซึ่งคนอยู่ใต้บังคับอังกฤษจะเข้า

มาอยู่ค้าขายในแดนเมืองไทย หัวเมืองซึ่งเปนขอบเขตต์เดมา
 ให้ได้เหมือนคนประเทศอื่น ๆ นั้น คนประเทศอื่นเข้ามา
 ค้งท่ามาหากินอยู่ในขอบเขตต์เดมา ชำนาญหลายชั่วอายุคนมา
 แลว จนมีภรรยาบุตรมีหลานเกี่ยวพันกันทุกชาติทุกภาษา
 เช่นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเหมือนกัน จะทำเรือกดงนไ้ไร่นาท่ามาหา
 กินประการใดก็กระทำได้ ถ้าคนเหล่านี้กระทำผิดด้วยพระราช
 กำหนดกฎหมายก็กระทำโทษได้เหมือนคนไทย แลคนชาติ
 อังกฤษ แต่โบราณมา ก็ยังไม่เคยเข้ามา อยู่ในเขตแดนกรุง ๆ
 เมื่อจุลศักราช ๑๑๘๖ ปีวอกฉศก มีคหั้นแตรเข้ามาตั้งค้า
 ขายอยู่ณกรุง ๆ ก่อนถูกค้าอังกฤษทั้งปวง เมื่อแรกเข้ามา
 อยู่ก็ซื้อขายกับดุกค้าพานิชเรียบร้อยเป้นปรกติ ห้ามถ้อย
 ความเกี่ยวข้องของสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า
 อยู่หัว ต้องพระราชประสงค์ บินใหญ่หยกก็อุด้าให้หาเข้ามา
 จำหน่าย ก็ได้ซื้อหาไว้เป้นกำลังสำหรับบ้านเมือง มีค
 หั้นแตรเข้ามาอยู่ทกรุง ๆ หลายปี จนได้ฝรั่งชาติพุทธเทศที่กรุง ๆ
 เป้นภรรยาเกิดบุตรใหญ่แล้ว มีคหั้นแตรขอตาให้บุตรออกไป
 เรียนหนังสือที่เมืองวิลาศ เจ้าพนักงานก็ตามใจมิได้ขัดขวาง
 มีคหั้นแตรรู้อย่างธรรมเนียมณกรุง ๆ ทุกสิ่งทุกประการ ครั้น
 นานมากุณเคยกนเขากบอายุพวกจันคนราย ก็เอาฝิ่นซึ่งเป้น
 ของต้องห้ามเข้ามาดักดอบซื้อขายกัน แลจำหน่ายสิ่งของ
 ใด ๆ ไปก็บังถูกค้าก็เป้นความเกี่ยวข้องกันเนื่อง ๆ พุดจา

ชุ่มชุ่มเหมงดูกล้าหายอย่าง   แด้มิศหันแตรพูดอวดว่า
 กำปั่นไฟไซ้ ไตรวดเร็วคดองแคว้น   จึงเอากำปั่นไฟเข้า
 มาดำหนึ่ง   คัดไฟขึ้นไซ้กำปั่นให้ขุนนางแตรราษฎรดูก็ไม่เห็น
 รวดเร็ว   พอตคกนกับเรือ ๕ พาย ๑๐ พาย   ไม่เป็น
 อัจฉรยนัก   กำปั่นดำหนักเป็นกำปั่นเก่าฝรวอยู่บ้างแคว   จะ
 ซอขายให้ ในหลวงเป็นราคา ๑๒๐๐ ชั่ง   เจ้าพนักงานไม่
 ซอไว้ก็โกรธ   ว่ากล้าแควเห็นต่อเจ้าพนักงานต่าง ๆ ทำ
 ให้ผิดสัญญาซึ่งกับคันทันครีบาไรทำได้   เสนาบคเห็นพร้อม
 กันว่าหันแตรพูดแควเห็นก็ให้ขับไปเสีย   ไม่ให้อยู่ในบ้านใน
 เมือง   แด้มิศเฮพวกเคียวกนกับมิศหันแตร   ไม่ได้ทำถอย
 ความตั้งไว้ให้เกยวของการบ้านเมือง   ก็ให้ ไตอชอขายมา
 จนทุกถ้วน   มิศเฮก็ได้มาช่วยเจ้าพนักงานแปดหนึ่งดื้อเขียน
 หนึ่งดื้อฝรังอยู่บ้าง   เราเห็นว่าแควหันแตรเข้ามาอยู่คนเคียว
 เทานกยงองอาจพูดจาแควเห็น   ถ้าอังกฤษจะเข้ามาอยู่
 ณกรุง ๆ มากแคว   จะเที่ยวไปอยู่ในขอบขัณฑเสมาแห่ง
 ไต ๆ ก็จะมีความเตดาระวิจาทจนถึงทุบคันทัน   ฝ่ายอังกฤษ
 ฤฝ่ายไทยดมตายดงฝ่ายหนึ่งก็จะเป็นความใหญ่ขึ้น   เห็น
 การดงน   ทจะให้อังกฤษเข้ามาอยู่มากนกไม่ได้   บ้านเมือง
 จะไม่อยู่เย็นเป็นสุข   ทงจะทำให้ทางไมตรีมีจหมองไป   ความ
 ขอ ๒ นขอเคียวเกิด   เราจะยอมให้ไม่ได้

ในหนังสือสัญญาข้อ ๓ ของเซอร์เชมส์บรุคเห็นว่า ฝ่าย
 ท่านผู้เป็นกระษัตริย์กรุงกรุงเทพฯ พระองค์สัญญาไว้ว่า
 ถ้าผู้ใดถือตำแหน่งพระเยซูคริสต์ แต่ได้มีจัดการตาม
 ตำแหน่งนั้น ในแคว้นแคว้นแห่งเมืองที่พระองค์ทรงครองอยู่
 พระองค์อนุญาตให้ทำได้มิให้ขัด แต่พระองค์จะประทานให้
 มีที่นอนควรจะฝังศพของคนท่อดังนั้น อนึ่งฝ่ายท่านผู้เป็น
 กระษัตริย์กรุงเมืองอังกฤษนั้นก็สัญญาว่า ถ้าคนถือพระ
 พุทธตำแหน่งอยู่ในแดนเมืองอังกฤษ คนเหล่านั้นจะได้มีจัดการ
 ตามลัทธิของตนไม่ขัดสิ่งใด แล้วจะประทานให้ มีที่ฝังศพ
 จะเผาศพของคนท่ถือพระพุทธรูปตำแหน่งเป็นอันสมควร ความ
 ข้อ ๓ นี้ เสนาบดีปลุกษาพร้อมกันเห็นว่ากรุง ฯ เป็น
 ประเทศใหญ่ ไพร่บ้านพลเมืองหลายเพศหลายภาษา ถือ
 ลัทธิตำแหน่งต่าง ๆ กัน ฝ่ายชาติพุทธเกิดบาดหลวงฝรั่งเค็ด
 เขามาฟังพระบรมโพิธิ์สมภาร ตั้งบ้านเรือนเป็นปากกวม
 ชานานแต่โบราณมา มีบุตรหลานสืบ ๆ หลายชั่วคนมาแล้ว
 ฝ่ายชาติพุทธเกิดกตัญญูรู้พระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่
 หัว คนใดที่มีดีก็สัญญาที่ทรงพระมหากรุณาชุบเลี้ยงให้ม
 ยศถาศักดิ์ตามสมควร จึงโปรดเกล้า ฯ ให้ทำวัดตั้งสอน
 ตำแหน่ง หม่อมรินซึ่งเข้ามาเข้าที่ปลูกโรงสวดแจกหนังสือ
 แผ่นตำแหน่งอยู่ท่กรุง ฯ น ก็รู้จักพระเดชพระคุณสมเด็จพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัว ว่าได้เข้ามาอยู่มีความศุขสบาย มิได้มี

ผู้ใดเบียดเบียน หมอปรัดเด็กได้แปลหนังสือคำวราปดุกผู้
 คาดแต่คำวราหญิงคดอดบุตร ตั้งให้เจ้าพนักงานทูลเกล้าฯ
 ถวาย หมอขอนก็เป็นคนรู้หนังสือไทยหนังสืออังกฤษชัด
 เจน ก็ใครมาช่วยเจ้าพนักงานเขียนหนังสือแปลหนังสืออังกฤษ
 ออกเป็นคำไทยอยู่เนือง ๆ หมอมริกันเข้ามาทำหนังสือแจก
 แผ่นสำเนาเรื่องความพระเชษฐภคินี มิได้ทำการตั้งหนังสือใด
 ให้เห็นเกินก็อยู่ไปได้ด้วยกัน ถ้ากระทำการตั้งหนังสือใด
 ให้ผิดอย่างธรรมเนียม ก็จะต้องขับให้ไปเสียจากบ้าน
 จากเมือง พวกหมอมริกันแตกบดคนหนังสืออังกฤษเข้า
 มาคงชอชายอยู่ทกรุง ๆ ก็หลายปีมาแล้ว บัวยไซดมตาย
 ดงกิม ได้ฝังศพฝังถ้ำตามเพศภาษา พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าอยู่หัวทรงพระมหากรุณาอันประเสริฐ กิมได้
 ห้ามปรามเกี่ยวกันเ็นทางสำเนาของคนต่างประเทศ เมื่อ
 อยู่ไม่ทำตั้งหนังสือใดให้ผิดกฎหมาย ประเพณี บ้านเมืองแต่
 อยู่ด้วยกันไปได้ ความก็แจ้งประจักษ์อยู่ดงน แดคน
 ฝ่ายไทยถ้าไปอยู่ในบ้านในเมืองแคว้นของอังกฤษ แดบ้าน
 เมืองอื่น ๆ ก็ดี ก็เป็นไพร่บ้านพลเมืองของเมืองนั้น จะ
 กระทำ ความดี ความชั่ว ตั้งใด ก็สุดแต่ กฎหมาย ประเพณี บ้าน
 เมือง คนเหล่านี้จะยังถือสำเนาของตัวอยู่ ถ้าจะไปถือ
 สำเนาภาษาใด ๆ ก็ดี ต้มตายลงจะฝังศพเผาผีอย่างไร

ก็ดูแต่หน้าใจของเขา เราก็มืดเอาเป็นธุระ ซึ่งเซอเซม
 ดับรุกจะมาขอทำหนังสือสัญญาด้วยที่ฝั่งฝั่งผ่น เห็นหา
 ต้องการที่จะเป็นข้อสัญญากันไม่

ในหนังสือสัญญาข้อ ๔ ของเซอเซมดับรุกนั้นว่า ท่าน
 ผู้เป็นอธิบดีของเมืองนครบริคิน เมืองอิรตนค แดเมือง
 อินคุดถานฝ่ายข้างหนึ่ง แดท่านผู้เป็นพระษัตริย์ครองกรุง
 เทพ ๆ ฝ่ายข้างหนึ่ง ยังปลงพระไทยพร้อมกันจะตั้งคำ
 สัญญาอีกฉบับหนึ่ง ว่าด้วยทางค้าขายแก่กัน ปรารถนาจะให้
 การนมัประโยชน์ ยิ่งมากจนแก่เมืองทั้งสอง ความข้อ ๔ นี้
 เสนาบดีปรึกษาพร้อมกัน ซึ่งว่าจะให้เป็นประโยชน์ ในการ
 ค้าขายมากจนหน เราหาเห็นความแจ่มแจ้งไม่ ไม่รู้ที่
 จะโต้ตอบจะเอาเป็นข้อสัญญาประการใดได้

ในหนังสือสัญญาข้อ ๕ ของเซอเซมดับรุกนั้นว่า ฝ่าย
 ท่านผู้เป็นพระษัตริย์ครองเมืองนครบริคินอิรตนค แดอินคุด
 ถานท่านสัญญาไว้ว่า ตั้งแต่นั้นไปภายหน้าถ้าคนทออยู่ไต่บังคับ
 กรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยาไปค้าขายแดนอังกฤษ พวก
 อังกฤษจะทำการอันใดขัดขวางให้ คนไทยเหล่านั้น เดี่ยวประโยชน์
 ในการซื้อขายก็ห้ามมิได้ ก็ห้ามเดี่ยมิให้ทำได้ แดวฝ่ายท่าน
 ผู้เป็นพระษัตริย์ครองกรุงเทพ ๆ เด่า ท่านสัญญาไว้ว่า ตั้ง
 แดนั้นไปภายหน้า เมื่อคนอันอยู่ในบังคับอังกฤษเข้ามาค้าขาย
 อยู่ณกรุงเทพ ๆ ฝ่ายกรุง ๆ นั้นจะทำการอันใดขัดขวาง

ให้พวกคน อังกฤษ พ่อค้าเหต่านน เดี่ยวประโยชน์ ในการ ซ้อขาย
 ก็ห้ามได้ ก็ห้ามเดี่ยมิให้ทำได้ ความซ้อ ๕ น เด่นาบค
 ปกฤษาพร้อมกันว่าณกรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยา ดินค้า
 ซ่งถูกค้ำในประเทศนอกประเทศกิดจะเอาเข้ามาค้าขาย ห้าม
 แต่ฝืนเปนของซัว ไม่ให้ถูกค้ำเอามาขายในแวงนแคว้นพระ
 ราชอาณาเขตระชาดทเดียว แต่บน, กระสุนบน, ดินบนนน
 ถาดูกค้ำเงิน แชก ฝรั่ง แดดูกค้ำชาติอื่น ๆ กิด จะบรรทุก
 ด้ดุกกำบนเข้ามาก็ให้ขายให้ ในหดวง ถ้าในหดวงไม่ต้องการ
 ซ้อไว้ กให้ถูกค้ำเอาบน กระสุนบน ดินบนกดับออกไปเดี่ย
 ไม่ให้ขายกับถูกค้ำแดไฟร์บ้านพดเมืองณกรุง ๆ แด่ดินค้ำ
 อื่น ๆ ก็ตามแต่ถูกค้ำจะซ้อขายกนมได้ซัดขวาง แต่เขา
 เป็ดอกเขาด้ารเปนของค้องห้าม ให้ ซ้อให้ขายกนได้แต่ใน
 ประเทศซ่งเปนซาซอบชณทเด้นมา ถาดูกค้ำนอกประเทศ
 เขามาค้าขายจะกดับออกไป ก็ห้ามมิให้ ซ้อเขาเป็ดอกเขา
 ด้ารเปนดินค้ำ ให้ ซ้อไปแต่พอเปนเด้นบียงกนิกดางทางตาม
 เมืองโกดัดแดโกด ส่มควรกับคนทมาในด้าด้ดุกกำบนด้าเกา
 แด่เรือปากไต ควยเขานเปนอาหารแกไฟร์พดเมือง ทงเปน
 กาดงแกบ้านแกเมืองควยจงห้ามไว้ ไฟร์บ้านพดเมืองจิง
 มิได้ซวดไซเหมือนเมืองประเทศอื่น ๆ ถ้าแมนฟ้าฝนตกเปน
 ปรกคไรรุณาทำได้ผดมาก เม็ดเขาจะมูราเดี่ยเปด้าจิงให้ขาย
 ไปนอกประเทศบ้าง แด่ซ่งฝืนกับเขาเป็ดอกเขาด้าร บน

กระดุน^ฝบิน คิน^ฝบิน^ข เป็นของตองห้ามมาแต่บุราณราช
 ประเพณี^ฝดืบ ๆ มาแต่ก่อน ซึ่งว่าอย่าให้ชด^ขทางค้าขาย^ขหน
 แต่บรรดา^ขตุก^ขค้า^ขไทย^ขจีน ตุก^ขค้า^ขแขก^ขชาติ^ขม^ขหัน ชาติ^ขล^ขห^ขนี้
 ชาติ^ขล^ขว^ขต ชาติ^ขม^ขถ^ขว^ขด ฝรั่ง^ขชาติ^ขอ^ขง^ขก^ขฤษ ชาติ^ขพ^ขท^ขเก^ขค ชาติ^ข
 วิ^ขถ^ขน^ขดา ที่ไป^ขมา^ขค้า^ขขาย^ขอยู่^ขที่^ขกร^ขง ๆ ถ้าม^ขผู้^ขใด^ขช^ขด^ขช^ขว^ขาง
 ใน^ขทาง^ขค้า^ขขาย ก็^ขช^ขอ^ขบ^ขแต่^ขตุก^ขค้า^ขจะ^ขมา^ขบ^ขอ^ขก^ขบ^ขพ^ขญา^ขศ^ขร^ขพ^ขพ^ขต^ขม^ขน^ข
 รัตน^ขราช โภ^ขษา^ขเด^ขน^ขา^ขบ^ขดี^ขผู้^ขเป^ขน^ขเจ^ขา^ขพ^ขน^ขก^ขง^ขา^ขน^ขผู้^ขใหญ่ ก็^ขจะ^ขได้^ขว่า
 ก^ขด^ข่า^ขว^ขให้ นี้^ขก็^ขห^ขาม^ขผู้^ขใด^ขมา^ขว่า^ขก^ขด^ข่า^ขว^ข่า^ขม^ขผู้^ขช^ขด^ขช^ขว^ขาง^ขใน^ขทาง
 ช^ขอ^ขช^ขาย^ขด^ขัง^ขใด^ขไม่ แด^ขตุก^ขค้า^ขที่^ขกร^ขง ๆ ก็^ขไป^ขค้า^ขขาย^ขที่^ขเม^ขือ^ขง^ขจ^ขิน
 เม^ขือ^ขง^ขด^ขิง^ขห^ขไ^ขป^ขร^ขา เม^ขือ^ขง^ขไ^ขญ^ขะ^ขศ^ขร^ขา เม^ขือ^ขง^ขด^ข่า^ขป^ขา^ขห^ขด^ขัง เม^ขือ^ขง^ขก^ขุง^ข
 ไป^ขเม^ขือ^ขง^ขใด^ขก็^ขทำ^ขตาม^ขเม^ขือ^ขง^ขนั้น ก็^ขห^ขาม^ขผู้^ขใด^ขมา^ขว่า^ขก^ขด^ข่า^ขว^ข่า
 บ^ข้าน^ขใด^ขเม^ขือ^ขง^ขใด^ขช^ขด^ขช^ขว^ขาง^ขทาง^ขค้า^ขขาย^ขไม่ มี^ขแต่^ขพ^ขุด^ขก^ขัน^ขว่า^ขชา^ขด^ขท^ขน
 บ^ข้าง^ขใด^ขก^ขำ^ขไร^ขบ^ข้าง ค^ขว^ขย^ขด^ขิน^ขค้า^ขขาย^ขดี^ขช^ขาย^ขไม่^ขดี ก็^ขบ^ขว่า^ขตุก^ขค้า
 ไป^ขช^ขน^ขร^ขา^ขน^ขห^ขาง^ขน^ขน^ขช^ขอ^ขช^ขาย^ขด^ขิน^ขค^ขา^ขไม่^ขม^ขร^ขาค^ขa เม^ขือ^ขจะ^ขก^ขด^ขบ^ขมา
 ก^ขด^ขด^ขัง^ขของ^ขให้^ขเป^ขน^ขฝ^ขำ^ขบ^ข้าง^ขเป^ขน^ขค^ขำ^ขย^ขบ^ข้าง ด^ขัง^ขของ^ขต^ข่าง^ข ๆ จะ^ขเอา
 เ^ขิน^ขก^ขไม่^ขได้ ได้^ขย^ขิน^ขพ^ขุด^ขแต่^ขด^ขัง^ขน ค^ขว^ขาม^ขช^ขอ^ข ๕ น^ขเห็น^ขห^ขา^ขต^ของ^ขที่
 ที่^ขจะ^ขทำ^ขด^ขัญ^ขญา^ขก^ขัน^ขไม่

ในหนังสือ^ขด^ขัญ^ขญา^ขข้อ^ข ๖ ของ^ขเช^ขอ^ขเช^ขม^ขด^ขับ^ขร^ขก^ขน^ขน^ขว่า ท่าน
 ผู้^ขเป^ขน^ขกระ^ขษ^ขศ^ขร^ขย^ขค^ขร^ของ^ขกร^ขุง^ขเท^ขพ^ขพระ^ขม^ขห^ขา^ขน^ขค^ขร^ขศ^ขร^ขือ^ขย^ขุ^ขท^ขร^ขยา ก็
 อนุ^ขญา^ขค^ขว่า ถ^ขำ^ขง^ขอ^ขง^ขก^ขฤษ^ขได้^ขเห็น^ขช^ขอ^ขบ^ขจะ^ขต^ขง^ขก^ขง^ขช^ขด ค^ขือ^ขผู้^ข
 ด^ขำ^ขห^ขร^ขบ^ขรับ^ขจะ^ขเอา^ขช^ขุ^ขระ^ขเป^ขน^ขพ^ขน^ขก^ขง^ขา^ขจะ^ขว่า^ขก^ขด^ข่า^ขว^ขในการ^ขช^ขอ^ขช^ขาย ให้

มาอยู่ในเมืองใด ๆ อันเป็นท่าจอดในแคว้นแคว้นกรุงเทพพระ
 มหานครศรีอยุธยาให้มาได้ แด้วพนักงานของกงซุด
 เหล่านั้น คือว่าถ้าพวกองกฤษอันอยู่ในกรุงเทพพระมหา
 นครศรีอยุธยาเป็นความกันเองก็ดี เป็นความกับชาวกรุง ๆ
 กิด กงซุดเหล่านี้จะเอาเป็นธุระพิจารณาปรึกษาถึกับ
 ขุนนางในกรุง ๆ ให้ระงับดับความให้ตั้งงได้ แด้วฝ่ายท่าน
 ผู้เป็นอธิปไตยในเมืององกฤษเด้าท่านก็อนุญาตว่า ถ้าข้าง
 กรุงเทพพระมหานครศรีอยุธยาได้ เห็นชอบ จะตั้งกงซุดไปอยู่
 ในเมืองใด ๆ อันเป็นท่าจอดในแดนองกฤษ เป็นภาระธุระ
 เหมือนกันให้ทำได้เป็นเต็มอกนั้น ความข้อ ๒ นี้ เด้าบด
 ปรึกษาพร้อมกันว่า แต่โบราณมีฝรั่งเค็ดชื่อ วิไชเยนทร์เข้า
 มาอยู่ณกรุงพระมหานครศรีอยุธยาคนหนึ่ง วิไชเยนทร์จะ
 อย่างธรรมเนียมฝรั่งเด้า มาถืออุประเพณีไทยตามพระราช
 กำหนดกฎหมายกรุง ๆ เป็นคนมีสติปัญญาดีพิภักดีสมัคร
 ทำราชการ เด้าเด้าพระเจ้าแผ่นดินจึงโปรดเกล้า ๆ ตั้งให้
 วิไชเยนทร์เป็นขุนนางผู้ใหญ่ ไซ้เด้าอยู่ทกรุง ๆ ช้านานจน
 วิไชเยนทร์เด้าแก่กรรม แต่เด้ามากก็ห้ามฝรั่งต่างประเทศ
 ชาติใดเข้ามาอยู่ณกรุง ๆ อีกไม่ มีแต่ฝรั่งชาติพุทธเทศ
 บ้านเรือนเป็นพากันอยู่ณกรุง ๆ แต่โบราณมาจนเท่าทุกวันนี้
 เป็นอันมาก ที่เป็นขุนนางทำราชการอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ
 กิด เมื่อจุดศักราช ๑๑๘๒ ปีมะโรงโทศก เจ้าเมือง

ประตูนกน มีหนังสือเข้ามา เถลิงเสนาบดี ให้กราบบังคมทูล แด่พระ
 บาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ขอตั้งให้กาละดตเป็นท่งกงซุด
 แลวขอทให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ด้วย ฝรั่งชาติพุทธเกิดซึ่งเปนขุนนาง
 อยู่ณกรุง ฯ มีความยินดี จึงเรียนกับท่านเสนาบดีรับว่า
 ถ้ากงซุดจะทำการตั้งหนึ่งตั้งใด ก็จะไม่ประพฤติกตามอย่าง
 ธรรมเนียมของไทย เหมือนฝรั่งชาติพุทธเกิดซึ่งอยู่ณกรุง ฯ
 จึงโปรดเกล้า ฯ ให้กาละดตเป็นท่งกงซุด ทงพระราชทานที่
 ให้ทำเรือนอยู่ กาดะดตอยู่ทกรุง ฯ หาดายบีแต่วดาเสนาบดี
 กดับออกไป เจ้าเมืองมะเกาให้มคตินเข้ามาอยู่รักษาทซึ่ง
 พระราชทานหนไวจนเท่าททุกวนน มคตินก็มานั่งอยู่ ไม่มี
 ถ้อยความสิ่งใด สดุดก่าบ้านดุกค้ำชาติพุทธเกิดเดากไม่มีเข้า
 มาซื้อขายแต่ดักดำหนึ่ง ไม่เห็นเป็นผลเป็นประโยชน์ สิ่งไร
 กับบ้านเมืองฝ่ายเราเลย แดดุกค้ำฝรั่ง, แวก, จีน, ต่าง
 ประเทศเข้ามาค้าขายณกรุง ฯ มีความสิ่งใดเกี่ยวของกัน
 กับดุกค้ำณกรุง ฯ ด้วยการซื้อขาย เป็นแต่ความเติกนอย
 เจ้าพนักงานชำระว่ากต่างให้ ถ้าเป็นความข้อใหญ่เสนาบดี
 ก็ คตตินให้ ตาม กฎหมาย อย่าง ธรรมเนียม ของไทยให้ เป็นอัน
 ดำเรจแกกัน ถ้าดุกค้ำไปค้าขายหัวเมืองใด ๆ ที่เปนข้า
 ขอบขันธ์แต่มากรุง ฯ จะมีความเกี่ยวของด้วยเหตุตั้งหนึ่ง
 สิ่งใด เจ้าเมืองกรมการก็ไ้ชำระว่ากต่างคตตินให้ตาม
 กฎหมาย อันประเพณีกรุง ฯ แต่ก่อนก็หาได้เคยไปตั้งกงซุด

อยู่ที่บ้านใดเมืองใดไม่   เดี๋ยวนี้มาที่ที่บ้านใดเมืองใดจะมาชัก
 ชวนให้แต่งคนไทยไปตั้งเป็นกงซุดอยู่ที่บ้านไหนเมืองไหน   เราก็
 ไม่รักจะให้ไปตั้งอยู่   ด้วยไม่เห็นเป็นผลเป็นประโยชน์อย่างไร
 จะไปกีดขวางบ้านเมืองเขาเปล่า ๆ   หากต้องการไม่   ถ้าถูก
 คำฝ่ายกรุง ๆ   จะไปค้าขายที่บ้านใดเมืองใด   มีความเกี่ยว
 ของตั้งใด   ก็ต้องฟังบังคับตามกฎหมายบ้านไหนเมืองไหน
 จึงจะชอบ   เดี๋ยวนี้คิดเห็นดังนี้   จึงไม่พอใจที่จะให้คนอังกฤษ
 เข้ามาเป็นกงซุดอยู่ในบ้านในเมือง   ความซึ่งว่าจะขอตั้ง
 กงซุดนั้นขอเสียเกิด   อย่างน้อยใจเลย

ในหนังสือสัญญาข้อ ๗ ของเซอร์เชมส์บรุคเห็นว่า   ถ้า
 แดเวอร์บของเจ้าแผ่นดินอังกฤษ ของกัมปนี ทศรองเมืองอินเดีย
 มีเหตุจะมาถึงที่จอดแล้งแม่น้ำแห่งใด ๆ   ในแคว้นแคว้นกรุง ๆ
 ปรากฏจะขอเช่าของอันดำหรับจะใช้ ในเรือ   คือเครื่อง
 อาหารแด่พลเป็นต้น   ฝ่ายท่านผู้เป็นพระยศตรีศรองราชสมบัติ
 ในกรุง ๆ   ท่านก็ยอมสัญญาไว้ว่าจะทำได้แล้ว   ครั้นจะขอเช่า
 ของนั้นยอมให้   ขอตามราคาอันควรด้วยธรรมเนียม   ถ้าแต่กำปั่น
 แดเวอร์บอันเป็นของเจ้าแผ่นดินกรุงเทพ ๆ   มีเหตุจะเข้าไป
 ที่จอดแล้งแม่น้ำใด ๆ   ที่เป็นเขตรแดนอังกฤษ   ฝ่ายท่านผู้ครอง
 เมืองเครตบรตัน   เมืองออร์ดนัค   เมืองฮินดูสถาน   ท่านก็ยอม
 สัญญาไว้ว่าจะทำได้เหมือนกัน   มีได้ชดชวางตั้งใดนั้น   ความ
 ข้อ ๗ นี้   เดี๋ยวนี้คิดปรึกษาพร้อมกันเห็นว่า   กรุงเทพ ๆ

เขตแดน ฝ่ายบก ทิศเหนือ ทิศตะวันตกตะวันออก กว้างขวางเป็น
 อันมาก ทิศใต้เป็นทางชลประทานเมืองน้อย ไม่เหมือนฝ่าย
 ชลประทานอังกฤษใหญ่กว้างมีบ้านเมืองมาก ทงมதாகำปั่น
 จุดทุกบ้านทุกเมือง แลหัวเมืองซึ่งชนกับกรุง ฯ ทางเขต
 ฝ่ายตะวันตก ตั้งแต่เมืองสงขลาเข้ามาจนฝ่ายตะวันออกเพียง
 เมืองตราดอยู่ในอาณาเขตเดียวกัน ปากน้ำคดองน้ำเดกน้ำคน
 ทุกเมือง ไม่เป็นที่ทำทอดกำปั่นได้แต่สักเมืองหนึ่ง กำปั่นรบ
 จะมาทอดที่น้ำเมืองใด ๆ จะทอดได้ก็แต่ในท้องทะเล โดยว่า
 กำปั่นรบกำปั่นไฟจะเข้ามาณกรุง ฯ ถ้าเป็นกำปั่นกินน้ำจืด
 ก็จะไม่ทอดอยู่ได้แต่ที่นอกสันดอน จะซื้อของใช้สอยในกำปั่น
 แลของกินเป็นต้นด้วยน้ำแลพื้นประการใด ไทยก็จะต้องช่วย
 ทำนุบำรุงให้ ได้ ซอหาไปตามราคาถูกค่าซื้อขาย เมืองเป็น
 ไมตรีกันจะนั่งละเมินได้ฤๅ ฝ่ายกำปั่นแลเรือรบของไทย
 มีเหตุอันใดจะไปตีแดนเมืองอังกฤษ จะต้องการเครื่องใช้
 สอยสำหรับกำปั่น แลจะจัดเสบียงอาหารประการใดก็คงจะ
 ซอหาได้ โดยสะดวก ทุกวันหนบ้านเมืองเป็นไมตรีสนิทกันอยู่
 แลวก็เหมือนบ้านเมืองเดียวกัน จะต้องทำสัญญาทำไมเล่า

ในหนังสือสัญญาข้อ ๘ ของเซอร์เชมส์บรุทน์ว่า ถ้า
 แลกำปั่นเรือใด ๆ ที่ใช้ซึ่งอังกฤษจะเกยหาดทรายโดนหินแตก
 อับปางใกล้ฝั่งเขตแดนกรุง ฯ ฝ่ายท่านกระษัตริย์ผู้ครอง
 กรุงเทพ ฯ หน้ท่านยอมสัญญาไว้ว่า ถ้ามีช่องจะช่วยได้จะให้

ช่วยจนเต็มกำลัง เก็บเรือเก็บเขาของนักรักษาไว้ จะได้ตั้ง
 คนให้แก่เจ้าของควยด อึ้งควยนายเรือดุกรเรือที่เคียดงนน
 กับทั้งเขาของ ๆ เขา พวกไทยจะรักษาบำรุงไว้ ให้ปราศจาก
 อันตราย แลวถ้ากำปั่นแลเรือดำใด ๆ ที่ไ้ซึ่งไทยได้ถึงที่
 แตกเคียดไ้แดนอังกฤษ ท่านผู้ครองเมืองอังกฤษก็ยอม
 สัญญาไว้ว่า จะให้พวกอังกฤษตั้งเคราะห์ช่วยในผู้คนแลเข้า
 ของให้ปราศจากอันตรายได้ ความข้อ ๘ น เ็นฉบับค้ปฤกษา
 พร้อมกันเห็นว่า กำปั่นดุกรค่าไ้ซึ่งอังกฤษเข้ามาค้าขาย
 ณกรุงเทพ ๆ แตก่อนมากไม่เคยเกยหินเกยคนแตกเคียดก
 ครึ่งหนึ่ง โดยว่าดับค้อไปภายหน้าล้ดุกกำปั่นไ้ซึ่งอังกฤษเข้า
 มา จะเกยหินเกยคนแตกริมฝั่งที่แห่งใดในแขวงหัวเมืองใด
 ที่ชนกับกรุง ๆ ถ้านายเรือดุกรเรือไปบอกผู้รักษาเมืองกรมการ
 ราวแคว ก็คงจะช่วยโดยล้มควรรที่ช่วยได้ แลเมื่อเดือน ๗
 ปีจอโทศก มีศเบนเซนต้นหนกับกดาดีแปดคนชเรือบตเข้า
 มาแจ้งว่ากำปั่นเกยหินแตกที่แดนเมืองเขมร เขามาจะขอ
 โดยด่านเรือณกรุง ๆ กดับออกไปเมืองสิงหโปรา ฝ่ายเราจึง
 ไ้รู้ว่ากำปั่นที่ไ้ซึ่งอังกฤษมาแตกที่หน้าเมืองเขมรดำหนึ่ง จึง
 ให้เจ้าพนักงานเบิกเงินหลวงพระราชทานให้ ล้บค้ำตั้ง ด้วย
 เมศดาแก่คนทได้ทุกชยากลำบาก จะได้ ไปซื้อเสื้อผ้าเด้บียง
 อาหารแจกกันกินโดยทางไมตรี เมืองเขมรเปนมเมืองประเทศ
 ราชชนกับกรุงเทพ ๆ แผ่นดินเมืองเขมรค้อเขตรแดนกันกับ

เมืองญวน   ดับไปเมื่อนำถากำปั่นที่ไซรงอังกฤษจะมาแตก
 ที่เขตรแดนเมืองเขมรอีก   การแฉกจะมหนังสือไปให้เมือง
 เขมรช่วยตั้งเคราะห์   แดกำปั่นดำเผาเรือตวงแงฝ่ายข้างไทย
 ไปค้าขายอับปางลงในเขตรแดนบ้านเมืองฝ่ายอังกฤษ ชุนนาง
 อังกฤษรแฉกคงจะช่วยโดยเมืองเบเนไมศรีกัน   จะนั่งตะเมิน
 เดี้ยไคฎา   ความขอจะตองสัญญากันทำไมมี

ในหนังสือสัญญาข้อ ๘ ซึ่งเซอเซมดับรุกว่า ถ้าเว้นไว้
 แดข้อความที่เป็ดียนแฉกในหนังสือฉบับนี้   แดที่จะเป็ดียนใน
 ฉบับอื่นจะสัญญาด้วยการค้าขายนั้น ข้อใด ๆ อื่นอันเป็นคุณ
 เป็นประโยชน์แก่เมืองทั้ง ๒ ฝ่าย ก็คงจะจำเริญไว้ตามหนังสือ
 สัญญาเก่าที่กมปนีนครองเมืองอินเดีย   ไคสัญญาไว้กับท่าน
 รัชศกรยผู้ครองกรุงเทพ ฯ   ก็ไคจำเริญแฉกไปตราบเท่า
 กัดปาวสาน   ความข้อ ๘ นั้น   ด้เนาบดับฤษาพร้อมกันเห็น
 ว่า   มีความแฉกจะให้รักษาหนังสือสัญญาเดิมไว้   ซึ่งเซอเซม
 ดับรุกว่าความสัญญามา ๘ ข้อครึ่ง   ความข้อ ๑ นั้น
 ว่า   จะให้ทางพระราชไมศรี ๒ พระนครจำเริญยิ่งขึ้นไปนั้น
 เรากมีใจยินดีว่ากต่างตอบมาในฉบับสัญญาข้อ ๑ แฉงอยู่ทุก
 ประการแฉก   แดความซึ่งว่ามาในข้อ ๕ นั้น   พิเคราะห์ดู
 ก็หาเห็นมีความตั้งไคไม่   ก็ไคตอบตามความซึ่งว่ามาใน
 ข้อ ๕ นั้นแฉก   แดความในข้อ ๕ ข้อ ๗ ข้อ ๘ ตามข้อนั้น
 บ้านเมืองเบเนไมศรีกันอยู่แฉก   ไม่ต้องการที่จะทำสัญญากัน

แดความข้อ ๒ ข้อ ๓ ข้อ ๖ ตามข้อนี้ เป็นความชอบใจของ
 เซอเซมดัมรุก ด้วยคิดเห็นผิดเห็นประโยชน์แล้วจึงจะขอทำ
 หนังสือสัญญา ฝ่ายไทยไม่เห็นเป็นผิดเป็นประโยชน์ ดั่งใด
 จึงหารักทำสัญญาไม่ ได้ตอบความมาแจ้งอยู่ทั้งตามข้อ
 แล้ว แดความในข้อ ๘ นั้น เซอเซมดัมรุกจะให้รักษา
 หนังสือสัญญาเก่า ซึ่งก็มีผู้ครองอินเคียได้ทำสัญญา
 กับกรุง ฯ ไว้ด้วยกัน ก็ให้จำเวญไปทราบเท่าที่กล่าวมานั้น
 ก็ชอบอยู่แล้ว หนังสือสัญญาเก่าได้ทำไว้แล้วจะเอาไปเสีย
 ข้างไหนได้เดา ฝ่ายเราก็จะต้องรักษาความสัญญาไว้ชั่ว
 กัดปาวด้านตั้งคำเซอเซมดัมรุกว่า เสด้านดีประชุมกัน
 ปรึกษาความ ๘ ข้อของเซอเซมดัมรุกแล้ว จึงปรึกษากันคือ
 ไปด้วยความซึ่งเซอเซมดัมรุกได้พูดจากับท่านเจ้าพญาพระคลัง
 ว่าที่สมเด็จพระกตา โหมทเมืองสมุทรปราการว่า ทางไมตรีที่
 ทำไว้ ครังกับศนหันทรบารนเป็นการของกัมปนีเจ้าเมืองมังกดา
 เมืองมังกดาเป็นเมืองน้อยอุปมาเหมือนเมืองนคร กรุง ฯ
 กับกรุงวิลาศเป็นเมืองใหญ่ ชอบจะทำไมตรีกันตามเมือง
 ใหญ่จึงจะดี ท่านเจ้าพญาพระคลังว่าที่สมเด็จพระกตา โหม
 ก็ได้ ตอบว่าเซอเซมดัมรุกว่าคิงน้อมควรที่มดตัญญูมาพูดจา
 ทางไมตรีแล้ว ก็แต่ว่าเมื่อครังกับศนหันทรบารนเข้ามา
 ครังนพ ก็ว่ากระษัตริย์ผู้ครองกรุงองกฤษมรบดีตั้งให้กัมปนี
 เจ้าเมืองมังกดา แต่งหนังสือให้กับศนหันทรบารนคุดังของ

เครื่องราชบรรณาการเข้ามาทุกเด้า ๆ ถวาย แต่พระบาท
 สัมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันมหา
 ประเสริฐ ขอทำหนังสือสัญญาว่าด้วยการบ้านเมืองแถการ
 คาชาย ครึ่งหนกกับคันทันทรบารนก็อวดอ้างไปต่าง ๆ ว่า
 ตัวเปนขุนนางผู้ใหญ่แทนกัมปนีเจ้าเมืองมังกด้าเข้ามา ฝ่าย
 เราก็ไต่ถามเมืองมังกด้าเปนเมืองชนกกับกรุงวิดาศ ซึ่งจะ
 มาทำหนังสือสัญญา การบ้านเมืองนั้น จะดีทชชาติได้ แถวฤ
 กกับคันทันทรบารนว่ากรุงวิดาศอยู่ไกล ฝ่ายว่าข้างอินเดย์
 เจ้ากรุงวิดาศได้มอบให้เจ้าเมืองมังกด้าเป็นผู้บังคับดีทชชาติ
 เจ้าเมืองมังกด้าจะทำการตั้งใด ๆ ก็ทำได้เหมือนกบเจ้ากรุง
 วิดาศเหมือนกัน เถ่นาบก็กรุง ๆ จึงได้ยอมทำหนังสือสัญญา
 กกับกัมปนีเจ้าเมืองมังกด้า ก็เข้าใจว่าไต่ทำหนังสือสัญญา
 กกับชาติอังกฤษ เหมือนกบไต่ทำสัญญากับเจ้ากรุงวิดาศแล้ว
 ตามถ้อยคำกกับคันทันทรบารนว่าเจ้ากรุงวิดาศมีรบตั้งมา จึง
 ไต่รักษาทางไมตรีอันใหญ่ยิ่งทั้งสองพระนครถาวรจำเวญมาจน
 ทุกวัน ซึ่งเซอเซมดื่บรุกเข้ามาว่าจะทำหนังสือสัญญา
 อีกน จะเฝ้าแต่ทำหนังสือสัญญาไม่รู้แต่รู้เดาตั้งน กรุง ๆ
 มีเมืองชนเมืองออกมาก ไพรฟ้าชาแผ่นดินกมากหตายชาติ
 หตายภาษา ที่จจะรับทำหนังสือสัญญาเปน ๒ แยก ๓ แยก
 ดงน จะรักษาความสัญญาทางไมตรียาก ถ้าคนข้างฝ่าย
 ไทยผู้ใดผู้หนึ่งไปทำให้ผิดสัญญาข้างวิดาศฤชาข้างอินเดย์ ให้

เกิดการใหญ่ขึ้นจนถึงเสียทางไมตรีไป นานาประเทศก็จะ
 ตีเคียนว่ากรุง ฯ ก่อเหตุชนกอน ความชวักจะอยู่กับกรุง ฯ
 ไปชั่วฟ้าแต่ดิน เซอเซมด้บรุกเป็นผู้มีดีคิบุญญารอบรู้ ในการ
 ทงปวง เป็นเหตุคถอรับตั้งพระมหากษัตริย์เจ้ากรุงวิดาศ
 เข้ามาเจรจากรบานเมืองครงน จะให้เป็นผลเปนประโยชน์
 ทงสองฝ่ายโดยยุติธรรม จึงพิเคราะห์ตฤกตรองดตาม
 ความแต่คณจนปดายให้ลุ่มควรกกับการนนเกิด หนังสือ ๔
 ฉบับได้เขียนเปนอักษรไทย อักษรอังกฤษ กำกับกัน
 ทง ๔ ฉบับ ขอความคองกัน หนังสือมาณวัน ๔ เดือน ๓๐
 แรม ๔ ค่ำ จตุศักราช ๑๒๑๒ ปีจอหนักษัศรโทศก

หนังสือเด่นาบคพร้อมกัน มถึง เซอเซมด้บรุก

* * *

หนังสือ เด่นาบคพร้อมกันให้มายังเซอเซมด้บรุก
 ชง เซอเซมด้บรุก ทำหนังสือ มาให้ ทานเจ้าพญาพระคลัง อีก ๒
 ฉบับ เราพิเคราะห์คักไมด้เข้าใจแจ่มแจ้ง ฉบับหนึ่ง
 ว่าควยการชอชขายแก่กันกับว่าควยพิกตคำภาษี ใจความ
 ในหนังสือของเซอเซมด้บรุกว่า หนังสือฉบับนี้ เปนที่
 นำหน้าแต่กำกับเรื่องความว่าควยการชอชขายแก่กัน ชงเซอ-
 เซมด้บรุกแต่งร่างไว้ แดตั้งมายังเจ้าคุณให้ พิจารณาในข้อ
 ขอทดาคบกนไว้ น กมีหลายตั้งอันยอมไว้ ให้ มีประโยชน์

แก่กรุงพระมหานครฝ่ายเดียว   เซอเซมต์บรุกไว้ ใจว่าท่าน
 ผู้เป็นเด่นาบตทงหลายจะหมายคชงขอเหต่านน   จึงจะเห็น
 ว่าอันยอมตงน   หวังจะได้ คคอ่านจัดแจงให้การชอชายนน
 เปนอันดี   มีคุณตลอดทง ๒ เมือง   เมื่อแต่งร่างหนังสือ
 เปนขอ ๆ ถ้าคบกนคตงนคเดงเอาความว่า   ครนคนปราถนา
 จะชอดันคาคาเปนมากไป   คนทจะชายก้จะจัดแจงทำดีนคาคา
 ให้มาก   ถ้ากำบัพพอคาคองกฤษเขามาคาคายในกรุง ๆ เปน
 อันมาก   ถ้ากำบัพพอคาคางกรุง ๆ จะไปคาคายในเมืองแดน
 อังกฤษขิงมากชนเหมือนกัน   แลวถ้าการคาคายกับประเทศ
 อื่น ๆ ทวชนมาก   ก้จะเปนเหตุให้เมืองกรุงเทพ ๆ เปนสบาย
 ปรกคค   ดวยว่าพวกจันแลคนชาติอื่นที่อยู่ไต่บงคคบของกรุง ๆ
 ก้จะมีการทำเต็มมือเต็มใจ   การอันมีคุณแดเงินภาษีด้วยคาคา
 อากรท้จะเขาคคตงหตวงก้จะขิงชนมากกว่าทุกวชน   ในเมือง
 ไต่ ๆ ถ้าบ้านเมืองส้งบสบายคคตลอดชอนชอนตเดมาเปนปรกคค
 ค้แลว   เงินด้วยคาคอกรท้จะเขาทองพระคคตงหตวงจ้จะ
 มากชน   ทบ้านเมืองเดาก้จะสบาย   อย่างนนั้นก็อาไ้รย
 เหตุการคาคายกนกับประเทศอื่นโดยมาก   ถ้าภาษีแดคาคา
 ชรรนเนี่ยมแรงนคการคาคายก้ถอยดง   อาณาประชาราษฎร
 ไ้คความเดือคอรอนเปนอันมาก   เงินท้เขาคคตงหตวงก้ถอยดง
 นาท้จะเกิดโกดาหตเดี่ยพระเกียรคคขไป   ความอันนถูกกัน

กับเมืองหนึ่งแต่เมืองอื่นทวักกันไป เซอเซมส์บุรุมมิได้ตั้งได้ยว่า
 ท่านผู้เป็นเด่นาบตีในกรุงมิได้เข้าใจความคังน อันจะตั้งได้ย
 ความคังนหมได้ แต่ว่าเซอเซมส์บุรุมเห็นความนควรแก่
 การที่จะปลูกษาหาฤากันจึงชกมาว่า ในภาษาอังกฤษมีคำ
 ปราชมาว่า เมื่อไฟรพามังคังบริบูรณ ท่านกระษัตริย์
 บรรหมด้วยดี เมื่อไฟรพายากจน ท่านกระษัตริย์มีแต่จะ
 กรรแดง เหตุคังนถาทานผู้เป็นเด่นาบตีปราชนาจะให้ความ
 คู้ชแผ่ไปใหญ่ชนมากในกรุง ๆ ทังเมืองอังกฤษ แดปราชนา
 จะให้จำเวณคู้ชสวัสดิ์แก่กระษัตริย์ทง ๒ ฝ่าย จึงควรให้
 เด่นาบตีทง ๒ เมืองอุด้าหพากเพียรจะให้การชอชายแก่กันยง
 มากยงง่าย อย่าให้ชดช้องเพราะเห็นแก่ประโยชน์คนหนึ่ง
 ต้องคน ฤาเพราะใจตั้งได้ยกันแดกัน ใครผู้ใดมิได้กตั้ง
 คนที่เป็นเพื่อนกันก็ไว้ ใจในเพื่อนคนนั้น แดหาไทยอันตราย
 มิได้ แดเพื่อนนกดบไว้ ใจในเพื่อนทไว้ ใจในคน แต่ว่า
 ถาคคนมาตั้งได้ยด้วยเพื่อน นำที่จะให้เพื่อนกดบมาตั้งได้ย
 แทน จึงมแต่จะกตั้งกันทง ๒ ถ้อยคำภายนอกยงหวานดี
 แต่ภายในก็กินแห่งชิงชังกัน เป็นอย่างไรกับผู้คน กับบ้าน
 เมืองก็เป็นอย่างน แต่ว่ายกรุง ๆ กับเมืองอังกฤษก็
 มิได้ตั้งได้ยกัน มีแต่จะไว้ใจแก่กัน แดทไว้ใจนบนนาด
 ให้ไว้ใจยงมาก คังนแดพระเกียรติยศแห่งกระษัตริย์
 ทง ๒ จะตั้งชนเป็นอันยง เด่นาบตีจะเป็นใหญ่ แดคน

ยากจนได้มีอาหารกิน ในคำที่ว่าด้วยการค้าขายทน ความ
 ปรากฏอันจะเป็นประโยชน์กับอังกฤษแต่ต้องตั้งเท่านั้น คือ
 ว่าให้ลดค่าธรรมเนียมใน กำปั่นค้าปากเรือให้น้อยลง ประการ
 หนึ่ง แล้วย่าให้มีใครพิกตาคาดค้าสินค้า เว้นไว้แต่เจ้าของ
 สินค้า ให้พ่อค้าไทยพ่อค้าอังกฤษซื้อขายแก่กันโดยคดอง ๆ
 ไม่มีใครขัดทศทานนั้น เป็นสองประการด้วยกัน การที่จะ
 กด่าวไว้ว่าค้าปากเรือเดยวณเป็นมากนุก เหตุคดงนเรืออังกฤษ
 ที่จะมาค้าขายน้อยด้า ถ้ากำปั่นจะมามากเป็นหลายด้า
 ก็จะทำให้ สินค้าทมิในกรุง ๆ ยิงมากชน ครนมาหลายด้า
 ค้าปากเรือเมอรวมกันเขากจะมากชน แดครนสินค้าเกิดมาก
 แดว ภาษกจะยงมากชนเหมอนกน ถ้าทำคดงนทลดค้า
 ปากเรือนุกจะกตบเป็นประโยชน์แก่กรุงเทพ ๆ เหมอนกนกับ
 เมืองอังกฤษ แดการที่จะซื้อขายกนก็จะจาเรญชนทง ๒ ฝ่าย
 ชนกรนว่าให้พ่อค้าอังกฤษกับพ่อค้าขางกรุง ๆ ค้าขายแก่กัน
 ด้วยคดองง่าย มีให้ผู้ใดขัดขวางนิน เด่นาบดอังกฤษ
 มีได้ปรากฏดังไดอื่น เว้นไว้แต่การที่สัญญาไว้แล้ว ใน
 หนังสือที่เมชะเบอนช่วยแต่งแต่ก่อน ถ้าจะว่าด้วยนาคาดทราย
 ฤต้สินค้าอื่น ๆ ถ้าเจ้าภาษมาพิกตาคาดค้าไว้แล้ว พ่อค้า
 จะชอดสินค้านนด้วยคดองเป็นปรกตไม่ได้ ถ้าเจ้าภาษกต
 คนอื่นกต ถอดฎีกามาคาดค้าสินค้าได้ ก็เห็นวามคนอื่นแทรก
 ควเขา มีใช้คนที่จะชอมใช้คนที่จะขายแล้ว ที่จะชอจะ

ชายด้วยคดองด้วยง่ายไม่ได้ อันจะทำคองนเปนท์ห้ามแด้วใน
 หนังสือสัญญาอัน ถ้าเจ้าภาษาญาคอนหมี่ได้ ฎีกาให้อาญา
 แก่ตัวกม้อาจที่จะทำได้ ถ้าหน้าคาคตทรายนชายได้แต่แห่ง
 เดียว ยังจะว่าชายคดองถูกคองกับใจความในคำสัญญาอัน
 ก็ห้ามได้ เหตุคองนเซอเซมดบรูกเห็นว่ามีใช้ข้อใหม่ ๆ เปน
 ข้อที่ยอมไว้แด้วในหนังสือก่อนแด้ว ถ้าได้ ถอดตามก็จะเปน
 คุณแต่ประโยชน์แก่พ่อคองกฤษแต่พ่อคองข้างกรุง ๆ ด้วยให้ ข้อ
 ให้ชายกนคี่ ถ้าจะเอาเขาของอันเปนสินค้ามาพิกัดค่าให้แรง
 มากนกกก็ชายไม่ได้ คนจึงไม่ทำ ถ้าชายได้ ก็ชายแต่่น้อย
 คนทำจึงทำน้อยเขา ถ้าจะทำให้คดแก่ผู้ ซอแต่ผู้ชาย ก็ให้มี
 กฎหมายหัดวงกำหนดค่าภาษาตามควรแก่กรรม ครั้นใช้ค่า
 ภาษนนแด้ว ให้เจ้าของสินค้าแต่ผู้ ซอคดกตงกนเองตามแต่จะ
 ได้ อย่าให้คนอื่นแทรกเขามาว่าได้ จึงจะดี ถ้าแต่ข้างอังกฤษ
 แดกรุง ๆ ก็คิดอ่านเห็นพร้อมกันตามความที่ดำคบบไว้ ในร่าง
 หนังสือสัญญาอันตั้งมานี้ ก็จะเป็นคุณแต่ประโยชน์แก่พวก
 อังกฤษเปนประการใด ก็จะเป็นประโยชน์แต่เพียงว่าการซอ
 ชายมีกำหนดเปนนแน่แด้วจึงจะทวชนมาก แต่ประโยชน์อัน
 ได้แก่ชาวกรุง ๆ เหมือนนกกกับชาวอังกฤษ ท่านผู้เปนพระ
 มหากษัตริย์ครองราชสมบัติในกรุงเทพ ฯ ได้ทรงพระ
 กรุณา คองพระไทย ปราบปราม จะให้ชาวพระนคร อยู่เย็น เปนสุขทั่ว

ได้ทรงโปรดปรานต่อพ่อค้าอังกฤษ แด่คงเป็นราชสัมพันธ์
 มิตรไมตรีต่อแผ่นดินอังกฤษเป็นอันสนิทแล้ว เมื่อพระองค์
 ทรงพระไทยประกอบด้วยพระกรรณากว้างใหญ่ แด่พระ
 บัญญาอันแหลมดั่งน ก็หาที่พระองค์จะเห็นชอบในการคิด
 ดั่งวามาแคว้นแต่ยังกวางอก ถ้าเป็นแต่ผู้มีวาสนาน้อย
 บัญญาน้อย อันจะเป็นที่ไว้ใจคงหนักห้ามได้ เก่งดั่งน
 แด่ขอเซมส์บรุกได้ศฤกครองความเห็นว่า ท่านผู้เป็น
 อธิปไตยครองแผ่นดินอังกฤษ ทรงพระไทยถือไมตรีต่อท่าน
 ผู้เป็น กระษัตริย์เสวยราชสมบัติใน กรุงเทพ ๆ เป็นอัน สนิท
 เซอเซมส์บรุกจึงเห็นว่า ควรที่จะยกสินค้าอันเป็นของสำคัญ
 เก่ง ๗ ประการ ด้วยสินค้า ๗ ดั่งนั้นถ้าขุนนางฝ่ายกรุง ๆ
 จะจัดแจงอย่างไร ๆ ขุนนางฝ่ายอังกฤษไม่ว่าประการใด
 ถ้าจะให้เจ้าภาษีพิกัดค่าสิ่งเหล่านี้ไม่พิกัด จะขายฤไม่
 ขายอังกฤษไม่ว่า ถ้าจะถือว่าที่ลดค่าปากเรือเป็นที่เสีย
 ประโยชน์แก่กรุง ๆ ที่ยอมยกสินค้าให้เป็นประโยชน์แก่
 กรุง ๆ ฝ่ายเดียวเป็นที่แทนกันหลายเท่า ฝ่ายเข้าเปิดอก
 เข้าด่าการค้าสัญญาอันส่งมานว่า เมื่อไรค้าภาษีแล้วจึงชอกัน
 ขายกันเขาไปได้ เซอเซมส์บรุกเข้าใจว่า เมื่อแรกดู
 ความเหมือนเป็นเหตุที่จะขัดได้ แต่ทว่าเซอเซมส์บรุกยัง
 เห็นว่า ถ้าเจ้าคุณเจ้าพญาพระคดงกับเสนาบดีทั้งหลายได้
 พิจารณาศฤกครองดี ๆ แล้ว จึงจะทราบว่าการนคงจะมี

ประโยชน์มาก เงินภาษีที่จะเข้าพระคลังหลวงจะมากขึ้น
 แดอาหารกินในเมืองจะบริบูรณ์ขึ้นมาก ดินในกรุงเทพฯ
 เปนที่เกิดผลคกบริบูรณ์มาก ผู้คนก็มาก ถ้าเอาเข้าเปลือก
 เข้าตำรายเอาไปเดี่ยจากเมืองเปนอันมาก ๆ คนทั้งหลาย
 จึงจะอดำห์ทำนาให้เกิดผลเข้าให้ ยิ่งมาก ครั้นเข้ามามากแล้ว
 ราคาแก่ชาวบ้านพลเรือนคงจะถอยน้อยลง คนจนจะได้ ซอ
 ง่าย ๆ ไม่ขัดสนเลย บัดนี้ถึงดินควรแต่บริบูรณ์มาก คน
 ปลงใจลงทำไร่นามันแค่น้อย ด้วยว่าเมื่อทำแล้วจะเอาเข้าหน
 ทำอะไรได้เขาไม่รู้ จะขายไปเมืองอื่นเอาเงินเปนกำไรไม่ได้
 ห้ามเดี่ยแล้ว ถ้าเอาเข้าเปนภาษีหาบละตั่ง ค่ำภาษี
 รวมกันจะเปนอันงาม แดเมื่อจะบรรทุกเรือกำปั่นไม่ต้อง
 เก็บภาษีเรือ แดผู้ ซอผู้ขายจะได้ ซอขายกันด้วยคดองไม่มี
 ใครขัด ดินค่าทัง ๗ ประการที่ยอมให้ ไร่แก่กรุง ๆ กับทัง
 ค่าปากเรือ แดค่าภาษีต่าง ๆ จะเปนเงินเข้าคลังหลวง
 เปนอันมาก แดเพนที่กำหนดเพนแน่ ถ้าเว้นไว้แต่ปั่น,
 ดูกปั่น, ดินปั่นเท่านั้น แดจะให้เจ้าภาษีถือแต่พิกัดค่าเหมือน
 ทุกอัน ไม่เพนที่ผิดหนังสือสัญญาที่แต่งไว้ ในปี ๑๘๕๗
 ฤามีเพนเหตุที่ดั่งได้ แดว่าที่หยกไว้อย่าให้เพนที่เคื่อง
 กันเลย ด้วยว่าเซอเซมดื่บรุกจะใคร่กต่างให้เจ้าคุณเจ้าพญา
 พระคลังทราบเพนแน่ ว่า เมื่อเซอเซมดื่บรุกเข้ามาปลุกษา
 หาฤากันคราวนี้ มิได้ปราณนาที่จะเอาความดั่งใดอันมิชอบ

แก่เด่นาบคตทกรุง ๆ เป็นที่เคื่องใจกัน เขาความนั้นมาว่าหา
 มิได้ มีแต่จะขอให้เจ้าคุณพิจารณาดูในประโยชน์ที่จะเกิด
 แต่คำตัดสินฎาตั้งว่ามานี้ แล้วเอาเหตุการณ์ทุกสิ่งกราบทูลแก่
 พระมหากระษัตริย์กรุงเทพ ๆ จะได้ทรงพระบัญชาอัน
 ประเสริฐสุดไว้ให้ทราบ อนึ่งอันจะกำหนดค่าภาษีแห่งดินค้า
 ต่าง ๆ ด้วยการนั้น หนังสือตัดสินฎากันกับเมษะเบอนั้นได้ว่า
 ถ้าขุนนางฝ่ายกรุง ๆ คาค่าภาษีมากเท่าใด ตามแต่เห็นชอบ
 ก็ทำได้ จึงไม่มีห้าม แต่ที่ว่าถ้าพิกัดคาค่าภาษีในดินค้าที่เกิด
 ในกรุงให้แรงหนักเหลือเกิน ก็เป็นที่ดำแดงน้ำใจเป็นปรากฏ
 ว่าหวังจะให้การค้าขายกันกับคนอังกฤษเสีย แต่เมื่อ
 ทั้ง ๒ จะให้ขาดจากกัน ถ้ากำหนดค่าภาษีเป็นแน่ในคำตัดสินฎา
 ใหม่ได้กำหนดไว้แล้ว ที่หลังพอค้าจะทุ่มเถียงกันไม่ได้ คัด
 เหตุที่จะวิวาทกันให้ดูยุติหนักทีเดียวจะคดีต้องสบายดี เซอเซม
 ดับรุกเห็นว่า มิตรไมตรีที่จำเวญมานานแล้ว ยังจะจำเวญ
 ยิ่งมั่นยิ่งสนิทกว่าแต่ก่อน ฝ่ายอังกฤษที่ครองเมืองอินเดียน
 ได้ทำหนังสือตัดสินฎากับกรุงอังกฤษว่า อันพวกพม่าจะมา
 ประทุษฐร้ายต่อกกรุง ๆ ก็ห้ามมิได้ แต่เป็น ๒๔ ปีมาแล้วก็
 ดั่งบัดนี้ ฝ่ายเมืองมลายูถึงเกิดการกระบวนว้ายด้วยกัน
 ก็ยังกันไว้มิให้เป็นอันตรายแก่เมืองไทย แล้วขุนนางฝ่าย
 อังกฤษเห็นแก่คำตัดสินฎา มิได้บังคับบัญชาในเมืองเหล่านั้น

เป็นประการใดเลย อนึ่งคิดอ่านกันด้วยการค้าขายกันนั้น เป็น
 เหตุที่จะให้ ไปมาซื้อขายกันยิ่งมากยิ่งดี ให้ประโยชน์ ยิ่ง
 มากแก่เมืองทั้ง ๒ เมือง อันขุนนางอังกฤษจะถือมานะหวัง
 จะให้เมืองตนเป็นใหญ่แต่ทำเดี๋ยวก็ห้ามได้ แต่ว่าตั้งใจ
 เหมือนเป็นเพื่อนสนิท จะไม่บีบคั้นตั้งใด ตั้งใจควรแก่
 ไมตรีเป็นอันดี เห็นประโยชน์ข้างไหนมาชักชวนให้เข้าด้วยกัน
 เป็นประโยชน์ด้วยกัน ในหนังสือที่กระษัตริย์ใหญ่ทั้ง ๒ ทรง
 อนุญาตตั้งสัญญากัน ตั้งใดที่จะเป็นประโยชน์แก่เมืองอังกฤษ
 ก็เป็นประโยชน์แก่กรุง ๆ เหมือนกัน จะแยกกันไม่ได้ ถ้า
 บุคคลผู้ใดเป็นชาวอังกฤษก็ดี ชาวกรุง ๆ ก็ดี ได้ปราถนา
 ให้ความสุขจำเรียงไว้แก่เมืองของตน ผู้นั้นคงปราถนาให้
 ความสุขจำเรียงแก่เมืองทั้ง ๒ ฝ่ายเหมือนกัน เซอเซมดัลบรุค
 ซอกดาวไวคิงหวังจะให้ท่านผู้เป็นเสนาบดีกรุง ๆ เข้า
 ใจประจักษ์ว่า เสนาบดีข้างอังกฤษจะใคร่ทำการแต่โดย
 ดีเป็นดีจริตธรรมตั้งทั้งนั้น แดเซอเซมดัลบรุคยังไว้ใจว่า
 ครั้นเสนาบดีได้พิจารณาความที่กล่าวมาแล้ว จะเอาไป
 กราบทูลท่านผู้เป็นมหากระษัตริย์กรุง ๆ จะได้ทรงพระดำริห์
 (ตั้งข้อความฉบับหนึ่ง) ยังอีกฉบับหนึ่งนั้นเซอเซมดัลบรุค
 ว่า เรื่องความกำหนดการซื้อขายกันเป็นหลายข้อดำฉบับ
 นั้น ที่เซอเซมดัลบรุคส่งมายังเจ้าคุณเจ้าพญาพระคลังจะได้
 พิจารณา ตั้งแต่แรกตั้งพระราชไมตรีกับกัมปนีทครองเมือง

อินเตียฝ่ายหนึ่ง แดมหากษัตริย์ผู้ครองกรุงเทพ ฯ ฝ่าย
 หนึ่ง ก็ได้อภิเษกทางพระราชไมตรีต่อกันลงมา แดครน
 ในจุลศักราช ๑๓๘๓ คฤศศักราช ๑๘๒๖ ได้คิดอ่านกันทำ
 หนึ่งตั้งกำหนดว่าด้วยค่าปากเรือแสดการค้าชายกัน หนึ่งตั้ง
 หนึ่งตั้งไว้ในเดือนชนนุเอรี ๑๗ ค่ำปี ๑๘๒๗ นับแต่ครน
 ลงมา เหตุการบ้านเมืองผิดกันกับการแต่ก่อนหลายสิ่ง
 ไม่เหมือนแต่ก่อนแล้ว ครนเหตุดังนี้แล้ว ท่านผู้เป็นใหญ่
 ครองเมืองนครบริศนเมืองบริศนดี แดเมืองอินตุตถานฝ่าย
 หนึ่ง กับท่านผู้ดำรงแผ่นดินมหานครศรีอยุธยาฝ่ายหนึ่ง
 จึงโปรดพระไทยพร้อมกันปรารภจะแต่งคำสัญญาใหม่ กำหนด
 ว่าด้วยทางค้าชายกัน หวังจะให้ไปมาซื้อขายในเมืองทั้ง ๒
 ยิ่งมากยิ่งขึ้นด้วย มีประโยชน์ยิ่งมากทั้ง ๒ ฝ่าย แดคำ
 สัญญาใหม่ จะเป็นที่แทน คำสัญญาเก่าก่อนที่ว่าด้วยการค้าชาย
 แดให้ค่าใหม่ชนิดตนเองกันเขาที่ปดาย หนึ่งตั้งสัญญา ปดุกพระ
 ราชไมตรีกับกษัตริย์ทั้ง ๒ พระองค์ อินทพิงทำสำเร็จ
 แดด้วยค ๑ ขอ ๑ ฝืนเพนของคองห้ามมิให้ ซอให้ชายเคย
 ในแคว้นแคว้นกรุงเทพ ฯ ถ้าใครเอาฝืนมาจับได้ ให้ รับฝืนนั้น
 เปนของหลวง แดผู้เอามาให้ ใหม่เสียเปนเงินเหรียญร้อย
 แผ่น ถ้ามิได้ ไซเงินให้เอาตัวจำไว้กำหนดหกเดือน ๑ ขอ ๒
 ดินคาทัง ๗ ตั้งน คอ นามัน ๑ ฝืน, ดุกฝืนแต่ดินฝืนรวบรวม
 ไว้เปน ๑ เหล็ก ๑ กะทะเหล็ก ๑ เหล็กกล้า ๑ ด้รา ๑

ไม่ดี ๑ เป็น ๗ ประการเข้าด้วยกัน ทั้ง ๗ ดังนัยอม
 ให้ ไร่แก่กรุงเทพ ฯ ฝ่ายเดียว จะพิกัดคำภาษาไม่พิกัดตาม
 แต่จะเห็นชอบในกรุง ฯ เว้นแต่กำนันดำโคที่ไซของอังกฤษ
 จะเอาของเหล่านี้ บรรทุกเข้ามาขายฤจะ บรรทุกเอาไป ก็มีได้
 ห้ามเดี่ยว เว้นไว้แต่มีบาดหมายของขุนนางไทยอันเป็น
 เจ้าพนักงานยอมให้จึงจะทำได้ ๑ ข้อ ๓ เจ้าตำรวจดี เจ้า
 เป็ดอกกดี แดของอินทงปวงที่เป็นสินค้า อย่าให้ตองคำ
 ภาษา เว้นไว้แต่ตามที่กำหนดไว้ในคำสัญญาใบนี้ ๑ ข้อ ๔
 เว้นไว้แต่สินค้า ๗ ประการที่ยอมให้ ไร่แก่กรุงเทพ ฯ ฝ่ายเดียว
 คนโตบังคับอังกฤษกดี คนโตบังคับแห่งกรุงเทพ ฯ กดี
 จะซื้อจะขายกันไนกรุงบางกอกกดี ในเมืองอื่นอันเป็นท่า
 จอดกดี จะทำได้คดองมิให้ขัดของประการใด เมื่อว่าดังนี้
 ก็เข้าใจว่าเว้นแต่คำภาษาที่กำหนดไว้แล้ว เจ้าภาษาจะมา
 พิกัดคาคำมิได้ จะคงภาษาสินค้าว่าเป็นของขายไปนอก
 เป็นของเข้ามาแต่ นอกมาขายนมได้ ผู้ใดอื่นเว้นไว้แต่ผู้ซื้อ
 ผู้ขาย จะแทรกตัวเข้าทคทานมิให้ ซื้อขายกันคดองง่าย
 อย่าให้ทำได้ ๑ ข้อ ๕ คำภาษาในหน้าศาลทรายขาวบดินเป็น
 หาบละ ๒ สติง คำสัญญาจะได้ว่าให้แปดกเปิดยันกัน
 ก็ห้ามได้ ควยศสินค้าที่เขียนดำคบกนไวชางนานกเหมอนกัน
 แต่สินค้าอื่นอันนมได้ คคเป็นแทนภาษาที่ไซ ในของเข้ามา แด
 ของที่เอาไปชางนอกจคดงทนให้ ถือว่า ห้ามภาษาไม่

	เข้าตำรนนให้เปนนภาษาหาบตะตั่ง		
	นำคாதทรายขาวหาบตะ ๒ ตั่ง		
	ครึ่งหาบตะ	๒ ตั่ง	
เคย	เขาต้วหาบตะ	ตั่ง	คิดเปนนแทน
	นำคாதทรายแดงหาบตะ	ตั่ง	
	เกลือแก้วนตะ	๒ บาท	
	ไม้ฝางหาบตะ	เพื่อง	

ภาษาที่ใช้ ในของเข้ามาแดงของที่เอาไปข้างนอก ๑ ข้อ ๒ ถ้า
 กำปั้นอังกฤษบรทุกของมาขาย บรทุกของไปขายข้างนอก
 ฤาบรทุกเข้ามาทั้งบรทุกออกไปด้วย ต้องใช้ค่าปากเรือ
 วาดะ ๕๐๐ บาท งานนคิดเปนน ๗๗ นิ้วอังกฤษ เมื่อจะวัด
 ปากเรือให้วัดบนคาค้ำขนนกได้ชนต่องก็ได้ ให้วัดตาม
 ที่กว้างมาก ค่าปากเรือคั้งนี้ให้ คิดเอาแทนภาษาของเข้าออก,
 ค่าท่าจอด, ค่าร้องนำตำรพัต ครนนกำปั้นดำใดใช้ค่าปาก
 เรือดงนแล้ว ถึงจะชนของชนที่ ๒ แห่ง ฤาจะบรทุก
 ที่ ๒ แห่ง ๓ แห่งในแฉ่นแฉ่นกรุง ๆ มีต้อใช้อะไรอีกใน
 เทยวนน อนึ่งถากำปั้นอังกฤษดำใดจะเข้ามาในแดนกรุง
 เทพ ๆ ปราณนาแต่จะช้อมแปดงเรือที่เดี่ยว ฤาจะช้อเตบั้ง
 อาหาร ฤาจะใคร่ถามข่าวรู้ราคาตี้นค่าเท่านั้น ก็ยอมอย่า
 ให้เสียค่าปากเรือเคย ยังมีเหตุอื่นช้อเตกน้อยจะคิดอ่าน
 กันค้อกายหลังได้ แดชงเซอเซมตบรกว่ามาคังนอก ครนน

จะตอบให้ไปข้อ ๆ มา ก็ได้ตอบตามใจความไปข้อ ๆ
 มาแต่ก่อนถึง ๓ ฉบับแล้ว ซึ่งจะทำหนังสือสัญญาความ
 ๕ ข้อ เราก็คงตอบไปทุกข้อทุกข้อแล้ว ซึ่งเซอเซมดบรุก
 จะขอให้ลดค่าธรรมเนียมปากกำปั่นลง จะให้เรียกแต่
 ๕๐๐ บาทนั้น ค่าธรรมเนียมลดปากกำปั่นเคยเรียกมาแต่
 ก่อน ทั้งค่าธรรมเนียมปากกำปั่น ค่าจังกอบภาษี คิดเข้า
 ด้วยกันได้วาหนึ่งถึง ๒๒๐๐ บาทเศษ เมื่อครั้งกับต้นหนคร
 บารน์เข้ามาขอทำหนังสือสัญญาทางไมตรี แล้วว่าด้วยค่า
 ธรรมเนียมลดปากกำปั่น ขอร้องให้เรียกเป็นค่าธรรมเนียม
 จังกอบภาษีเลย จะขอเดี่ยรวมกันคิดเป็นค่าปากกำปั่น ถ้า
 กำปั่นมีต้นค่าเข้ามาให้เรียกวาดะ ๓๗๐๐ บาท ถ้ากำปั่นไม่
 มีต้นค่าเข้ามาให้เรียกวาดะ ๓๕๐๐ บาท เด่นาบตีณกรุง
 พระมหานครศรีอยุธยา ปฤกษาพร้อมกัน เห็นว่า ควรจะเป็น
 ไมตรีกับชาติอังกฤษ จึงได้ทำหนังสือสัญญาเป็นไมตรี
 ด้วยการบ้านเมือง ๑๔ ข้อ การค้าขาย ๒ ข้อ แต่บโจ
 อรุณศักดิ์ คุตศักราช ๑๑๘๘ ปี คงแต่นมาเจ้าพนักงานจึงได้
 เรียกค่าธรรมเนียมปากกำปั่นลดปากกำปั่นมีต้นค่าเข้ามาวาดะ ๓๗๐๐
 บาท ที่ไม่มีต้นค่าเข้ามาวาดะ ๓๕๐๐ บาทจนเท่าทุกวันนี้
 ซึ่งเซอเซมดบรุกจะมาขอลดค่าธรรมเนียมลงอีก จะให้เรียก
 แต่วาดะ ๕๐๐ บาทนั้น เรายอมให้ไม่ได้ แล้วว่าต้นค่า
 ซึ่งเกิดในกรุงพระมหานครศรีอยุธยาเหมือนเขาเปิดอก

เข้าตำราที่เป็นของคองห้ามแต่โบราณมา ก็ทำให้มีภาษีเสียให้
 ถูกค่าได้ ซอชายกัน เราจะยอมตามใจไหนไม่ได้ ถ้า
 อดยทำไรทำนาไม่ได้ผล ไพรบ้านพดเมืองก็จะได้อความอด
 อยากทรวดไซเสียเปล่า ๆ ของที่ไม่คองห้ามถูกค่าเคยซอชาย
 กันมาแต่ก่อน ให้ยกเป็นของคองห้ามเอาไว้สำหรับแผ่นดิน
 พุดจาแต่ตามชอบใจดังนมที่เปนมู มีสัตว์บุญญาตาด คิด
 อ่ามาจัดแจงในการซอชายให้เป็นประโยชน์ได้มอกนทง ๒ ฝ่าย
 ช่างมีอยู่ด่าหปากเพียรแต่งหนึ่งด้อมมาแต่ต้นจนปตาย ว่ากล่าว
 ยดขาวทบทวนวนเวียนไม่รู้ ต้นรู้จบ จะมาดบด่างเปดียน
 แปลงชนบธรรมเนียมประเพณีพระนครใหญ่ อันตั้งไว้ได้
 หลายร้อยปีมาแล้วให้ พันเพื่อนฉันแปรไปเดียนั้น ก็ควรจะยก
 ย่องว่าเซอเซมส์บุรุกเปนมู มีสัตว์บุญญาเจรจามาก ตั้งแต่เรา
 เปนขุนนางทำราชการฉลองพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าแผ่นดินมาได้ ๗๐ ปีก็มี ๖๐ ปีก็มี ๕๐ ปีก็มี ๔๐ ปี
 ๓๐ ปีก็มี ๒๐ ปีเศษก็มี จะได้เคยพบเคยเห็นผู้ใด
 มาเจรจาความบ้านเมือง ประคุดังครุบาอาจารย์มาตั้ง
 ดอนบังคับบัญชาเหมือนหน้าทวมป่าทวมทุ่งเช่นนี้ห้ามไม่ เฝ้า
 แต่ตั้งใจหลังคิดว่ากล่าวจัดแจงในการซอชาย จะให้ถูกค่า
 พานิชเกิดผลเกิดประโยชน์เพดิดเพดิดไป ไม่คิดปรานีกับ
 เราทางหลายเจ้าของบ้านเจ้าของเมืองบ้างเดย แดหนึ่งดื้อ
 ๒ ฉบับซึ่งเซอเซมส์บุรุกให้มาอีกทีหลังน เเด้นาบดข้าทูล

ถอดอง ๆ ผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายทหารพลเรือนทุกตำแหน่งได้ประชุม
 พร้อมกันพิจารณาให้ดูหนังสือขอเซมดัมรุกแล้ว จึงได้ตอบ
 หนังสือมาให้ขอเซมดัมรุกตฤกครองคุณเกิด ได้เชิญเอาตรา
 ท่านเจ้าพญาพระคลังบิดมาเป็นสำคัญ ได้เขียนเป็นอักษร
 ไทยฉบับหนึ่ง อักษรอังกฤษฉบับหนึ่งขอความตองกัน
 หนังสือให้มาณวัน ๒ เดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำจุลศักราช ๑๒๑๒
 ปีจอโทศก

หนังสือ ขอเซมดัมรุกให้ กบัตันบรุก มิศ์เซนยอน
 มายันจมันไวยวรนาถ วัน ๒ เดือน ๑๐ แรม ๒ ค่ำปีจอ
 โทศก ขอเยี่ยมดัมรุกได้ ไซ ให้กบัตันบรุก มิศ์เซนยอนมา
 ให้ ขอให้จดแจ้งเรือที่จะตั้งเซมดัมรุกลงไปถึงกำปั่น
 ที่ปากน้ำ ขอเยี่ยมดัมรุกได้ตั้งให้กบัตันบรุก มิศ์เซนยอน
 เป็นผู้รับหนังสือของเจ้าคุณพระคลัง ตามอย่างของเจ้าคุณ
 ตั้งไว้ จะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ๆ ไปนั้นไม่ได้ อันจะตั้ง
 หนังสือที่กรุงเทพฯ นี้นเป็นอันยากอย่างไร ขอเยี่ยมดัมรุก
 ก็ไม่ยากที่จะให้ มีความลำบาก เมื่อเจ้าคุณจะอยากตั้ง
 หนังสือ นั้น ก็ขอให้ลงไปตั้งที่กำปั่น จะได้รับให้เหมือน
 รับหนังสือดอดปดมะดัตัน ถ้าเจ้าคุณจะมีได้ปรากฏาที่จะ
 ตั้งหนังสือนั้นแล้ว แต่ซึ่งขอเยี่ยมดัมรุกเข้ามาหวังจะจำเวิญ
 ทางพระราชไมตรีนั้นก็เป็นอย่างนี้แล้ว ขอเยี่ยมดัมรุกจะ

ขอตากดับไป เมื่อจะกดับไปนั้น เซอเยียมดับรุกก็ยังถือ
ใจว่า ท่านเด่นาบคี่ทั้งปวงณกรุงเทพ ฯ ได้ศฤกครองมากแล้ว
ก็จะมีใจ ปราถนา ซึ่งจะทำ หนังสือสัญญา ตามที่กต่าง มาแล้ว
เพื่อความนจะได้อำนาจนั้น จะไดตั้งผู้ โดยผู้หนึ่งที่เป็นผู้ใหญ่
เปนราชทูตไป เถิงเมือง ดอนคอน อัน เปน ที่อยู่ แห่ง กระทบศรีย
เซอเยียมดับรุกขอให้ ได้ จิตเรือตั้งงไปให้ เถิงกำปั่นที่ปากน้ำ
โดยอันควรแก่เวตามีให้มีความลำบาก เมื่อเซอเยียมดับรุก
จะตาไปนั้น จะให้กบี่คนบุรุก มีศเสนยอนมากกราบตาเจ้าคุณ
ให้เป็นอันสมควรกับทางไมตรี

ครนณวนเดือน ๓๐ แรม ๒ ค่ำ เซอเซมดับรุกทำ
หนังสือให้กบี่คนบุรุกที่ ๓ มีศเสนยอนที่ ๒ มาให้จมีนไวย
วรนาธว่าจะตากดับไป ท่านเด่นาบคี่จึงได้ทำหนังสือตอบไป
เถิงตอดปดมะตคั่นฉบับหนึ่งตั้งให้เซอเซมดับรุก ฯ รับหนังสือ
แล้วก็ตากดับไปจากกรุงเทพ ฯ

หนังสือเจ้าพระยาพระคลังตอบ ตอดปดมะตคั่น

* * *

หนังสือ ท่านเจ้าพญาพระคลังเด่นาบคี่ผู้ใหญ่ณกรุง
พระมหานครร้อยุทธยาแจ้งความโดยยินดี มายังตอดไวเกา
ปดมะตคั่นเนคกรนกรอดคอดนิโมคเนาเบอรืบัด ผู้ใด
ว่าการต่างประเทศแห่งนางพญาวิวกตอเรียพระเจ้ากรุงอังกฤษ

ทมิอาญาดีทชบงคบบฝ่ายไต ฝ่ายเหนือเมืองอิรวดี แต่เมือง
 ฮินดูสถาน ด้วยมีหนังสือให้ หิศเอกด์เดนเซอเยียมด์บรุก
 เนกกะมันเคออดอนนิโมคเนาเบออรืเบค เข้าไปจำเวิญทาง
 พระราชไมตรี คิดปรึกษาพร้อมกันท่านเด่นาบดีที่กรุง ฯ ว่า
 ราชการครั้งนี้เพื่อจะให้เป้นไมตรีต่อไป แต่เป้นประโยชน์
 กับไพร่บ้านพลเมืองทั้งดองฝ่าย พระเจ้ากรุงอังกฤษเห็นว่า
 เซอเยียมด์บรุกจะเข้ามาว่าด้วยความตั้งใด ๆ ท่านเด่นาบดี
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยคงจะชอบใจ ถ้าเด่นาบดีผู้ใหญ่น้อยกับ
 เซอเยียมด์บรุกเห็นชอบด้วยกันทำความคกตงกันแล้ว พระ
 บาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวณกรุง ฯ กับนางพญารวิวิก
 คอเรียพระเจ้ากรุงอังกฤษ จะได้เป้นไมตรีอันดีที่มีความ
 จำเวิญด้วยกันทั้ง ๒ พระนครนั้น ได้แจ้งความตามหนังสือ
 ซึ่งว่าเข้ามาถึงความยินดีโดยฉนั้นไมตรี ซึ่งได้เป้นสัมพันธ
 มิตรรักใคร่ผูกพันกันมาแต่ก่อนช้านาน แต่เซอเยียมด์บรุก
 เข้าไปตั้งกรุง ฯ ครอง ก็ได้รับรองสมควรโดยราชประเพณี
 จัดททางให้เซอเยียมด์บรุกอยู่ เดียงดูเบิกเงินหวดวงพระ
 ราชทานให้ ซอจ่ายของกิน ทั้งสิ่งของเข้าปตามตไมต่าง ๆ
 ตั้งเดียมมิได้ขาด แต่กำปั่นไฟดำใหญ่ซึ่งเซอเยียมด์บรุก
 ข้เขาไปเมื่อแรกตั้งปากน้ำกรุง ฯ กำปั่นติดคนที่คองชเด
 นอกปากน้ำค้างอยู่หลายวัน ก็ได้เอาเป้นชฐะโดยทางไมตรี
 อันดีนิต ให้ผู้รักษาเมืองสมุทรปราการ จัดเรือดำเดียง

ออกไปถ่ายตั้งของในตำหนักบ้านเบาชนออกจากตนได้ ช่วย
 ทำนุบำรุงมิได้ขัดสนแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใด แดเชอเยียมด์บรุก
 ทำหนังสือมาให้ ๕ ฉบับ ได้รับหนังสือแล้วพิเคราะห์ดู
 มีความเพนหลายประการ ด้วยเหตุจะทำหนังสือสัญญา
 ใหม่อีก ๘ ข้อ ท่านเสนาบดีปรึกษาพร้อมกัน เห็นว่าคำ
 สัญญาซึ่งกับตนเห็นควรรับเข้ามาทำได้ แต่เมื่อครั้งจุ
 ลศกราช ๑๑๘๘ ปีจออัฐศก ความบ้านเมือง ๑๔ ข้อ การ
 ค้าขาย ๖ ข้อก็มีอยู่แล้ว ซึ่งจะทำสัญญาต่อไปอีกนั้น ข้าง
 ฝ่ายไทยอย่างธรรมเนียมมาแต่โบราณราชประเพณีประการใด
 ก็จะไปปฏิบัติไปตามประเพณีบ้านเมือง จะดะอย่างธรรมเนียม
 แลก่อนแลนนั้นไม่ได้ จึงทำหนังสือตอบให้เชอเยียมด์
 บรุก ความแจ้งมากับเชอเยียมด์บรุกทุกประการแล้ว กรุง
 ราชไมตรีกรุงอังกฤษยังนึก ตั้งแต่ศักราช ๑๑๘๔ ปี
 มะเมียจัตวาศก การจะผิดเข้ามาจำเวญทางไมตรี ไทย
 ก็รักษาทางไมตรีมาจนทุกวันนี้ ขอให้ตลอดไวกาปดมะสตัน
 ผู้สำเร็จราชการต่างประเทศ ได้ช่วยทำนุบำรุงทางไมตรี
 ยั่งยืนให้ ยั่งยืนที่สุดต่อไป ได้เขียนเป็นอักษรไทยฉบับ
 หนึ่ง อักษรอังกฤษฉบับหนึ่ง ขอความถูกต้องกัน
 หนังสือมาณวัน ๖ เดือน ๓๐ แรม ๖ ค่ำ จุลศักราช ๑๒๑๒
 ปีจอฉกษัตรโทศก

ณวันเดือน ๓๐ แรม ๗ ค่ำ เมื่อเชอเขมดัมบุรุษจะลงเรือ
 ฝากหีบไว้กับ นายพานิชโบ หนึ่งให้ กับ พญาวิเศษ สังคราม ๆ
 เบ็ดออกดูได้เลือดสักตาคล้ายอย่างฝรั่ง ๒ ต้ว กางเกงสักตาคล้าย
 ต้ว ๓ เชอเขมดัมบุรุษเข้ามาอยู่ณกรุงเทพ ฯ ๓๘ วัน ได้จ่าย
 ของหลวง

ให้เงินชอกกินเดือนละ ๓ ชั่ง คิดให้ ๒ เดือนเงิน ๖ ชั่ง

นมโควันละ ๖ ทนาน ๒๒๘ ทนาน

เข้าตำราชาวคนหนึ่งวันละทนาน เปนเข้า ๖๘ ถึง

น่านนมพร้าววันละ ๓๐ ทนาน ๓๘๐ ทนาน

พินแถมรอนที่กรุงเทพ ฯ ๒๕๐๐๐ คูน

พินแถมขนาดกวางให้ที่ปากน้ำ ๗๐๐๐ คูน

ไค้ ๕๒๐ ใบ

เจ้าพญาพระคลังตั้งตุ้เรียน ดาวดาด ผดไม้ดี ๆ ขนมหอง

หวานทุกวัน ๆ ละ ๔ | ไค้ระบ่าง ใบชากาแฟกินเปนนิจ คิน
 ๕

ประสิ้วตายน้ำแช่เหล้าแช่น้ำอาบหนัก $\frac{๑}{๕๐}$ กับเรือดำบั้น

แกงภิงเขียนลายทองยาว ๗ วา ให้เชอเขมดัมบุรุษไปชี้ที่เมือง

อังกฤษดำหนึ่ง

เชอเขมดัมบุรุษ ลงไป เถิง เมืองสมุทรปราการ วันเดือน ๓๐

แรม ๗ ค่ำ เพดาบ่าย ๒ โมง รุ่งขึ้นณวันเดือน ๓๐ แรม ๘ ค่ำ

เพดาเช้าโมง ๓ จมื่นไวยวรรณารถให้พญาวิเศษสังคราม

หมื่นวรวาทีตาม โยเดฟ ดงไปเยี่ยมเยียนที่กำปั่น เซอเซม
 ดับรุกเอาหนึ่งดื้อฉนักกระตาศฉนักหนึ่ง กับหีบเปนหีบได้
 บุหรฉนักปากหีบ มาดั่งให้พญาวิเศษสงคราม หมื่นวรวาที
 ตาม โยเดฟ แล้วฝากหีบได้กตอ้งดองมากับโยเดฟว่าให้เอา
 มาให้กับจมีนไวยวรรณารถ * พอพญาวิเศษสงคราม หมื่น
 วรวาทีตาม โยเดฟ ดงมาเถิงเรือกำปั่นก็ใช้จักรออกจาก
 เมืองสมุทรปราการไปในเพดานฉ เมืองไวยวรรณารถเปิดหีบ
 ออกดูเห็นกระตาศห่อปิดตราดัดกหตังว่า ดั่งมายังระภักดี
 ศรัตริยวงษ์ ครนฉนักกระตาศออกเห็นห่อผ้าใบเย็บแน่นดัดก
 หตังว่า เถิงเจ้าคุณพระนายไวยซึ่งไ้รับใช้พระมหากษัตริย์
 ครนฉนักห่อผ้าใบออกมีถุงแพรค่วนหุ้มหีบดัดกหตังว่า มาแต่
 ราชทูตอังกฤษเถิงท่านเสนาบดีกรุงเทพ ๗ ผู้ไ้รับใช้พระ
 มหากษัตริย์ แก่ถุงออกเห็นหีบขีปนไ้ถุงญแจ จึง
 ไ้ไขถุงญแจออกดูมีหนึ่งดื้อไ้ถุง ๓ ถุง กระตาศเปด่าพับ
 เหมือนหนึ่งดื้อไม่มีศวอักษรแผ่น ๓ แพรห่อทองคำใบห่อ ๓

* ความปรากฏตามจดหมายเซอเซมดับรุกพิมพ์ไว้
 ในเรื่องอื่นว่า กตอ้งดองฉ เซอเซมดับรุกฝากถวาย
 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ได้
 พิมพ์พระราชหัตถ์เดชา ซึ่งทรงภาษาอังกฤษ ตอบรับ
 กตอ้งดองนไว้ ในทันทวย

หนังสือ ๓ ถูกลงหักตั้งเงินเจ้าคุณพระคลังฉบับ ๑ ได้เงิน ๑ ถึง
 เด่นาบตี ๒ ถูกลง ทองคำเป็นทองใบซึ่งได้หนัก $\frac{๑๐}{๑}$ — ตัดหักตั้ง
 หือทองว่าราคา ๗๒๒ บาท หนังสือถึงเงินโดยวรรณารถ
 ฉบับ ๓ หนังสือในหีบ ๓ ฉบับ ถึงเจ้าพญาพระคลังฉบับ ๑
 เด่นาบตี ๒ ฉบับ นนแปลมความแจ้งอยู่ในหนังสือนนแหว
 ด้้นความแทน

๑ ในหนังสือฉบับหนึ่งว่า เซอเยี่ยมด้บรุกได้รับหนังสือ
 ๔ ฉบับของเจ้าคุณพระคลังเอาอ่านคฤถถวนแหว เซอเยี่ยมด้
 บรุกจะดาไป ขอฝากคนในร่มธงอังกฤษซึ่งอยู่ณกรุงเทพ ฯ
 ไต่บังคับพระมหากษัตริย์ระวังช่วยส่งเคราะห์ด้วย หนังสือ
 นเขียนที่ปากนำวน ๒๘ เดือนแซบแถมเบอด้กกราช ๑๘๕๐ ปี

๑ หนังสือฉบับนเขียนด้กหักด้ว่า มาแต่แห่งนางพญา
 ไซด้อย ถึงเจ้าคุณเจ้าพญาพระคลัง ผู้เป็นอรรคมหาเด่นา
 แห่งพระมหากษัตริย์ผู้ครองเมืองไทย พวกอังกฤษซึ่งเป็น
 ทศเข้ามาครองน ไต่รับด้งของ ๆ ทำนตามอย่างธรรมเนียมไทย
 ซึ่งมีมาแต่โบราณแหว ขอให้ท่านเด่นาบตีได้รับของทศตาม
 ธรรมเนียมเมืองอังกฤษด้วยนคบ้าง หนังสือเขียนที่ปากนำ
 วน ๒๘ เดือนแซบแถมเบอ ค้กกราช ๑๘๕๐ ปี

๑ หนังสือฉบับนเขียนด้กหักด้ว่า ทศอังกฤษมาแต่
 นางพญาไซด้อย ถึงเด่นาบตีทงหตายแห่งเมืองไทย เซอ

เยี่ยมสับรุกได้อ่านหนังสือของท่านเด่นาบตีกรุงไทยรู้แล้ว ขอ
 เยี่ยมสับรุกมีความเดี้ยตาย คอยเด่นาบตีในกรุงเทพ ฯ ดิม
 เดี้ยซึ่งความหนักแห่งอายุซึ่งจะยัดยาวไปข้างหน้า แดยศักดิ์
 ซึ่งพระมหากษัตริย์ ได้ชบเลี้ยงคงแต่งไว้ตามตำแหน่ง ที่จะให้
 สูงขึ้นไป แดการที่เคยทำของพระมหากษัตริย์เจ้าของตัว
 ให้ยัดยาว หนังสือเขียนที่ปากน้ำวัน ๒๘ เดือนแชนแคมเบอ
 คักราช ๑๘๕๐ ปี คิดเปนวน ๗ เดือน ๓๐ แรม ๗ ค่ำ
 ปีจอโทศก

๑ หนังสือฉบับนี้เขียนลัดกหัดงว่า มาแต่แห่งนางพญา
 ไร้ดอย เถิงเด่นาบตีทงหลายแห่งพระมหากษัตริย์ผู้ครอง
 เมืองไทย

๑ หนังสือ ขอเยี่ยมสับรุก มาเถิงท่านภักดีศรีสุริยวงษ์
 คอยหนักเดี้ยตายว่าเมื่อยังอยู่ที่บางกอกมิได้พบกัน แดกตั้ง
 ว่าจะมีได้พบกันกว่าจะไป เพราะว่าจะต้องกลับไปเมือง
 สิงคโปร์ที่เดี้ยว เราขอใจท่านหนักหนา เพราะมี
 อชณาไ้รยต่อเราเด่มอเปนนัด ถ้าจะได้พบกันต่อไป
 ภายหน้า ก็จะเป็นเหตุให้ยินดีต่อกัน หนังสือเขียนที่กำป
 นิมมีดีทรี ทอดอยู่ที่ปากน้ำ วัน ๗ เดือน ๓๐ แรม ๗ ค่ำ
 คักราชฝรั่ง ๑๘๕๐ ปี ๑

หมื่นพิพิธอักษร (แสง) เป็นหลวงพิทักษ์คงคา ในรัชกาลที่ ๕

หมื่นจรเจรชดา

หมื่นจรรยาที่ตาม

หมื่นแมน

นายพานิช

พระยาสุรเดชา (ตุ๊ก) เป็นเจ้าพระยามราช ในรัชกาลที่ ๕

เจ้าพระยามหาโยธา (ทอเรียะ ภาษาไทยว่า ทองดี)

พระยาพิไชยรณฤทธิ์ (เหม็น) เป็นพระยามหาอรรณนิกร จางวางทหารปืน เมืองสมุทรปราการ ในรัชกาลที่ ๕

พระยาวิชิตณรงค์ (พัก) เป็นพระยาพิไชยสงคราม ในรัชกาลที่ ๕

พระยารามกำแหง (กะต่าย) เป็นพระยาอภัยพิพิธ ในรัชกาลที่ ๕

พระยาราชบังสัน (บัว)

พระยาวิเศษสงคราม (จัน ชื่อยศตั้ง ชื่อเบ็ดกัก)

หลวงศรีเยาภษา เป็นพระจักราราชมนตรีในรัชกาลที่ ๕

พระยาราชสุภาวดี (โต) เป็นเจ้าพระยานิกรบดินทร์ ที่สมุหนายก ในรัชกาลที่ ๕

พระยาเพชรพิไชย (เดื่อ) เป็นเจ้าพระยาธรรมา ในรัชกาลที่ ๕

พระยาอุไทยธรรมราช (หนูใหญ่) เป็นเจ้าพระยามหาศรีธรรมโพธิ์ ๑
ผู้รักษากรุงเก่า ในรัชกาลที่ ๕

จมื่นไวยวรรณารณภักดี ศิริวิวงษ์ (ช่วง) เป็นพระยาศรีวิชัยวงษ์ จางวาง
มหาดเล็ก ในรัชกาลที่ ๓ เป็น
เจ้าพระยาศรีวิชัยวงษ์ ที่สมุหพระ
กตาทิพย์ในรัชกาลที่ ๕ เป็นสมเด็จ
เจ้าพระยาบรมมหาศรีวิชัยวงษ์ ใน
รัชกาลปัตยุบัน

จมื่นมหาสนิท (แดง บุตรี) เป็นจมื่นประธานมณฑลเข็ญ ใน
เจ้าพระยาบดินทร์เดชา) รัชกาลที่ ๕

นายจำเริญ (เม่น) เป็นพระสุนทรนุรักษ์ ผู้ช่วยราชการ
เมือง แดงเป็นพระยาวิเชียรคีรี ผู้
ว่าราชการเมืองสงขลา ในรัชกาล
ที่ ๕ เป็นเจ้าพระยาวิเชียรคีรี ใน
รัชกาลปัตยุบัน

จมื่นทิพเดชา (เรือง) ทิพเดชาตาแหวนแก้วเรียก

จมื่นราชามาตย์ (ง่า) เป็นเจ้าพระยาทิพากรวงษ์มหาโกษา
ธิบดี ในรัชกาลที่ ๕

จมื่นราชาบาท (ขุนทอง) เป็นพระยาเพชรบูรณ์ ในรัชกาลที่ ๕

จมื่นมณฑลพิทักษ์ (ถวัลย์ บุตรีเจ้าพระยาอภัยภูธร)

จมื่นดิถีแด่นยารักษ์

จมื่นศักดิ์บริบาล

จมีนอินทรีเสนา (เอี่ยม) เป็นพระยาไพฑูรย์ดมบดี ในรัชกาล
ที่ ๔ เป็นพระยาอัครานุภาพ ใน
รัชกาลปัตยุบัน

พระอภัยพลรบ (แก้ว) เป็นพระยาวิจิตรณรงค์ ในรัชกาลที่ ๔
หลวงราชมานู (อาจ)

ขุนด้วดีศิริราช

หมอยอน หมอ ยอน. เตเดอ. โยนด์ มัชชนนารี
อเมริกัน

นายโยเตฟ

โยเตฟฝรั่ง

วิดิศา เป็นตำของจมีนไวย
วรหารถ

เด็มนิยม

มิคเคอร์ เซมด เฮ อังกฤษ ที่เรียก
ว่า มิคเซ ในคำปฤษา ก็คนเอง

